

การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา
เขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
กรุงเทพมหานคร เขต ๒

THE PRINCIPLES OF GOOD GOVERNANCE IN THE ACADEMIC ADMINISTRATION
OF THE ADMINISTRATORS AT PRIMARY SCHOOL BANGKHOLAEM AREA
DISTRICT THE PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE
AREA OFFICE 2, BANGKOK

พระสมุห์สนอง ยลโก (จันภักดี)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๔

การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา
เขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
กรุงเทพมหานคร เขต ๒

โดย
พระสมุห์สนอง ยลโก (จันท์กิติ)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๔

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

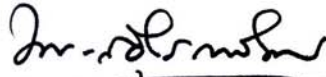
**THE PRINCIPLES OF GOOD GOVERNANCE IN THE ACADEMIC
ADMINISTRATION OF THE ADMINISTRATORS AT PRIMARY
SCHOOL BANGKHOLAEM AREA DISTRICT THE PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2, BANGKOK**

PHRA SAMUSANONG YASIKO (CANBHAKDEE)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for The Degree of
Master of Arts
(Educational Administration)
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand
C.E. 2011

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับ
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

(พระสุทธิธรรมานุวัตร, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

(พระมหาสม กลุยาโณ, ดร.)

ประธานกรรมการ

(ดร.สุธีพร เสวตพงษ์)

กรรมการ

(ผศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย)

กรรมการ

(ผศ.ดร.อินตา ศิริวรรณ)

กรรมการ

(ผศ.ดร.สิน งามประโคน)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ผศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย

ประธานกรรมการ

ผศ.ดร.อินตา ศิริวรรณ

กรรมการ

ผศ.ดร.สิน งามประโคน

กรรมการ

- ชื่อเรื่อง** : การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน
ประถมศึกษา เขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒
- ชื่อผู้วิจัย** : พระสมุห์สนอง ยลโก (จันท์ภักดี)
- ชื่อปริญญา** : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา)
- คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์**
: ผศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย,	พธ.บ.,M.Ed.,Ph.D.
: ผศ.ดร.อินดา ศิริวรรณ,	พธ.บ.,M.Ed., Ph.D.
: ผศ.ดร.สิน งามประโคน,	พธ.บ.,M.A., Ph.D.
- วันสำเร็จการศึกษา** : ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๕

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษาเขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นทางการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางคอแหลม และศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะ ทางการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางคอแหลม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้บริหารและครูผู้สอน จำนวน ๑๓๖ คน เครื่องมือในการวิจัยใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า $t - Test$ และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่าระดับการบริหารโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดย ข้อที่ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นระดับมากมีลักษณะเด่น ดังนี้ คือ หลักความโปร่งใส หลักความคุ้มค่า หลักความรับผิดชอบ หลักคุณธรรม หลักนิติธรรม และหลักการมีส่วนร่วม เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีความคิดเห็นต่อการบริหารโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาล จำแนกตามเพศ อายุ และประสบการณ์ทำงานไม่แตกต่างกัน

แนวทางการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางคอแหลม มีดังนี้ ๑) ด้านหลักนิติธรรม ก่อนผู้บริหารจะนำ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับมาใช้ใน โรงเรียน ควรมีการจัดตั้ง คณะกรรมการจัดทำประชาพิจารณ์ ๒) หลักคุณธรรม ผู้บริหารควรเน้นผู้ มีคุณธรรม ยึดถือเรื่องจรรยาบรรณวิชาชีพ มีจิตใจเป็นธรรม ๓) หลักความโปร่งใส ผู้บริหารควรมี การประชุมชี้แจงในทุกเรื่อง เปิดโอกาสให้มีการซักถามได้ ๔) หลักความมีส่วนร่วม ผู้บริหารควรมี ส่วนร่วมในทุกกิจกรรมของโรงเรียน เป็นที่ปรึกษาและเป็นกำลังใจให้กับบุคลากร ๕) หลักความ รับผิดชอบ ผู้บริหารควรมีความรับผิดชอบต่อภารกิจ ของโรงเรียนโดยไม่มี การทอดทิ้ง หรือปฏิเสธ งาน ๖) หลักความคุ้มค่า ผู้บริหารควรลงมือกระทำงานต้องคำนึงถึงความคุ้มค่าทั้งเวลา ผลงานและ สิ่งที่ลงทุนไป เพื่อประโยชน์ของโรงเรียน

Thesis Title : The Principles of Good Governance in the Administration of
the Administrators at Primary Schools BangKholaeM Area district
the Primary Educational Service Area office 2, Bangkok

Researcher : Phra SamuSanong Yasiko (CanBhakDee)

Degree : Master of Arts (Educational Administration)

Thesis Supervisory Committee

: Asst. Prof. Dr. Suddhipong Srivichai B.A., M.Ed., Ph.D.

: Asst. Prof. Dr. Intra Siriwan B.A., M.Ed., Ph.D.

: Asst. Prof. Dr. Sin Ngamprakhon B.A., M.A., Ph.D.

Date of Graduation:

: March 26, 2012

ABSTRACT

In this study. The objective of the study. The Principles of Good Governance in the Academic administration of the administrators at Primary schools BangKholaeM Area District the Primary Educational Service Area Office 2, Bangkok To compare the level of opinion. The Principles of Good governance in the administration of the administrators at Primary schools BangKholaeM. The problems and suggestions. The Principles of Good Governance in the administration of the administrators at Primary schools BangKholaeM . The sample used in this study. Administrators and teachers of 136 students in the research questionnaire. The statistics used in data analysis were Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation, T - Test and one-way analysis of Variance (One-way ANOVA).

The findings of research were as follows :

The results showed that the level of administration according to the principles of good governance. The overall level of all administrators and teachers are the most dominant feature is the principle of transparency. The main value. Responsibility, Integrity and the rule of law is involved. When comparing the opinions of administrators and teachers in schools with the management principles of good governance by Sex, Age and experience is no different.

The Principles of Good Governance in the Study are as follows: 1) The rule of law. Administrative rules and regulations prior to coming to school. Should be established. The committee held a public hearing 2) Management should focus on integrity and ethics. Rely on professional ethics. Fair-minded 3) The Principle of transparency. Management should be in every meeting. Opportunities to ask questions and get 4) The Principles of participation. Management should be involved in school activities. Advisory and support to people 5) The primary responsibility. Management should be responsible for the mission. The schools were not neglected. Or declined 6) the value. Management should take action to work for my money and time. Works and what to invest. For the purpose of the school.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย ประธานกรรมการที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อินดา ศิริวรรณ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิน งามประโคน กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำปรึกษาแนะนำตรวจแก้ไขข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณคณะกรรมการสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ประกอบด้วย พระมหาสม กลุยาโณ(ดร) ดร.ศุทธิพร เสวตพงษ์ ผศ.ดร. สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย ประธานกรรมการที่ปรึกษา ผศ.ดร. อินดา ศิริวรรณ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ ผศ. ดร.สิน งามประโคน กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รศ.พิเศษ ดร.วิชชุดา หุ่นวิไล ผศ. ดร. สมศักดิ์ บุญปุ่ ผศ. ดร.ชวาล ศิริวัฒน์ ผศ. บุญเลิศ จิรภัทร์ และ ผศ. ดร.เริงชัย หมั่นชนะ ผู้เชี่ยวชาญที่เสียสละเวลาตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ พระชนากร วชิรธมโม พระสรราชย์ ชยธมโม พระอุเทน อุเทนโน พระสุธีศักดิ์ สุกกิจใจ พระมหาณัฐกฤษฏ์ สุเมธที่คั่นควำดำรวิชาการวิจัยทุกๆด้านที่เป็นกัลยาณมิตรด้านกำลังใจด้วยดีตลอดมา พระนิสิตครูศาสตร์ รุ่น ๔- ๕ ทุกรูปคน พระนิสิตครูศาสตร์ รุ่น ๕

ขอขอบคุณคณะผู้บริหารและคณะครูผู้สอนในโรงเรียนวัดประดู่ฉิมพลี ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการทดสอบและพัฒนาเครื่องมือการวิจัย ขอขอบคุณคณะผู้บริหารและคณะครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒ ทุกท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามเพื่อเป็นข้อมูลการวิจัย และขอขอบคุณผู้แต่งเรียบเรียงตำรา เอกสาร งานวิจัยต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยใช้ในการอ้างอิง

ขอขอบคุณ และอนุโมทนาญาติโยมที่อุปถัมภ์ค้ำชู ซึ่งเป็นผู้มีพระคุณในการสนับสนุนทุนการศึกษาและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา

คุณค่าและประโยชน์ใด ๆ ที่พึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาคุณของพระรัตนตรัย มารดาบิดา ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านที่มีส่วนในการวางรากฐานการศึกษาแก่ผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา

พระสมุห์สนอง ยลโก (จันทักดี)

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	น
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญแผนภูมิ	ญ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย	๓
๑.๔ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๓
๑.๕ สมมุติฐานในการวิจัย	๕
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับ	๕
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีหลักธรรมาภิบาล	๖
๒.๒ ความหมายของธรรมาภิบาล	๑๐
๒.๓ องค์ประกอบของธรรมาภิบาล	๑๘
๒.๓.๑ หลักนิติธรรม	๒๕
๒.๓.๒ หลักคุณธรรม	๒๖
๒.๓.๓ หลักความโปร่งใส	๒๗
๒.๓.๔ หลักการมีส่วนร่วม	๒๘
๒.๓.๕ หลักความรับผิดชอบ	๓๐
๒.๓.๖ หลักความคุ้มค่า	๓๑

เรื่อง	หน้า
๒.๔ หลักธรรมาภิบาล	๓๖
๒.๕ ธรรมาภิบาลในสถานศึกษา	๔๔
๒.๖ ธรรมาภิบาลในต่างประเทศ	๔๖
๒.๗ บทบาทผู้บริหารในการบริหารโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาล	๕๔
๒.๘ ข้อมูลโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร	๕๘
๒.๙ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖๑
๒.๑๐ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖๓
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๖๘
๓.๒ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	๖๘
๓.๓ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๖๙
๓.๔ การสร้างเครื่องมือ	๖๙
๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๗๐
๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล	๗๑
๓.๗ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๗๒
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	
๔.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม	๗๔
๔.๒ เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการใช้หลักธรรมาภิบาล	๘๓
๔.๓ ตอนที่ ๔. ปัญหาและข้อเสนอแนะฯ	๘๘
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๙๐
๕.๑.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๙๐
๕.๑.๒ ผลการใช้หลักธรรมาภิบาล	๙๑
๕.๑.๓ สภาพการใช้หลักธรรมาภิบาล	๙๑
๕.๑.๔ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบ	๙๔
๕.๑.๕ ข้อเสนอแนะ	๙๔
๕.๒ อภิปรายผล	๙๕

เรื่อง	หน้า
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๕๕
บรรณานุกรม	๑๐๐
ภาคผนวก	๑๐๖
ก. แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๐๗
ข. หนังสือขอเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย	๑๑๐
ค. หนังสือขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๑๗
ประวัติผู้วิจัย	

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า	
๒.๑	ตัวชี้วัดธรรมาภิบาลในประเทศบอสวานา	๕๑
๒.๒	ตัวชี้วัดการบริหารจัดการที่ดีในมหาวิทยาลัย	๕๕
๓.๑	แสดงประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๖๕
๔.๑	จำนวนและคำร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๗๕
๔.๒	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาเขตบางคอแหลม	๗๖
๔.๓	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในด้านหลักนิติธรรม	๗๗
๔.๔	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในด้านหลักคุณธรรม	๗๘
๔.๕	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในด้านหลักความโปร่งใส	๘๐
๔.๖	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในด้านหลักความมีส่วนร่วม	๘๒
๔.๗	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในด้านหลักความรับผิดชอบ	๘๔
๔.๘	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในด้านหลักความคุ้มค่า	๘๖
๔.๙	เปรียบเทียบการแสดงความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลใน การบริหารงานของครูโรงเรียนประถมศึกษาโดยจำแนกตามเพศ อายุ การศึกษา และประสบการณ์	๘๘
๔.๑๐	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ ข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม ต่อระดับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษาเขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒	๘๙

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
๒.๑	องค์ประกอบพื้นฐานในการก่อเกิดและพัฒนาธรรมรัฐ (ธรรมาภิบาล)	๔๒
๒.๒	การจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล	๔๕
๒.๓	แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย	๖๗

บทนำ

บทที่ ๑

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐบาลได้ประกาศระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย “การสร้างระบบบริหาร กิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.๒๕๔๒” โดยอ้างถึงเหตุที่ทำให้ต้องออกระเบียบนี้ไว้ว่า ภาวะวิกฤติเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นอย่างรุนแรงมีสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการหย่อนประสิทธิภาพของกลไกการบริหารกิจการบ้านเมือง การบริหารราชการกำหนดนโยบายสาธารณะและการทุจริตประพฤติมิชอบในวงราชการ อันเป็นความรับผิดชอบของภาคราชการทั้งฝ่ายบ้านเมืองและฝ่ายประจำ ขณะเดียวกันในภาคประชาชนอันเป็นพลังสำคัญก็มีความจำเป็นที่จะต้องสร้างความตื่นตัวและความรับผิดชอบต่อสังคม ตลอดจนตระหนักในสิทธิและหน้าที่ของแต่ละฝ่ายเพิ่มขึ้น หากความอ่อนแอและหย่อนประสิทธิภาพ ดังกล่าวไม่ได้รับการจัดการแก้ไขอย่างแท้จริงและรีบด่วน อาจจะทำให้เกิดความเสียหายร้ายแรงต่อเศรษฐกิจสังคม และการเมืองประเทศยิ่งขึ้น^๑

เหตุผลดังกล่าวจึงได้มีการศึกษาแนวทางทุกระบบการบริหารหลักธรรมาภิบาล(Good Governance) หรือหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีเป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมและภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชนและภาคประชาชนซึ่งครอบคลุมไปถึงฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายราชการและฝ่ายธุรกิจสามารถอยู่ร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเป็นส่วนเสริมความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศเพื่อบรรเทาป้องกันหรือแก้ไขเสียหายภาวะวิกฤติภัยอันตรายที่อาจจะมิมีมาในอนาคต เพราะสังคมจะรู้สึกถึงความยุติธรรม ความโปร่งใส และความมีส่วนร่วม เป็นต้น อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขสอดคล้องกับความเป็นไทยและกระแสโลกยุคปัจจุบัน^๒

^๑ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, การสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทย, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๔๒, หน้า ๕.

^๒ ไชวัฒน์ คำชู, ธรรมาภิบาล การบริหาร การปกครองที่โปร่งใสด้วยจริยธรรม, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์น้ำฝน, ๒๕๔๕, หน้า ๒๐.

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างหลักธรรมาภิบาลต่อมา การปฏิรูปการศึกษาเป็นการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาไปสู่สิ่งที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้คนไทยที่มีคุณภาพและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็นคนดี คนเก่งและมีความสุข การพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพต้องอาศัยการจัดมีบุคลากรมืออาชีพ บริหารงบประมาณด้วยความโปร่งใสและใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อให้กระทรวงศึกษาธิการมีระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ จึงได้ปฏิรูปโครงสร้างและระบบบริหารใหม่ การกำหนดให้สถานศึกษาเป็นนิติบุคคล มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญที่จะทำให้สถานศึกษามีอิสระมีความเข้มแข็งในการบริหาร เพื่อให้การบริหารเป็นไปอย่างคล่องตัว รวดเร็วและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่นและประเทศชาติ ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจึงจำเป็นต้องจัดระบบการบริหารงานทั้งงานวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคลและบริหารงานทั่วไปให้มีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักธรรมาภิบาลหรือหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ที่ยึดทั้งหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความโปร่งใสและหลักความคุ้มค่าเป็นเครื่องมือในการนำวิสัยทัศน์และนโยบายสู่การปฏิบัติ^๓

โรงเรียนประถมศึกษา เขตบางคอแหลม มีการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้ในปัจจุบัน ให้เป็นผู้มีความรู้ มีพื้นฐานทักษะด้านการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนในโรงเรียนจึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารโรงเรียน เป็นผู้นำและเป็นจุดรวมแห่งพลังร่วมของบุคคลในโรงเรียนรวมทั้งเป็นเสมือนหลักชัยในการดำเนินงาน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจและได้ศึกษาถึงสภาพการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลที่ใช้ในการบริหารของคณะผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาเขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒ โดยต้องการหาคำตอบว่าคณะผู้บริหารและครูผู้สอน โรงเรียนมีพฤติกรรมการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารมากน้อยเพียงและบุคลากรในโรงเรียนต้องการให้คณะผู้บริหารบริหารพัฒนาพฤติกรรมบริหารตามหลักธรรมาภิบาล

^๓เกษม วัฒนชัย, ธรรมาภิบาลกับบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, กรุงเทพมหานคร : สำนักนโยบายและแผนการศึกษา, ๒๕๔๖, หน้า ๑๕.

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นทางการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒ จำแนกตามปัจจัยพื้นฐาน

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของคณะผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒ โดยมีขอบเขตการวิจัยดังนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้อำนวยการ ครู บุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนระดับประถมศึกษาในเขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร เขต ๒ จำนวน ๒๑๐ คน จากโรงเรียนทั้งหมด ๗ โรงเรียน

๑.๓.๒ ขอบเขตของเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการบริหารของคณะผู้บริหาร ประกอบไปด้วยผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒ ที่มีต่อพฤติกรรมด้านคุณธรรม-จริยธรรมของผู้บริหารใน ๖ ด้าน คือ (๑) หลักนิติธรรม (๒) หลักคุณธรรม (๓) หลักความโปร่งใส (๔) หลักความมีส่วนร่วม (๕) หลักความรับผิดชอบ (๖) หลักความคุ้มค่า

๑.๔ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

หลักธรรมาภิบาล หมายถึง หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ประกอบด้วยหลัก ๖ ประการ

ได้แก่ ๑. หลักนิติธรรม ๒. หลักคุณธรรม ๓. หลักความโปร่งใส ๔. หลักความมีส่วนร่วม ๕. หลักความรับผิดชอบ ๖. หลักความคุ้มค่า^๑

หลักนิติธรรม หมายถึง การปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับภายในสถานศึกษา รวมถึงการทำประชาพิจารณ์หรือข้อตกลงร่วมกัน โดยมีการยินยอมพร้อมใจและถือปฏิบัติร่วมกันอย่างเสมอภาคและเป็นธรรมเอื้อต่อการควบคุม มิใช่กระทำตามอำเภอใจหรืออำนาจของตัวบุคคล

หลักคุณธรรม หมายถึง การยึดมั่นและเชื่อมั่นในความถูกต้องดีงามสนับสนุนการทำงานให้มีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบ วินัย ประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ

หลักความโปร่งใส หมายถึง การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันภายในสถานศึกษา มีการปรับปรุงระบบการทำงานให้มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมา ด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย สะดวก และมีกระบวนการตรวจสอบความถูกต้องชัดเจน

หลักความมีส่วนร่วม หมายถึง การให้โอกาสให้ประชากรและองค์กรต่างๆมีส่วนร่วมรับรู้ ร่วมแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจ รวมทั้งร่วมสนับสนุน ติดตามและตรวจสอบการปฏิบัติตามสิ่งที่ได้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจในการบริหารโรงเรียน

หลักความรับผิดชอบ หมายถึง ความตระหนัก มุ่งมั่นและมีสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม ตั้งใจปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโรงเรียน มีความกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาโดยคำนึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ ตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างและกล้าที่จะยอมรับผลจากกระทำของตนเอง พร้อมรับการตรวจสอบจากผู้ที่เกี่ยวข้อง

หลักความคุ้มค่า หมายถึง การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวมโดยยึดหลักความประหยัดและรู้คุณค่า รวมทั้งการดำรงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ให้ความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

คณะผู้บริหาร หมายถึง คณะกรรมการอำนวยการโรงเรียนประถมศึกษา ประกอบไปด้วยผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ในโรงเรียนประถมศึกษา

^๑ นายวิระ ไชยธรรม, หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี (Good Governance), เอกสารประกอบการบรรยาย, <http://www.moe.go.th/wijai/GG.htm>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๔.

ครูผู้สอน หมายถึง บุคลากรวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียน การสอน และการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ในโรงเรียนประถมศึกษา

๑.๕ สมมติฐานในการวิจัย

๑.๖.๑ ผู้บริหารมีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา แตกต่างกัน

๑.๖.๒ ผู้บริหารผู้บริหารมีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา แตกต่างกัน

๑.๖.๓ ผู้บริหารมีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา แตกต่างกัน

๑.๖.๔ ผู้บริหารมีประสบการณ์ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา แตกต่างกัน

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๘.๑ ทำให้ทราบการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒

๑.๘.๒ ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นทางการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒

๑.๘.๓ ทำให้ทราบข้อเสนอแนะแนวทางการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากแนวคิดทฤษฎี วารสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและ นำเสนอตามลำดับดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล
- ๒.๒ ความหมายของธรรมาภิบาล
- ๒.๓ องค์ประกอบของธรรมาภิบาล
- ๒.๔ หลักธรรมาภิบาล
- ๒.๕ ธรรมาภิบาลในสถานศึกษา
- ๒.๖ ธรรมาภิบาลในต่างประเทศ
- ๒.๗ บทบาทผู้บริหารในการบริหารโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาล
- ๒.๘ ข้อมูลโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร
- ๒.๙ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๑๐ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล

การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งกำหนดหลักพื้นฐานการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ๖ ประการ^๑ คือ

๑. หลักนิติธรรม
๒. หลักคุณธรรม
๓. หลักความโปร่งใส
๔. หลักการมีส่วนร่วม

^๑สำนักนายกรัฐมนตรี, ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๒, เล่ม ๑๑๖ ตอนที่ ๖๓ ง ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ สิงหาคม ๒๕๔๒, หน้า ๓ - ๔.

๕. หลักความรับผิดชอบ

๖. หลักความคุ้มค่า

คำว่า “ธรรมาภิบาล” เป็นแนวทางการบริหารที่มีความโดดเด่นมากที่สุดในวงการวิชาการปัจจุบันที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นหลักการที่เกื้อหนุนสังคมประชาธิปไตย คำว่าธรรมาภิบาล สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย^๒ ได้อธิบายว่า ธรรมาภิบาลเป็นศัพท์ที่สร้างขึ้นมาจากคำว่า “ธรรม” ซึ่งแปลว่า ความดี หรือคุณงามความดี ส่วนคำว่า “อภิบาล” แปลว่า บำรุงรักษาปกครอง เมื่อรวมกันก็เป็น “ธรรมาภิบาล” ซึ่งมีความหมายเดียวกับคำว่า Good Governance และยังมีคำศัพท์ต่างๆ ที่สื่อความหมายในลักษณะเดียวกับธรรมาภิบาล เช่น ธรรมรัฐ สุประชาสน การ ประชาธิปไตย การปกครองที่ดี การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ธรรมราษฎร์ การกำกับดูแลที่ดี รัฐบาล การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี บรรษัทภิบาล รวมทั้งศัพท์อื่นๆ เอกชนนิยมใช้ “หลักการบริหารจัดการที่ดี”

ธรรมาภิบาล เป็นแนวคิดที่ใช้ในสาขารัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ โดยเป็นคำที่อยู่ร่วมกับกลุ่มคำประชาธิปไตย ประชาสังคม การมีส่วนร่วมของประชาชน สิทธิมนุษยชน และการพัฒนาที่ยั่งยืน ในช่วงศตวรรษที่ผ่านมา กลุ่มคำดังกล่าวนี้มีความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปองค์กรของรัฐ นักรัฐประศาสนศาสตร์ส่วนหนึ่งมองว่า ธรรมาภิบาลเป็นมิติใหม่ที่เน้นบทบาทของผู้บริหารในการที่จะปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ มีการตรวจสอบ สามารถประเมินผลงานได้อย่างชัดเจน และมีการแข่งขันเพื่อการจัดการการบริการที่ดีขึ้น^๓

พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล) กล่าวว่า หลักธรรมาภิบาลนี้สังเคราะห์เข้ามาในหลักปฏิบัติที่ดี ที่ชอบ คือที่ถูกต้อง ที่เหมาะสม ที่บริสุทธิ์ และที่ยุติธรรม สำหรับหัวหน้าฝ่ายปกครองหรือบริหารทุกระดับ^๔

“ถูกต้อง” หมายถึง เป็นหลักปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักการ ตามทำนองคลองธรรม ไม่ฝิดฝืดฝิดธรรม ไม่ฝิดฝืดฝืดหมายบ้านเมืองและระเบียบข้อบังคับโดยชอบ

“เหมาะสม” หมายถึง รู้จักพิจารณาให้เหมาะกับสถานการณ์ รู้จักปฏิบัติให้เหมาะสมกับบุคคล กับกาลเวลา และให้เหมาะสมกับสถานที่

^๒สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, “ธรรมาภิบาลกับการปฏิรูปเศรษฐกิจชาติ”, ประชาชาติธุรกิจ, (๓-๖ ธันวาคม ๒๕๔๑), หน้า ๒.

^๓สถาบันพระปกเกล้า, *ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล*, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๔), หน้า ๖.

^๔พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล), *หลักธรรมาภิบาล*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๕), หน้า ๘-๙.

“บริสุทธิ์” หมายถึง การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ ด้วยเจตนา ความคิดอ่านด้วยจิตใจที่บริสุทธิ์จากกิเลสเครื่องเศร้าหมองอันหนาแน่น

“ยุติธรรม” หมายถึง การปฏิบัติต่อผู้อื่น โดยปราศจากอคติ คือความลำเอียง ๔ อย่าง ได้แก่ ๑) ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะรัก หรือมีอามิสสิ่งจูงใจ ๒) โทสาคติ ลำเอียงเพราะโกรธ พยาบาทหรือเกลียดชัง ๓) โมหาคติ ลำเอียงเพราะไม่รู้จริงหรือหุนเหยา ๔) ภยาคติ ลำเอียงเพราะความเกรงกลัวอำนาจหรืออิทธิพลต่างๆ

ธีรยุทธ บุญมี ได้นำแนวทางของทั้ง ๓ กลุ่มมาผสมผสานและเสนอแนวคิดไว้ว่า ให้ทุกกลุ่มปฏิรูปตนเอง ให้มีการปฏิรูป ๔ ระบบ คือ การปฏิรูปภาคราชการ การปฏิรูปภาคธุรกิจ เอกชน การปฏิรูปสิทธิทางเศรษฐกิจสังคม และการปฏิรูปกฎหมาย รูปแบบของธรรมาภิบาลจะเป็นการยกระดับกระบวนการความสัมพันธ์ร่วมมือกันของฝ่ายต่างๆ ในสังคมทั้งภาครัฐ ธุรกิจ เอกชน และสังคม แนวความคิดนี้เป็นเสมือน “ธรรมาภิบาลแห่งชาติ” ซึ่งยังเป็นที่ยกเถียงในแง่ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงความจำเป็นของการมีรัฐธรรมนูญแห่งชาติ รูปแบบภารกิจของรัฐธรรมนูญแห่งชาติ วิกฤตเศรษฐกิจของไทยกับปัจจัยที่ทำให้เกิดรัฐธรรมนูญแห่งชาติ รวมถึงยุทธศาสตร์ผู้ชาติจากภายนอก ได้แก่ การเพิ่มทุนทางการเมืองการเพิ่มทุนทางสังคมให้กับประเทศ และการเพิ่มทุนทางค่านิยม วัฒนธรรม ตลอดจนเสนอกรอบความคิดในการปฏิรูปตนเอง อีกส่วนหนึ่งเป็นการกล่าวถึงวิฤตรัตนโกสินทร์ครั้งที่ ๒ ที่ประชาธิปไตยแบบตัวแทน ล้มเหลวและเสนอประชาธิปไตยแบบตรวจสอบขึ้นมาแทนที่เพื่อสร้างทางออกในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจล้มละลาย^๕

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ กล่าวถึงลักษณะของธรรมาภิบาลตามแนวความคิดสากล เป้าหมาย โครงสร้าง กระบวนการและสาระของธรรมาภิบาล ความสัมพันธ์ระหว่างประชาธิปไตย การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การปฏิรูปการเมืองเพื่อสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทย รากฐานของธรรมาภิบาล ได้แก่ ธรรมาภิบาลเชิงโครงสร้าง เช่น การปรับโครงสร้างองค์กรนิติบัญญัติ การปรับโครงสร้างระบบราชการ การปรับโครงสร้างองค์กรอิสระ และธรรมาภิบาลเชิงกระบวนการ ได้แก่ การร่วมรับรู้ในการจัดการ สิทธิในการร่วมให้ข้อมูลและความคิดเห็น สิทธิในการร่วมตัดสินใจร่วมทำและร่วมรับรู้ สิทธิในการร่วมตรวจสอบความขัดแย้งระหว่างธรรมาภิบาลสากลกับวัฒนธรรมการเมืองไทย ซึ่งกล่าวถึงการพัฒนาของ

^๕ธีรยุทธ บุญมี, สังคมเข้มแข็ง รัฐธรรมนูญแห่งชาติ ยุทธศาสตร์ผู้ชาติจากภายนอกประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : สายธาร, ๒๕๔๑), หน้า ๖๖.

วัฒนธรรมกับธรรมาภิบาลเดิมและความพยายามสร้างธรรมาภิบาลพุทธเพื่อผสมผสานกับธรรมาภิบาลไทยเดิม^๖

ประเวศ วะสี กล่าวถึงวัตถุประสงค์ในการปฏิรูปสังคมเพื่อปรับให้เกิดความเข้มแข็งถูกต้อง เป็นธรรมในทุกส่วนของสังคมเพื่อนำไปสู่ธรรมรัฐ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ ได้เสนอแนวทางการปฏิรูป ๗ เรื่องหลักในสังคมไทย คือ การสร้างคุณค่าและจิตสำนึกใหม่ การสร้างเศรษฐกิจพอเพียง และประชาสังคม การปฏิรูประบบเศรษฐกิจมหภาคและการเงิน ปฏิรูปประบบรัฐทั้งระบบการเมืองและระบบราชการ การปฏิรูปการศึกษา การปฏิรูปสื่อเพื่อสังคม การปฏิรูปกฎหมาย^๗

แนวความคิด “Governance” ได้มีการศึกษากว้างขวางขึ้น และคำนี้ก็ถูกนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายในวงการ และองค์การเครือข่ายของธนาคารโลก โดยในระยะแรกๆ ธนาคารโลกกำหนดความหมายตามกรอบความคิดของการดำเนินงานที่เกี่ยวกับขอบเขตของธนาคารโลก ว่าด้วย Governance and Development ดังนั้น คำว่า Governance จึงเป็นที่เข้าใจกันว่า หมายถึง “การกำหนดกลไกอำนาจของภาครัฐในการบริหารทรัพยากรทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเพื่อให้เกิดการพัฒนา” ในระยะเริ่มแรกนั้นธนาคารโลกได้พยายามอธิบายความหมายของ Governance ว่าครอบคลุมถึงความหมาย ๓ ลักษณะ คือ^๘

๑. โครงสร้างและรูปแบบของระบอบการเมือง (Political Regime)
๒. กระบวนการ และขั้นตอนที่ผู้มีอำนาจในเมืองใช้ในการบริหารทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อพัฒนาประเทศ
๓. ชีตความสามารถของรัฐบาลในการกำหนดนโยบายและการดำเนินการตามนโยบายอย่างมีประสิทธิภาพ

จากแนวคิดหลักธรรมาภิบาลดังกล่าว สรุปได้ว่า แนวคิดหลักธรรมาภิบาลเป็นทั้งหลักการขั้นพื้นฐานและยุทธศาสตร์ที่สังคมต้องการให้เกิดขึ้นและนำมาใช้เพื่อ ลด บรรเทา และแก้ไขปัญหาต่างๆ เพื่อช่วยสร้างคุณค่าและจิตสำนึกทางปัญญา วัฒนธรรม จริยธรรม

^๖บรรศักดิ์ อุวรรณโณ, การสร้างธรรมาภิบาล(Good Governance) ในสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน, ๒๕๔๒), หน้า ๓๐.

^๗ประเวศ วะสี, การปฏิรูปการศึกษาจากเครื่องทางปัญญาทางสมองจากความหายนะ, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสดศรี – สถยศักดิ์, ๒๕๔๒), หน้า ๘๕.

^๘เอเจอร์ แชม, ธรรมาภิบาลการปกครองที่โปร่งใสด้วยจริยธรรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์นำฝน, ๒๕๔๕), หน้า ๓๑.

ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการเมือง ให้มีความเป็นธรรมในสังคม มีความโปร่งใสได้รับการยอมรับ และเชื่อถือมีประสิทธิภาพ คุณภาพมาตรฐานสูงขึ้น มีการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นภูมิคุ้มกันให้มีความเข้มแข็งมีเสถียรภาพ มีความมั่นคงปลอดภัยทุกภาคส่วน สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

๒.๒ ความหมายของธรรมาภิบาล

คำว่า ธรรมาภิบาล (Good Governance) มีการกล่าวถึงบ่อยขึ้นในวงการวิชาการและสื่อมวลชน มีผู้ใช้คำศัพท์ต่างๆ ที่สื่อความหมายของคำดังนี้

ศุยมพร ปุญญาคม นักวิชาการบางท่านเรียกว่า ธรรมาภิบาล ธรรมรัฐ สุประศาสนการ ประชารัฐ การปกครองที่ดีการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีและอื่นๆ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI)^๕ได้อธิบายว่า ธรรมาภิบาลเป็นศัพท์ที่สร้างขึ้นจากคำว่า “ธรรม” แปลว่า ความดี หรือ กฎเกณฑ์คำว่า “อภิบาล” แปลว่า บำรุงรักษาปกครอง เมื่อนำมารวมกันเป็น “ธรรมาภิบาล” มีความหมายเดียวกันกับคำว่า Good Governance^๕

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ในปัจจุบันการบริหารองค์กรภาครัฐ และเอกชน นิยมใช้หลักการบริหารจัดการที่ดี (Good Governance)ซึ่งหลักการนี้ได้กำหนดไว้ในระเบียบสำนักรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบการบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๒ ระเบียบดังกล่าวนี้พยายามสะท้อนภาพการบริหารจัดการที่ดีในองค์กร ซึ่งเริ่มจากการเรียกร้องของธนาคารโลกให้ประเทศผู้กู้เงินกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการที่ดีให้เป็นหลักปฏิบัติที่ช่วยประกันว่าผู้บริหารได้ดำเนินการบริหารด้วยความรับผิดชอบและนำไปสู่เป้าหมายความสำเร็จขององค์กรอย่างแท้จริง (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, ๒๕๔๕, ๑๔-๑๖)^๖

^๕ศุยมพร ปุญญาคม, การบริหารจัดการที่ดี (Good Governance), กับหลักพระพุทธศาสนาปริญา รัฐประศาสนศาตรมหาบัณฑิต ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑, หน้า ๔.

^๖สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล, (พิมพ์ครั้งที่ ๑), กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, อ่างถึงโน บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ และบุญมี ดี, ๒๕๔๔, หน้า ๑๓.

นักวิชาการได้ให้ความหมายดังกล่าวไว้ในความหมายต่างๆ กันดังนี้

กล้าณรงค์ จันทิก กล่าวว่า ธรรมนูญ คือการทำให้ระบบการบริหารจัดการที่ดีทั้งภาครัฐและเอกชน และต้องเกิดจากสำนึกความรู้สึกร่วมกันของภาคส่วนต่างๆ เพื่อประโยชน์ของการอยู่ร่วมกัน โดยไม่ใช่อำนาจรัฐไปทำให้เกิดขึ้นการสร้างสรรค์ธรรมนูญจึงขึ้นอยู่กับข้าราชการและนักการเมืองทั้ง ๒ ฝ่าย ต้องเป็นคนดี มีความโปร่งใส โดยเฉพาะนักการเมืองต้องโปร่งใสในด้านการแก้ปัญหา คอร์รัปชันประชาชนต้องร่วมมือกันต่อสู้กับความไม่เป็นธรรม^{๑๑}

ชัยวัฒน์ สถาอานันต์ อธิบายว่า ธรรมนูญหมายถึง การบริหารกิจการของบ้านเมืองด้วยความเป็นธรรมเคารพสิทธิของผู้คนพลเมืองอย่างเสมอกัน มีระบบตัวแทนประชาชนที่สะท้อนความคิดของผู้คนได้อย่างเที่ยงตรงมีรัฐบาลที่ไม่ถืออำนาจเป็นธรรมแต่ใช้อำนาจอย่างที่ประชาชนจะตรวจสอบได้ ตัวรัฐบาลเองก็มีความเอื้ออาทรต่อผู้คนสามัญเป็นอาภรณ์ระดับตนไม่ดูถูกประชาชนด้วยการเอาความเท็จมาให้และมีอารยะพอที่จะแสดงความรับผิดชอบหากบริหารผิดพลาดหรือไร้ประสิทธิภาพ^{๑๒}

ชัยอนันต์ สมุทวณิช อธิบายว่า Good Governance นั้นเป็นการปกครองที่ดีโดยรัฐและรัฐบาลเป็นด้านหลักรัฐและรัฐบาลมีระบบและการใช้กฎหมายที่ยุติธรรมมีความรับผิดชอบ เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม มีความโปร่งใส มีความคงเส้นคงวา สามารถตรวจสอบได้^{๑๓}

^{๑๑}กล้าณรงค์ จันทิก ,ม.ป.ป. อ้างถึงใน จตุมณฑล โสณกุล,ธรรมนูญภาคราชการ, วิทยจักร (๖ พฤษภาคม ๒๕๔๑) : ๓, [Online].Available:http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp,g, เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๔ , เวลา ๑๖.๓๗ น.

^{๑๒}ชัยวัฒน์ สถาอานันต์,ม.ป.ป. อ้างถึงใน นฤมล ทับจุมพล, แนวคิดและวาทกรรมว่าด้วยธรรมนูญแห่งชาติ, เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เนื่องในวาระครบรอบ ๕๐ ปี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, [Online]. Available:http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp.,๒๕๔๑, เข้าข้อมูลเมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๔ เวลา ๑๖.๓๕ น.

^{๑๓}ชัยอนันต์ สมุทวณิช ,ธรรมนูญและธรรมนูญกับองค์กรประชาสังคม. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ เนื่องในวาระครบ ๕๐ ปี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.[Online]. Available: http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp.,ม.ป.ป. อ้างถึงใน อมรา พงศาพิชญ์ และ นิตยา กัทรสิริระพันธ์ ,๒๕๔๑. ,เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๔ เวลา ๑๖.๓๕ น.

ทิพาวดี เหมสุวรรณ กล่าวว่า ธรรมนูญ คือการวางกรอบการทำงานในระบบราชการ เพื่อให้เกิดระบบที่ดีเอื้อต่อคนดีให้อยู่ในระบบที่ดีและไม่ให้คนเลวดำรงตำแหน่งที่ดีในวงราชการ ซึ่งคือเป้าหมายสำคัญของการปฏิบัตินิติราชการ ธรรมนูญจะเป็นตัวเชื่อมโยงให้สังคมที่มีการแยกส่วนทั้งภาครัฐบาล เอกชน ประชาชน และองค์กรเอกชนเกิดความสัมพันธ์กันทุกส่วนให้เป็นหนึ่งเดียว เพื่อเป็นการตอบสนองต่อสังคมโลกที่จะทำให้เกิดได้ นั่นจึงอยู่ที่รัฐต้องเปิดโอกาสให้ปัญหาต่างๆ ของส่วนอื่นๆ เข้ามาร่วมกระบวนการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยปฏิบัติเป็นองค์รวม คือ ๑) ประชาชนทุกคนที่มีผลกระทบต้องมีส่วนร่วม ๒) มีความโปร่งใสรับรู้ได้โดยรับฟังประชาพิจารณ์ส่งเอกสารให้และเมื่อตัดสินใจแล้วเปิดเผยเหตุผลได้ ๓) มีความรับผิดชอบอย่างชัดเจน ๔) การใช้อำนาจต้องมีที่มาที่ไปเปิดเผย ๕) กฎเกณฑ์ต่างๆ ที่จะตัดสินใจต้องชัดเจน ๖) การมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล แต่การปฏิรูปราชการจะสำเร็จได้ต้องเกิดจาก ๒ ส่วน คือ ๑) ความยินยอมพร้อมใจคนในวงราชการ ๒) มีความกดดันจากภายนอก คือ รัฐสภา รัฐบาลนอกจากนี้ยังต้องมีแรงหนุนจากภายนอก เช่น สื่อต่างๆ ประชาชนคอยตรวจสอบ ทิชช และภาคเอกชนต้องยอมรับได้จึงจะสำเร็จ^{๑๔}

บุญศักดิ์ กำแหงฤทธิรงค์ อธิบายว่าธรรมนูญ หมายถึง รัฐที่ดำเนินการไปด้วยธรรม ประชาชน มีสติปัญญาก่อให้เกิดสังคมเป็นปึกแผ่นในความเป็นหนึ่งเดียว ฝ่ายที่คิดเป็นศัตรูยอมทำอะไรไม่ได้หากคนไทยรักเมืองไทยรู้จักความเป็นไทยมากกว่านี้ จะมีพลังสติปัญญาในการจัดการที่ใช้ความปองครองสร้างสรรค์ในที่สุดธรรมนูญก็เกิดขึ้นได้^{๑๕}

ธีรยุทธ บุญมี อธิบายว่า ธรรมนูญ คือกระบวนการความสัมพันธ์ (Interactive Relation) ระหว่างภาครัฐ ภาคสังคม ภาคเอกชน และประชาชนทั่วไป ในการที่จะทำให้การบริหารราชการและประชาชนโดยทั่วไปในการที่จะทำให้การบริหารราชการแผ่นดินดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณธรรม โปร่งใส ยุติธรรมและตรวจสอบได้การบริหารประเทศที่ดีควรเป็นความร่วมมือแบบสื่อสาร ๒ ทาง ระหว่างรัฐบาลประชาธิปไตยและฝ่ายสังคม เอกชน องค์กรที่ไม่ใช่หน่วยงานรัฐ (NGO) โดยเน้นการมีส่วนร่วม (Participation) ความโปร่งใส และตรวจสอบได้ การร่วมกันกำหนด

^{๑๔}ทิพาวดี เหมสุวรรณ,ธรรมนูญภาคราชการ. วัฏจักร (๖ พฤษภาคม ๒๕๕๑): ๓. [Online].Available: http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp,ม.ป.ป. อ้างถึงใน จตุมงคล โสณกุล, ๒๕๕๑,เข้าข้อมูลเมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๔ เวลา ๑๖.๓๕ น.

^{๑๕}บุญศักดิ์ กำแหงฤทธิรงค์ ม.ป.ป. อ้างถึงใน นฤมล ทับจุมพล, นฤมล ทับจุมพล, แนวคิดและวาทกรรมว่าด้วยธรรมนูญแห่งชาติ, เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เนื่องในวาระครบรอบ ๕๐ ปี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. [Online]. Available:http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp, ๒๕๕๑,เข้าข้อมูลเมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๔ เวลา ๑๖.๓๕ น.

นโยบาย (Shared Policy Making) และการจัดการตนเอง (Self-management) ของภาคสังคมเพิ่มมากขึ้น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและเป็นธรรมมากขึ้น^{๑๖}

ประเวศ วะสี อธิบายธรรมรัฐว่า ประกอบด้วยภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคสังคมที่มีความถูกต้องเป็นธรรมโดยรัฐและธุรกิจต้องมีความโปร่งใสมีความรับผิดชอบที่ถูกรตรวจสอบได้และภาคสังคมเข้มแข็ง ธรรมรัฐแห่งชาติ หมายถึง การที่ประเทศมีพลังขับเคลื่อนที่ถูกต้องเป็นธรรมโดยถักทอทางสังคมเพื่อสร้างพลังงานทางสังคม (Social Energy) เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของประเทศชาติก่อให้เกิดธรรมรัฐแห่งชาติขึ้น^{๑๗}

วรภัทร โทษนะเกษม อธิบายว่า Good Governance หมายถึง “การกำกับดูแลที่ดี” หรือหมายถึง “การใช้สิทธิของความเป็นเจ้าของที่จะปกป้องดูแลผลประโยชน์ของตนเองโดยผ่านกลไกที่เกี่ยวข้องในการบริหาร” โดยหัวใจสำคัญของ Good Governance คือการตัดสินใจ (Accountability)^{๑๘}

^{๑๖}ธีรยุทธ บุญมี ม.ป.ป. อ้างถึงใน นฤมล ทับจุมพล, นฤมล ทับจุมพล, แนวคิดและวาทกรรมว่าด้วยธรรมรัฐแห่งชาติ, เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เนื่องในวาระครบรอบ ๕๐ ปี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, [Online]. Available:http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp, ๒๕๔๑, เข้าข้อมูลเมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๔ เวลา ๑๖.๓๕ น.

^{๑๗}ประเวศ วะสี (ม.ป.ป. อ้างถึงใน นฤมล ทับจุมพล, นฤมล ทับจุมพล, แนวคิดและวาทกรรมว่าด้วยธรรมรัฐแห่งชาติ, เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เนื่องในวาระครบรอบ ๕๐ ปี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, [Online]. Available:http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp, ๒๕๔๑, เข้าข้อมูลเมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๔ เวลา ๑๖.๓๕ น.

^{๑๘}วรภัทร โทษนะเกษม, “การสร้าง Good Governance ในองค์กร” วารสาร กสท, (๒๕๔๒ ตุลาคม ๑๑-๑๓), [Online]. Available: http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp. ๒๕๔๒, เข้าข้อมูลเมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๔ เวลา ๑๖.๓๕ น.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย อธิบายว่า ธรรมนูญบาลหมายความถึง การจัดการบริหารประเทศที่ดีในทุกๆ ด้านและทุกๆ ระดับ ซึ่งรวมถึงการจัดการระบบขององค์กรและกลไกของคณะรัฐมนตรี ส่วนราชการองค์กรของรัฐและรัฐบาลที่ไม่ใช่ส่วนราชการการบริหารราชการส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น องค์กรที่ไม่ใช่รัฐบาล (Private Sector Organizations) องค์กรของเอกชน ชมรมและสมาคมเพื่อกิจกรรมต่างๆ นิติบุคคลภาคเอกชนและภาคประชาสังคม (Civil Society) และการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น^{๑๙}

อมรา พงศาพิชญ์ อธิบายว่า ธรรมนูญและธรรมนูญ คือการ (กำกับ) ดูแลประโยชน์ของส่วนรวม และการรักษาผลประโยชน์ซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในสังคมโดยมีกฎกติกาที่ตกลงร่วมกันการ (กำกับ) ดูแลนี้มีอยู่ในทุกระดับของสังคมหรือองค์กรเช่น ธรรมนูญของชาติรัฐธรรมนูญหรือธรรมนูญในองค์กรธุรกิจ องค์กรสาธารณประโยชน์ องค์กรบริหารท้องถิ่นหรือแม้แต่ธรรมนูญในครอบครัวความหมายรูปธรรมของธรรมนูญและธรรมนูญ คือ กฎกติกาที่ตกลงร่วมกันว่าจะจะเป็นกฎเกณฑ์ที่จะใช้ในการดูแลผลประโยชน์ของส่วนรวมกฎกติกาขั้นต่ำมักประกอบด้วย^{๒๐}

๑. การทำงานอย่างมีหลักการและเหตุผลตอบสนองความต้องการของสังคมมีความชอบธรรมและรับผิดชอบในผลของการตัดสินใจ (Accountability)

๒. การทำงานอย่างโปร่งใสและสามารถคาดการณ์ได้ (Transparency and Participation)

๔. การมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการรับรู้ร่วมตัดสินใจและตรวจสอบการจัดการและบริหารงาน (Participation)

๕. การดำเนินงานที่ให้ความสำคัญกับหลักการประชาธิปไตยและความเสมอภาคเท่าเทียมกัน นอกจากนี้กฎกติกาขั้นต่ำยังมีกติกาที่มีลักษณะเฉพาะขององค์กรตามระดับและบทบาทหน้าที่ขององค์กรนั้น เช่น กติกาเชิงธุรกิจขององค์กรธุรกิจ (Corporate Governance) กติกาของกลไกระดับ

^{๑๙}สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ๒๕๕๑, ธรรมนูญบาลเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน: กลุ่มที่ ๔, เอกสารการสัมมนาวิชาการประจำปี ๒๕๕๑ เรื่อง “จากวิกฤติสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” วันที่ ๑๑-๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๑ ณ โรงแรมแอมบาสซาเดอร์ซิตี ชลบุรี. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, [Online]. Available: http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp, เข้าข้อมูลเมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๔ เวลา ๑๖.๓๕ น.

^{๒๐}อมรา พงศาพิชญ์, ธรรมนูญและธรรมนูญกับองค์กรประชาสังคม, เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ เนื่องในวาระครบ ๕๐ ปี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, [Online]. Available: http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp, เข้าข้อมูลเมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๔ เวลา ๑๖.๓๕ น.

เหนือรัฐ (Good Governance in the New World Order) หรือ กติกาขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ฯลฯ

อำนาจที่ ปันยารชุน อธิบาย ธรรมนูญว่า คือผลลัพธ์ของการจัดการกิจกรรม ซึ่งบุคคลและสถาบันทั้งในภาครัฐและเอกชนมีผลประโยชน์ร่วมกันได้กระทำลงในหลายทางมีลักษณะเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจนำไปสู่การผสมผสานผลประโยชน์ที่หลากหลายและขัดแย้งกันได้ โดยสาระธรรมนูญ หรือ Good Governance คือ องค์ประกอบที่ทำให้เกิดการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้แน่ใจว่านโยบายที่กำหนดไว้ จะได้ผลหมายถึงการมีบรรทัดฐานเพื่อให้มีความแน่ใจว่ารัฐบาลจะสามารถสร้างผลงานตามที่สัญญาไว้กับประชาชน^{๒๐}

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ให้ความหมายว่า ธรรมนูญหมายถึงการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีเป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมทั้งภาครัฐภาคธุรกิจเอกชนและภาคประชาชน ซึ่งครอบคลุมถึงฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายราชการและฝ่ายธุรกิจสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขมีความรู้สึกสามัคคีและร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนและเป็นส่วนเสริมความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศ เพื่อบรรเทาป้องกันหรือแก้ไขเยียวยาภาวะวิกฤติภัยอันตรายที่หากจะมีมาในอนาคต เพราะสังคมจะรู้สึกถึงความยุติธรรมความโปร่งใสและความมีส่วนร่วม อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขสอดคล้องกับความเป็นไทยรัฐธรรมนูญและกระแสโลกยุคปัจจุบัน^{๒๑}

^{๒๐}อำนาจที่ ปันยารชุน ม.ป.ป. อ้างถึงใน นฤมล ทับจุมพล, นฤมล ทับจุมพล, แนวคิดและวาทกรรมว่าด้วยธรรมนูญแห่งชาติ. เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เนื่องในวาระครบรอบ ๕๐ ปี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. [Online]. Available: http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp, ๒๕๔๑, เข้าข้อมูลเมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๔ เวลา ๑๖.๓๕ น.

^{๒๑}ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี, (๒๕๔๒), หลักนิติธรรม.

[Online]. Available: <http://www.kpi.ac.th/kpiuser/Governance.asp>, ๒๕๔๒, เข้าข้อมูลเมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๔ เวลา ๑๖.๓๕ น.

ไชยวัฒน์ คำชู ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นลักษณะความสัมพันธ์ วิธีการ และเครื่องมือ ซึ่งจะก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนทั้งในส่วนที่เป็นการดำเนินการ ในฐานะของปัจเจกบุคคลและที่เป็นการดำเนินการในลักษณะที่เป็นสถาบันรวมถึงคุณภาพและประสิทธิภาพของการจัดการปกครองและการบริหารมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาและความเจริญของชาติ^{๒๓}

โรเดส (R.A.W. Rhodes, n.d., Unpaged อ้างถึงใน ทิตยา สุวรรณะชญ, ๒๕๔๔) ได้รวบรวมความหมายของ “Governance” หรือธรรมรัฐ ว่ามีความหมายหลายอย่างใช้ในเรื่องต่างๆ ตามหน่วยที่ศึกษา (unit of analysis) ดังนี้^{๒๔}

๑. ธรรมรัฐในฐานะของอำนาจรัฐ ในการตัดสินใจดำเนินการบริหารที่ลดน้อยลงและประชาชนจะเป็นผู้เรียกร้องตรวจสอบการปฏิบัติงานของรัฐ (Minimal state)

๒” บริษัทที่บริหารอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม (Corporate Governance) ซึ่งหมายถึง การดำเนินธุรกิจที่มีทิศทางและควบคุมตรวจสอบการบริหารงานของผู้บริหารองค์กรธุรกิจที่มีความรับผิดชอบชัดเจน ทั้งงานของบริษัทพร้อมกับต้องรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมอีกด้วย การบริหารบริษัทนี้จะถือว่าผู้บริหารและผู้ถือหุ้นไม่ใช่บุคคลคนเดียวกันต้องเป็นผู้บริหารอาชีพจะต้องมีการตรวจสอบจากองค์กรตรวจสอบภายนอก ทั้งนี้มีไว้แต่เพื่อผลกำไรอย่างเดียวแต่จะต้องเปิดเผยโปร่งใส และสามารถกำหนดตัวผู้รับผิดชอบที่แท้จริง

๓. การบริหารจัดการสาธารณะ ที่รัฐบาลจะต้องมีความสามารถในการริเริ่มเพื่อแข่งขันตอบสนองประชาชนเสมือนเป็นลูกค้ามากกว่าเป็นผู้ถูกปกครอง ผู้บริหารงานของรัฐมีบทบาทเช่นเดียวกับผู้ประกอบการผลักดันการทำงานจากระบบราชการไปสู่ชุมชน ให้เป็นผู้ดำเนินการบริหารจัดการเองการวัดความสามารถของข้าราชการของรัฐวัดจากประสิทธิผลในการทำงาน ข้าราชการของรัฐจะถือว่าการบริการคือพันธกิจของตน นอกจากนั้นจะเป็นตัวเชื่อมประสานทุกส่วนของสังคม กล่าวคือ ส่วนสาธารณะ ส่วนเอกชน และส่วนประชาชน เข้ามาทำงานร่วมกันเพื่อประชาคม ซึ่งเรียกการบริหารเป็นการบริหารงานสาธารณะแบบใหม่ (New Public Management, NPM)

^{๒๓}ไชยวัฒน์ คำชู , วารสารวงการครู, กรุงเทพมหานคร: ฐานการพิมพ์, อ้างถึงใน นิตานาด, ๒๕๔๗, หน้า ๗๗.

^{๒๔}โรเดส (R.A.W. Rhodes, n.d., Unpaged อ้างถึงใน ทิตยา สุวรรณะชญ, ประชาสังคมตำบล, กรุงเทพฯ:มิตรภาพการพิมพ์และสตูดิโอ,[Online]. Available: http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp, ๒๕๔๔.

๔. ธรรมรัฐในฐานะที่เป็นการปฏิรูปการปกครอง (Good Governance) ซึ่งเป็นการใช้กันอย่างกว้างขวางสำหรับการพัฒนาประเทศที่กำลังพัฒนาธรรมรัฐในที่นี้ หมายถึง การใช้อำนาจทางการเมืองที่จะบริหารกิจการของชาติ โดยพัฒนาประสิทธิภาพของบริการสาธารณะระบบตุลาการและกฎหมายที่เป็นอิสระมีความรับผิดชอบอย่างชัดเจนในการจัดการทางการเงินมีการตรวจสอบสาธารณะเป็นอิสระเป็นรัฐที่มีโครงสร้างสถาบันหลากหลายและต้องยอมรับความเป็นอิสระของสื่อมวลชน ซึ่งทำให้อำนาจรัฐได้รับการยอมรับและมีความชอบธรรมตามระบอบประชาธิปไตย ธรรมรัฐแบบนี้จะเป็นการผสมผสานระหว่างการบริหารสาธารณะกับประชาธิปไตยอย่างกว้างขวาง

๕. ธรรมรัฐในแง่ของระบบสังคมที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างของระบบที่ทั้งตอบสนองความต้องการของส่วนย่อย (Socio-cybernetic System) การมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งเกิดจากการยอมรับในความต่างซึ่งกันและกันของทุกหน่วยในระบบจะไม่มีหน่วยใดหน่วยหนึ่งจะสามารถมีปฏิริยาหรือแก้ปัญหาอย่างเป็นเอกเทศ เป็นระบบที่พลวัตของระบบทำให้สามารถแก้ไขปัญหาหรือตอบสนองความต้องการของส่วนต่างๆ อย่างยั่งยืน โดยทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน จะสามารถสร้างแบบของปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในการแก้ปัญหามาตรฐานที่ระบบนี้จะไม่มีการศูนย์กลางของสังคมแต่จะเกิดศูนย์กลางต่างๆ ในสังคม การกิจของรัฐบาลก็คือความสามารถในการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในการแก้ปัญหารวมกันทั้งเป็นการกระตุ้นการมีส่วนร่วม โดยสรุปก็คือเป็นการบริหารจัดการที่แต่ละหน่วยของภาครัฐและเอกชนร่วมกันและถือว่าต่างฝ่ายต่างเป็นหุ้นส่วน โดยเน้นการดำเนินการแบบร่วมริเริ่มรับผิดชอบการมีปฏิสัมพันธ์แบบนี้มีใช้จะใช้แต่ในระดับชาติแต่ยังเป็นธรรมรัฐในระดับนานาชาติในระดับภูมิภาคและโลก

๖. ธรรมรัฐในแง่การจัดระบบองค์กรเครือข่ายจากภาคสาธารณะและภาคเอกชน (Self-Organizing Network) ในกรณีนี้เกิดความเกี่ยวพันระหว่างองค์กรต่างๆ ที่สามารถรวบรวมทรัพยากรมาเพื่อจะได้บริการต่อสาธารณะ ดังนั้น องค์กรเครือข่ายจะสามารถนำเอาข่าวสารข้อมูลและเงินรวมเทคโนโลยีมาร่วมกันในการทำงานซึ่งอาจจะเห็นได้ เช่น ในโครงการร่วมระหว่างองค์กรที่สำคัญ เมื่อไรมีระบบพันธมิตรเกิดขึ้นจะมีทรัพยากรมากขึ้นด้วยยังทำให้มีอิสระและมีอำนาจในการต่อรอง เกิดรัฐบาลกลางจะเข้าก้าวท้าวสั่งการได้อย่างไม่มีข้อจำกัด

สรุปได้ว่า ธรรมมาภิบาล หมายถึงการบริหารการจัดการดูแลประโยชน์ของส่วนรวมและการรักษาผลประโยชน์ซึ่งกันและกันระหว่างภาครัฐ ภาคสังคม ภาคเอกชนและประชาชนทั่วไป ในทุกๆ ด้านและทุกๆ ระดับ เพื่อให้มีการวางกรอบการทำงานอย่างเป็นระบบที่มีความสัมพันธ์ วิธีการและมีเครื่องมือที่ก่อให้เกิดระบบการบริหารจัดการที่ดีด้วยความเป็นธรรมเคารพสิทธิอย่างเสมอกัน มีระบบและการใช้กฎหมายที่ยุติธรรม มีความรับผิดชอบเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม มีความ

โปร่งใส มีความคงเส้นคงวาสามารถตรวจสอบได้ รับรู้ได้ เมื่อตัดสินใจแล้วเปิดเผยเหตุผลได้การใช้ อำนาจมีที่มาที่ไปอย่างเปิดเผยชัดเจนและสามารถก้าวท่ายังการได้อย่างไม่มีข้อจำกัด

๒.๓ องค์ประกอบของธรรมาภิบาล

องค์ประกอบของธรรมาภิบาลเพื่อให้เกิดระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ของหน่วยงานมีนักวิชาการได้เสนอแนวคิดไว้ต่างๆ กัน ดังนี้

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ กล่าวว่า องค์ประกอบของธรรมาภิบาลที่เสนอโดย United Nations Development Programme (UNDP) มี ๕ องค์ประกอบ ได้แก่^{๒๕}

๑. การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) ประชาชนทั้งชายและหญิงมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมโดยตรงหรือทางอ้อมโดยผ่านสถาบันต่างๆ ที่มีอำนาจอันชอบธรรม (Legitimate Intermediate Institution)

๒. กฎหมายที่ยุติธรรม (Rule of Law) การปกครองประเทศจะใช้กฎหมายเป็นบรรทัดฐานและทุกคนเคารพกฎหมาย โดยที่กรอบของกฎหมายที่ใช้ในประเทศต้องมีความยุติธรรมและถูกบังคับใช้กับคนกลุ่มต่างๆ อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

๓. ความเปิดเผยโปร่งใส (Transparency) กระบวนการทำงานกฎเกณฑ์กติกาต่างๆ มีความเปิดเผยตรงไปตรงมาข้อมูลข่าวสารต่างๆ ในสังคมสามารถถ่ายโอนได้อย่างเป็นอิสระ (Free Flow of Information) ประชาชนสามารถเข้าถึงและรับทราบข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะของทางราชการได้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

๔. การมีฉันทานุมัติร่วมในสังคม (Consensus Orientation) การตัดสินใจดำเนินนโยบายใดๆ ของภาครัฐต้องมีการประสานความต้องการหรือผลประโยชน์ที่แตกต่างของกลุ่มคนในสังคมให้เกิดเป็นความเห็นร่วมกัน (Broad Consensus) บนพื้นฐานของสิ่งที่เป็ประโยชน์สูงสุดแก่สังคมโดยรวม

๕. กลไกการเมืองที่ชอบธรรม (Political Legitimacy) กระบวนการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองมีความชอบธรรมและเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม เช่น การได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีคุณภาพการมีคณะรัฐมนตรีที่ปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวมการมีระบบราชการที่สุจริตโปร่งใสตรวจสอบได้การมีกระบวนการเปิดเผยทรัพย์สินและหนี้สินของนักการเมือง การมี

^{๒๕} เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, **ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล**, (พิมพ์ครั้งที่ ๑), กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๔ หน้า ๑๗-๑๘.

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ทำหน้าที่ไต่สวนและวินิจฉัยเจ้าหน้าที่รัฐที่ร้ายวผิดปกติ

๖. ความเสมอภาค (Equity) ประชาชนทุกคนมีความสามารถอย่างเท่าเทียมกันในการเข้าถึงโอกาสต่างๆ ในสังคม เช่น โอกาสพัฒนาหรือมีความเป็นอยู่ที่ดี โดยรัฐเป็นผู้จัดสรรสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการโดยเท่าเทียมกัน

๗. ประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Effectiveness and Efficiency) กระบวนการและสถาบันต่างๆ เช่น รัฐสามารถจัดสรรใช้ทรัพยากรต่างๆ ได้อย่างคุ้มค่าและเหมาะสมเพื่อตอบสนองความต้องการของคนในสังคมโดยรวมรวมถึงการทำงานที่รวดเร็วมีคุณภาพและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

๘. พันธะความรับผิดชอบต่อสังคม (Accountability) การตัดสินใจใดๆ ของภาครัฐภาคเอกชนและภาคประชาชนต้องกระทำโดยมีพันธะความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนเองกระทำต่อสาธารณชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับหน่วยงานนั้นโดยคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ส่วนรวมเป็นหลักและมีจิตใจเสียสละเห็นคุณค่าสังคมที่ตนเองสังกัดอยู่

๙. การมีวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ (Strategic Vision) การที่ผู้นำและประชาชนในประเทศมีวิสัยทัศน์ในการสร้างธรรมาภิบาลและการพัฒนาอย่างยั่งยืน

สรุปองค์ประกอบของธรรมาภิบาลเพื่อให้เกิดระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี คือการมีส่วนร่วมในการทำงานของบุคลากรในองค์กร มีการประสานระหว่างบุคลากรและผู้บังคับบัญชา ต้องมีการเปิดเผยการดำเนินงานด้านนโยบายการบริหารแบบหลักธรรมาภิบาลแบบเบ็ดเสร็จ

ชวน หลีกภัย สรุปในการประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๔๒ มีมติเห็นชอบให้กำหนดเรื่องการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี หรือ Good Governance เป็นวาระแห่งชาติ (National Agenda) และให้หน่วยงานของรัฐทุกแห่งกำหนดแผนงาน โครงการ เพื่อปรับงานในความรับผิดชอบให้สอดคล้องกับหลักการการบริหารจัดการที่ดี และรายงานให้คณะรัฐมนตรีทราบ ซึ่งองค์ประกอบหลักสำคัญประกอบด้วยหลักการ ๕ ประการคือ

หลักการที่ ๑ หลักนิติธรรม คือ การทำให้กฎหมาย กฎและกติกาต่างๆ เป็นที่ยอมรับของประชาชน ให้มีการถือปฏิบัติร่วมกันอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม

หลักการที่ ๒ หลักความโปร่งใส คือ การทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตรงไปตรงมาสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ ช่วยให้การงานภาครัฐและภาคเอกชนปลอดจากทุจริตและคอร์รัปชัน

หลักการที่ ๓ หลักความมีส่วนร่วม คือ การทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความเห็นในการตัดสินใจสำคัญของสังคม โดยประชาชนมีความสามัคคีร่วมมือในการทำงานเรื่องสำคัญ ตลอดจนไม่มีการผูกขาดทั้งโดยภาครัฐหรือภาคเอกชน

หลักการที่ ๔ หลักความรับผิดชอบ คือ การทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่ทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างโดยพยายามหาทางออกที่ทุกฝ่ายยอมรับร่วมกันได้ กล่าวรับผลการกระทำของตน

หลักการที่ ๕ หลักความคุ้มค่า คือ การทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่รู้คุณค่าทรัพยากรของชาติและบริหารงานด้วยความประหยัดมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาครัฐต้องให้บริการที่มีคุณภาพแก่ประชาชน

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน เห็นว่าองค์ประกอบหลักธรรมาภิบาลนั้นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลและการให้บริการของรัฐซึ่งประกอบด้วยหลักการสำคัญ ๖ ประการคือ^{๒๖}

๑. หลักนิติธรรม

๑) กฎหมายและกฎเกณฑ์ต่างๆ มีความเป็นธรรม สามารถปกป้องคนดีและลงโทษคนไม่ดีได้

๒) มีการปฏิรูปกฎหมายอย่างสม่ำเสมอให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

๓) การดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมเป็นไปอย่างรวดเร็วโปร่งใสและตรวจสอบได้และได้รับการยอมรับจากประชาชน

๔) ประชาชนตระหนักถึงสิทธิเสรีภาพหน้าที่ของตนเองเข้าใจกฎเกณฑ์ต่างๆ และมีส่วนร่วมในกรณีต่างๆ

๒. หลักความโปร่งใส

๑) การสำรวจความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการของรัฐและเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการ

๒) จำนวนเรื่องกล่าวหา ร้องเรียน หรือสอบสวนเจ้าหน้าที่ของรัฐ

๓) เกณฑ์ในการใช้ดุลพินิจของส่วนราชการมีความชัดเจนเป็นที่ยอมรับ

๔) ส่วนราชการมีตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานที่เป็นรูปธรรมและเปิดเผยต่อ

สาธารณะ

^{๒๖} สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล, (พิมพ์ครั้งที่ ๑), กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.๒๕๔๔, หน้า ๑๗-๑๘.

๓. หลักการรับผิดชอบ

- ๑) การได้รับการยอมรับและความพอใจจากผู้รับบริการและผู้เกี่ยวข้อง
- ๒) การบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ของงานที่ปฏิบัติ
- ๓) คุณภาพของงานทั้งด้านปริมาณ ความถูกต้อง ครบถ้วน รวมทั้งจำนวนความผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน และจำนวนการร้องเรียนหรือการกล่าวหาที่ได้รับ

๔. หลักความคุ้มค่า

- ๑) ความพึงพอใจของผู้รับบริการ
- ๒) ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ

๕. หลักการมีส่วนร่วม

- ๑) ความสัมฤทธิ์ผลของโครงการต่างๆ รวมถึงการประหยัดงบประมาณ
- ๒) ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้ได้รับผลกระทบ
- ๓) จำนวนผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นหรือจำนวนข้อเสนอแนะหรือข้อคิดเห็นของประชาชนในการดำเนินการเรื่องต่างๆ รวมถึงคุณภาพของการเข้ามามีส่วนร่วม

๖. หลักคุณธรรม

- ๑) การร้องเรียนหรือร้องทุกข์ในการดำเนินการในเรื่องต่างๆ ทั้งในและนอกองค์กรลดลง
- ๒) คุณภาพชีวิตของคนในสังคมดีขึ้น มีการบริการจัดการและใช้ทรัพยากรในชาติอย่างเกิดประโยชน์สูงสุด
- ๓) สังคมมีเสถียรภาพ อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขด้วยความมีระเบียบวินัย

สรุป สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนนำองค์ประกอบการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในองค์กรเพื่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุดเช่น หลักนิติธรรม กฎหมายและกฎเกณฑ์ต่างๆ มีความเป็นธรรมสามารถปกป้องคนดีและลงโทษคนไม่ดีได้ หลักความโปร่งใส คือ การสำรวจความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการ หลักความรับผิดชอบ การได้รับการยอมรับและความพอใจจากผู้รับบริการและผู้เกี่ยวข้อง หลักความคุ้มค่า ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางด้านปริมาณและคุณภาพ หลักการมีส่วนร่วม ความสัมฤทธิ์ผลของโครงการต่างๆ รวมถึงการประหยัดงบประมาณ หลักคุณธรรม คุณภาพชีวิตของในสังคมดีขึ้น มีการบริการจัดการและใช้ทรัพยากรในชาติอย่างเกิดประโยชน์สูงสุด

ชนะเลิศ ยูวบูรณ์ เห็นว่าองค์ประกอบหลักของธรรมาภิบาลที่เสนอโดยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี เน้นการกำหนดเป็นกรอบแนวทางให้แก่หน่วยงานราชการเพื่อถือปฏิบัติตามหลักการสำคัญ ๖ ประการคือ^{๒๗}

๑. หลักนิติธรรม เป็นการตรากฎหมายและกฎข้อบังคับให้ทันสมัยและเป็นธรรมเป็นที่ยอมรับของสังคม อันจะทำให้สังคมยินยอมพร้อมใจกันปฏิบัติตามกฎหมายและกฎข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่อำนาจอใจหรืออำนาจของตัวบุคคล

๒. หลักคุณธรรม เป็นการยึดมั่นในความถูกต้องดีงามโดยธรรมาภิบาลให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่สังคมและส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกันเพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริ่งใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัยประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ

๓. หลักความโปร่งใส เป็นการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติโดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวกและมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจน

๔. หลักความมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศไม่ว่าด้วยการแสดงความคิดเห็นการได้สวนสาธารณะประชาพิจารณ์การแสดงประชามติ

๕. หลักความรับผิดชอบ เป็นการตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน

๖. หลักความคุ้มค่า เป็นการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยธรรมาภิบาลให้คนไทยมีความประหยัดใช้ของอย่างคุ้มค่าครองสร้างสรุคสินค้าและบริการที่มีคุณภาพสามารถแข่งขันได้ในเวทีนานาชาติ และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

^{๒๗}ชนะเลิศ ยูวบูรณ์ , กระทรวงมหาดไทยกับการบริหารจัดการที่ดี, ในการปกครองที่ดี (Good Governance), กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๓, หน้า ๓-๑๒.

สตจิต นิमितกุล เห็นว่าองค์ประกอบของธรรมาภิบาลที่เสนอโดยกระทรวงมหาดไทย เน้นไปทางด้านการบริหารการปกครองการพัฒนาและการกระจายอำนาจซึ่งมี ๑๑ องค์ประกอบ คือ^{๒๘}

๑. การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นการมีส่วนร่วมของทั้งประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐ ในการบริหารงาน เพื่อให้เกิดความคิดริเริ่มและพลังการทำงานที่สอดคล้องประสานกันเพื่อบรรลุ เป้าหมายในการให้บริการประชาชน

๒. ความยั่งยืน (Sustainability) มีการบริหารงานที่อยู่บนหลักการของความสมดุลทั้งใน เมืองและชนบท ระบบนิเวศ และทรัพยากรธรรมชาติ

๓. ประชาชนมีความรู้สึกรู้ว่าเป็นสิ่งที่ชอบธรรม (Legitimacy) และให้การยอมรับ (Acceptance) การดำเนินงานของแต่ละหน่วยงานสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ประชาชนพร้อมที่จะยอมสูญเสียประโยชน์ส่วนตัวไป เพื่อประโยชน์ส่วนรวมที่ต้องรับผิดชอบ ร่วมกัน

๔. มีความโปร่งใส (Transparency) ข้อมูลต่างๆ ต้องตรงกับข้อเท็จจริงของดำเนินการ และสามารถตรวจสอบได้ มีการดำเนินการที่เปิดเผยชัดเจนและเป็นไปตามที่กำหนดไว้

๕. ส่งเสริมความเป็นธรรม (Equity) และความเสมอภาค (Equality) มีการกระจายการ พัฒนาอย่างทั่วถึงเท่าเทียมกัน ไม่เลือกปฏิบัติ และมีระบบการรับเรื่องราวร้องทุกข์ที่ชัดเจน

๖. มีความสามารถที่จะพัฒนาทรัพยากรและวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เจ้าหน้าที่ของทุกหน่วยงานจะต้องได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะเพื่อให้สามารถนำไปปรับใช้ กับการทำงานได้และมีการกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจน เพื่อให้ทุกหน่วยงานยึดถือเป็น แนวปฏิบัติร่วมกัน

๗. ส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศ (Promoting Gender Balance) เปิดโอกาสให้สตรีทั้ง ในเมืองและชนบทเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและสังคมในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นมากขึ้น

๘. การอดทนอดกลั้น (Tolerance) และการยอมรับ (Acceptance) ต่อทัศนคติที่หลากหลาย (Diverse Perspectives) รวมทั้งต้องยุติข้อขัดแย้งด้วยเหตุผลหาจุดร่วมที่ทุกฝ่ายยอมรับร่วมกันได้

๙. การดำเนินการตามหลักนิติธรรม (Operating by Rule of Law) พัฒนาปรับปรุงแก้ไข และเพิ่มเติมกฎหมายให้มีความทันสมัยและเป็นธรรม

^{๒๘} สตจิต นิमितกุล, กระทรวงมหาดไทยกับการบริหารจัดการที่ดี, ในการปกครองที่ดี (Good Governance), กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๓, หน้า ๑๓-๒๔.

๑๐. ความรับผิดชอบ (Accountability) เจ้าหน้าที่จะต้องมีความรับผิดชอบต่อประชาชน ความพึงพอใจของประชาชนต่อการปฏิบัติงาน จะเป็นตัวชี้วัดสำคัญในการประเมินความสำเร็จของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่

๑๑. การเป็นผู้กำกับดูแล (Regulator) แทนการควบคุม โอนงานบางอย่างไปให้องค์กรท้องถิ่นซึ่งใกล้ชิดกับประชาชนที่สุด หรืองานบางอย่างก็ต้องแปรรูปให้ออกชนดำเนินการแทน

ปิติเทพ อยู่ยืนยง กล่าวว่า หลักธรรมาภิบาล อาจแยกองค์ประกอบที่สำคัญได้ดังนี้^{๒๕}

๑. หลักความโปร่งใส (Transparency) กล่าวคือ ไม่ว่าจะทำการใดๆ ในการบริหารจัดการ องค์การก็ต้องมีเหตุผล โปร่งใสในวิธีการ และสามารถตรวจสอบได้และมีองค์กรหรือหน่วยงานเพื่อตรวจสอบการทำงาน โดยพร้อมถูกตรวจสอบไม่ว่าจะเป็นจากองค์กรภายในหรือองค์กรภายนอก

๒. หลักนิติธรรม (Rule of law) หมายถึง การใช้กฎหมายต่างๆ อย่างเที่ยงตรงยุติธรรม สามารถบังคับใช้กฎหมายกับทุกคนได้เสมอกันโดยไม่เลือกปฏิบัติ

๓. หลักความรับผิดชอบ (Responsibility) กล่าวคือ ต้องมีการรับผิดชอบในการกระทำของตน ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนของงานหรือองค์กรและต้องปฏิบัติตามหน้าที่ของตนอย่างเคร่งครัดเพื่อบรรลุผลของงานและองค์กร

๔. หลักความเสมอภาค (Equity) หมายถึง การได้รับการปันส่วนในประโยชน์ต่างๆ อย่างเท่าเทียมกัน เพื่อจะได้ไม่เกิดการขัดกันแห่งผลประโยชน์

๕. หลักคุณธรรม (Moral) กล่าวคือ คนในองค์กรต้องมีความรู้สึกผิดชอบชั่วดีและสำนึกในความดีงามที่จะทำงานโดยถูกต้องและสุจริต

๖. หลักความคุ้มค่า โดยต้องถือประโยชน์สูงสุดแห่งองค์กรเป็นที่ตั้งในการบริหารและขับเคลื่อนองค์กรไปให้สู่ความสำเร็จ

๗. หลักการมีส่วนร่วม กล่าวคือ ประชาชนและบุคลากรในองค์กรจะต้องมีส่วนร่วมในการทำงานโดยมุ่งผลแห่งการประสบความสำเร็จร่วมกัน

นิศานาด ได้ให้ความหมายไว้สั้นๆ ว่า ธรรมาภิบาล เป็นกระบวนการในการตัดสินใจในการปฏิบัติงานมีคุณสมบัติและองค์ประกอบคือ^{๒๖}

๑. การมีส่วนร่วม (Participation)

๒. มีกฎระเบียบ (Rule of Law)

^{๒๕} ปิติเทพ อยู่ยืนยง, ธรรมาภิบาล (Good Governance) เว็บไซต์ [Online]. Available WWW :<http://C:\WINDOWS\TEMP\triJOFCH.htm>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๔, เวลา ๑๘.๑๐ น.

^{๒๖} นิศานาด, วารสารวงการครู, กรุงเทพมหานคร: ฐานการพิมพ์, ๒๕๕๓, หน้า ๗๗

๓. มีความโปร่งใส (Transparency)
๔. มีภาระหน้าที่ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Responsiveness)
๕. มีความรับผิดชอบ (Accountability)
๖. มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Effectiveness and efficiency)

สรุปได้ว่าองค์ประกอบของธรรมาภิบาล หรือ ระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วมหลักความรับผิดชอบต่อสังคม หลักความคุ้มค่าซึ่งเป็นคุณธรรมสากลที่สามารถนำไปบูรณาการในการบริหาร การศึกษาในโรงเรียน

๒.๓.๑ หลักนิติธรรม

หลักนิติธรรม ซึ่งเป็นหลักการสำคัญในหลักธรรมาภิบาลหรือระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ได้มีนักวิชาการให้ทัศนะไว้ต่างๆ กัน ดังนี้

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ กล่าวถึง ความหมายของหลักนิติธรรมว่าการปกครองประเทศ จะใช้กฎหมายเป็นบรรทัดฐานและทุกคนเคารพกฎหมาย โดยที่กรอบของกฎหมายที่ใช้ในประเทศ ต้องมีความยุติธรรมและถูกบังคับใช้กับคนกลุ่มต่างๆ อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน^{๓๑}

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี กำหนดความหมายของหลักนิติธรรมว่าการมีเกณฑ์ ยุติธรรมและชัดเจน ได้แก่ การตรากฎหมายและกฎข้อบังคับ ให้ทันสมัยและเป็นธรรมเป็นที่ยอมรับ ของสังคม อันจะทำให้สังคมยินยอมพร้อมใจกันปฏิบัติตามกฎหมายและกฎข้อบังคับเหล่านั้น โดย ถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่อำเภอใจหรืออำนาจของตัวบุคคล^{๓๒}

สุจิต นิมิตกุล กล่าวถึง ความหมายของหลักนิติธรรมว่า พัฒนาปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มเติมกฎหมายให้มีความทันสมัย^{๓๓}

^{๓๑}เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, “ธรรมนูญภาคการเมือง : บทบาทภาคการเมือง” รัฐสภาสาร ๔๖, ๕ กันยายน ๒๕๔๑. [Online]. Available: <http://www.kpi.ac.th/kpiuser/GovernanceRule.htm>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๔, เวลา ๑๘.๑๒ น.

^{๓๒}ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี. (๒๕๔๒). **หลักนิติธรรม**. [Online]. Available: <http://www.kpi.ac.th/kpiuser/Governance.asp>. ,เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๔, เวลา ๑๘.๑๒ น.

^{๓๓}สุจิต นิมิตกุล, (๒๕๔๒), **หลักนิติธรรม**, [Online]. Available:<http://www.kpi.ac.th/kpiuser/GovernanceRule.htm>. ,เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๔, เวลา ๑๘.๑๒ น.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน กล่าวว่า หลักนิติธรรมหมายถึงกฎหมายและกฎเกณฑ์ต่างๆ มีความเป็นธรรมสามารถปกป้องคนดีและลงโทษคนไม่ดีได้มีการปฏิรูปกฎหมายอย่างสม่ำเสมอให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนไปการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมเป็นไปอย่างรวดเร็ว โปร่งใส และตรวจสอบได้และได้รับการยอมรับจากประชาชน^{๓๔}

สรุปได้ว่า หลักนิติธรรม หมายถึง การมีกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่ยุติธรรมและชัดเจนของกฎหมาย เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและเสมอภาคเท่าเทียมกันเป็นที่ยอมรับของสังคมอันจะทำให้สังคมยินยอมพร้อมใจกันปฏิบัติตามกฎข้อบังคับเหล่านั้น ด้วยกระบวนการยุติธรรมและถูกบังคับใช้กับคนกลุ่มต่าง ๆ อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน โปร่งใส และตรวจสอบได้

๒.๓.๒ หลักคุณธรรม

หลักคุณธรรม ซึ่งเป็นหลักสำคัญในหลักธรรมาภิบาลหรือระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี มีนักวิชาการให้ทัศนะไว้ต่างๆ กันดังนี้

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี กล่าวถึง หลักคุณธรรมว่า หมายถึงความชอบธรรมในการใช้อำนาจ ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงามโดยตรงกล้าให้ระเบียบสำนักนายกเจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่รัฐมนตรีเพื่อเป็นตัวอย่างแก่สังคมและส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกันเพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริงจัง ยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ^{๓๕}

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน กล่าวถึง หลักคุณธรรมหมายถึง การร้องเรียนหรือร้องทุกข์ในการดำเนินการในเรื่องต่างๆ ทั้งในและนอกองค์กรลดทอนคุณภาพชีวิตของคนในสังคมดีขึ้น มีการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรในชาติอย่างเกิดประโยชน์สูงสุด สังคมมีเสถียรภาพ อยู่รวมกันอย่างสงบสุขด้วยความมีระเบียบวินัย^{๓๖}

สรุปได้ว่า หลักคุณธรรมหมายถึง การใช้อำนาจความชอบธรรมอย่างถูกต้องเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีคุณภาพ มีความซื่อสัตย์ ใจ ยัน อดทน มีระเบียบวินัยในการประกอบ

^{๓๔}สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, **หลักคุณธรรม**, [Online]. Available: <http://www.kpi.ac.th/kpiuser/GovernanceMoral.htm> เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๔, เวลา ๑๘.๑๒ น..

^{๓๕}ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี, (๒๕๔๒), **หลักคุณธรรม** [Online]. Available: <http://www.kpi.ac.th/kpiuser/GovernanceWorth.htm>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๔, เวลา ๑๘.๑๒ น..

^{๓๖}สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, **หลักคุณธรรม**, [Online]. Available: <http://www.kpi.ac.th/kpiuser/GovernanceMoral.htm>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๔, เวลา ๑๘.๑๒ น..

อาชีพที่สุจริตมีการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรอย่างเกิดประโยชน์สูงสุด สังคมมีเสถียรภาพ อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

๒.๓.๓ หลักความโปร่งใส

หลักความโปร่งใส ซึ่งเป็นหลักสำคัญในหลักธรรมาภิบาลหรือระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี มีนักวิชาการแสดงทัศนะไว้ต่างๆ กันดังนี้

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ กล่าวถึง หลักความโปร่งใสว่ากระบวนการทำงานกฎเกณฑ์ กติกาต่างๆ ที่มีความเปิดเผยตรงไปตรงมาข้อมูลข่าวสารต่างๆ ในสังคมสามารถถ่ายโอนได้อย่าง เป็นอิสระประชาชนสามารถเข้าถึงและรับทราบข้อมูลหรือข้อมูลข่าวสารสาธารณะของทางราชการ ได้ตามที่กฎหมายบัญญัติ^{๓๓}

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี กล่าวถึง หลักความโปร่งใสว่าหมายถึง การมีการ ดำเนินการที่โปร่งใส ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติโดย ปรับปรุง กลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ที่เป็น ประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่ายประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวกและมี กระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความชัดเจน^{๓๔}

สุจิต นิมิตรกุล กล่าวถึงหลักความโปร่งใสว่า ข้อมูลต่างๆ ต้องตรงกับข้อเท็จจริงของ การดำเนินการและความสามารถตรวจสอบได้มีการดำเนินการที่เปิดเผยชัดเจนและเป็นไปตามที่ กำหนดไว้^{๓๕}

^{๓๓}เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, “ธรรมรัฐภาคการเมือง: บทบาทภาคการเมือง” รัฐสภาสาร ๔๖, ๕ กันยายน ๒๕๔๑. [Online]. Available: <http://www.kpi.ac.th/kpiuser/GovernanceEquity.htm>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๔, เวลา ๑๘.๑๒ น.

^{๓๔}ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี. (๒๕๔๒). **หลักคุณธรรม** [Online]. Available: <http://www.kpi.ac.th/kpiuser/GovernanceWorth.htm>, เข้าถึงข้อมูล เมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๔, เวลา ๑๘.๑๒ น..

^{๓๕}สุจิต นิมิตรกุล **หลักการมีส่วนร่วม**, แหล่งที่มาของข้อมูล, [Online]. Available: <http://www.kpi.ac.th/kpiuser/GovernanceEquity.htm>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๔, เวลา ๑๘.๑๒ น.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน กล่าวถึงหลักความโปร่งใสว่าหมายถึงความโปร่งใสขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการของรัฐและเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการจำนวนเรื่องกล่าวหา ร้องเรียนหรือสอบสวนเจ้าหน้าที่ของรัฐ เน้นๆในการใช้ดุลพินิจของส่วนราชการที่มีความชัดเจนเป็นที่ยอมรับส่วนราชการมีตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานที่เป็นรูปธรรมและเปิดเผยต่อสาธารณะ^{๕๐}

สรุปได้ว่า หลักความโปร่งใส หมายถึง กระบวนการทำงานกฎเกณฑ์กติกาต่างๆที่มีการดำเนินการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันเพื่อให้มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาของคนในองค์กร มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้และมีความพร้อมที่จะถูกตรวจสอบได้ไม่ว่าเป็นจากองค์กรภายในหรือองค์กรภายนอก

๒.๓.๔ หลักการมีส่วนร่วม

หลักการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นหลักสำคัญในหลักธรรมาภิบาลหรือระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี มีนักวิชาการให้ทัศนะไว้ต่างๆ กันดังนี้

คณะผู้วิจัยโครงการแนวทางการสร้างเสริมประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม กำหนดความหมายของการมีส่วนร่วมว่าเป็นการกระจาย โอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองและการบริหารเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรของชุมชนและของชาติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนโดยการให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นให้คำแนะนำปรึกษา ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ รวมตลอดจนการควบคุมโดยตรงจากประชาชน^{๕๑}

^{๕๐} สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน หลัก แหล่งที่มาของข้อมูล Available: <http://www.kpi.ac.th/kpiuser/GovernanceMoral.htm>. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๔, เวลา ๑๘.๑๒ น.

^{๕๑} คณะผู้วิจัยโครงการแนวทางการสร้างเสริมประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, (๒๕๔๐), การมีส่วนร่วมของประชาชน, แหล่งที่มาของข้อมูล [Online]. Available: <http://www.kpi.ac.th/kpiuser/publicparticipation.asp>. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๔.

เจลิม เกดโมลี กล่าวถึงหลักความมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนได้ใช้คุณสมบัติส่วนตัวในด้านความรู้ความสามารถ และทรัพยากรที่มีอยู่เข้าไปร่วมคิดตัดสินใจในขั้นตอนต่างๆ ของกิจกรรมหนึ่งๆ ด้วยตนเองหรือองค์กรที่ประชาชนจัดตั้งขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพและเสมอภาค^๒

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี กล่าวถึง หลักความมีส่วนร่วมว่าหมายถึง การมีส่วนร่วมของผู้ที่มีความเกี่ยวข้อง ได้แก่ เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความเห็นในการตัดสินใจในปัญหาสำคัญของประเทศไม่ว่าด้วยการแจ้งความเห็นการได้ส่วนสาธารณะ การประชาสัมพันธ์ การแสดงประชามติหรืออื่นๆ^๓

วันชัย วัฒนศัพท์ ให้นิยามว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นกระบวนการสื่อสารสองทางที่มีเป้าหมายโดยรวม เพื่อที่จะให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้นและได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน ซึ่งเป้าหมายของกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนก็คือ การให้ข้อมูลต่อสาธารณชน และให้สาธารณชนแสดงความคิดเห็นต่อโครงการที่นำเสนอหรือนโยบายรัฐและมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเพื่อหาทางออกที่ดีที่สุดสำหรับทุกๆ คน^๔

สรุปได้ว่า หลักการมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันของบุคลากรทุกฝ่ายในองค์กรร่วมกันแสดงความคิดเห็นให้คำแนะนำปรึกษา ร่วมวางแผนร่วมปฏิบัติที่เห็นพ้องต้องกันเพื่อเปิดกว้างในความคิดเห็นหาทางออกที่ดีที่สุดสำหรับทุกๆ คน เกิดการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ต้องการ โดยการกระทำผ่านกลุ่มหรือองค์กร เพื่อให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์

^๒ เจลิม เกดโมลี,แนวทางกรมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบาย, เอกสารประกอบการเสวนาวิพากษ์ตัวแบบกรมีส่วนร่วมของประชาชน, กันยายน ๒๕๕๑,แหล่งที่มาของข้อมูล

[Online].Available: <http://www.kpi.ac.th/kpiuser/publicparticipation.asp>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๔, เวลา ๑๘.๑๒ น.

^๓ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี. (๒๕๔๒), หลักการมีส่วนร่วม แหล่งที่มาของข้อมูล

[Online]. Available: <http://www.kpi.ac.th/kpiuser/GovernanceWorth.htm>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๔,เวลา ๑๘.๑๒ น..

^๔ วันชัย วัฒนศัพท์, คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน, กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สันติวิธีเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย, แหล่งที่มาของข้อมูล

[Online]. Available:http://www.kpi.ac.th/kpiuser/publicparticipation_deflist.asp?chk=&pageno=๒, เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๔, เวลา ๑๘.๑๒ น.

๒.๓.๕ หลักความรับผิดชอบ

หลักความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นหลักสำคัญในหลักธรรมาภิบาลหรือระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี มีนักวิชาการให้ความหมายไว้ต่างๆ กันดังนี้

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ กล่าวว่า หลักความรับผิดชอบ หมายถึงการตัดสินใจใดๆ ของภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนต้องกระทำ โดยมีพันธะความรับผิดชอบในสิ่งที่ตนเองกระทำต่อสาธารณะชนหรือผู้มีส่วนได้เสียกับตนเองกระทำต่อสาธารณะชนหรือผู้มีส่วนได้เสียกับหน่วยงานนั้น โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ส่วนรวมเป็นหลักและมีจิตใจเสียสละเห็นคุณค่าสังคมที่ตนเองสังกัดอยู่^{๔๕}

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี กล่าวว่า หลักความรับผิดชอบว่าหมายถึง ความพร้อมรับการตรวจสอบ ได้แก่ ตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคมการใส่ใจในปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาตลอดจนการเคารพในการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน^{๔๖}

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน เสนอว่าหลักความรับผิดชอบ หมายถึง การได้รับการยอมรับและความพึงพอใจจากผู้ใช้บริการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องการบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ของงานที่ปฏิบัติคุณภาพของงานทั้งด้านปริมาณความถูกต้องครบถ้วนรวมทั้งจำนวนความผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานและจำนวนการร้องเรียนหรือการกล่าวหาที่ได้รับ^{๔๗}

^{๔๕} เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, “ธรรมนูญภาคการเมือง : บทบาทภาคการเมือง” รัฐสภาสาร ๔๖, ๕ กันยายน ๒๕๔๑, แหล่งที่มาของข้อมูล [Online]. Available: <http://www.kpi.ac.th/kpiuser/GovernanceRule.htm>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๔, เวลา ๑๘.๑๒ น..

^{๔๖} ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี, (๒๕๔๒), **หลักความรับผิดชอบ** [Online]. Available: <http://www.kpi.ac.th/kpiuser/GovernanceWorth.htm>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๔, เวลา ๑๘.๑๒ น.

^{๔๗} สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, **หลักความรับผิดชอบ**, แหล่งที่มาของข้อมูล [Online]. Available:<http://www.kpi.ac.th/kpiuser/GovernanceAccountability.htm>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๔, เวลา ๑๘.๑๒ น.

ศุจดิจ นิमितกุล กล่าวว่า หลักความรับผิดชอบ หมายถึง เจ้าหน้าที่ต้องมีความรับผิดชอบต่อประชาชนความพึงพอใจของประชาชนต่อการปฏิบัติงาน จะเป็นตัวชี้วัดสำคัญในการประเมินความสำเร็จของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่^{๔๘}

สรุปได้ว่า หลักความรับผิดชอบ หมายถึง การตระหนักในสิทธิหน้าที่ การใส่ใจในปัญหา และกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาในสิ่งที่ตนเองปฏิบัติ โดยจะคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ส่วนรวมเป็นหลักและมีจิตใจที่เสียสละให้แก่ส่วนรวมและพร้อมที่จะได้รับการตรวจสอบจากการรื้อเรียนหรือการกล่าวหาที่ได้รับจากการกระทำของตน

๒.๓.๖ หลักความคุ้มค่า

หลักความคุ้มค่า ซึ่งเป็นหลักสำคัญในหลักธรรมาภิบาลหรือระบบการบริหารจัดการและสังคมที่ดี มีผู้ให้ทัศนะไว้ดังนี้

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี กล่าวถึง หลักความคุ้มค่าว่า หมายถึงการบริหารที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ได้แก่ การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด แก่ส่วนรวมโดยธรรมรงค์ให้คนไทยมีความประหยัดใช้ของอย่างคุ้มค่าสร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพ สามารถแข่งขันได้ในเวทีนานาชาติและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น^{๔๙}

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน กล่าวว่าหลักความคุ้มค่าหมายถึง ความพึงพอใจของผู้รับบริการความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ^{๕๐}

^{๔๘} ศุจดิจ นิमितกุล, หลักความรับผิดชอบ, แหล่งที่มาของข้อมูล,

[Online]. Available: <http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governanceAccountability.htm>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๔, เวลา ๑๘.๑๒ น.

^{๔๙} ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี, (๒๕๔๒), หลักความคุ้มค่า,

[Online]. Available: <http://www.kpi.ac.th/kpiuser/GovernanceWorth.htm>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๔, เวลา ๑๘.๑๒ น.

^{๕๐} สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, หลักความรับผิดชอบ,

[Online]. Available: <http://www.kpi.ac.th/kpiuser/GovernanceAccountability.htm>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๔, เวลา ๑๘.๑๒ น.

ประมวล รุจนเสรี ได้กล่าวว่า Good Governance หมายถึงการปรับวิถีคิดวิธีบริหารราชการของประเทศไทยเสียใหม่ทั้งระบบ โดยการกำหนดเจตนารมณ์ของแผ่นดินเพื่อทุกคน ทุกฝ่ายในประเทศจะร่วมกันคิดร่วมกันทำ ร่วมกันจัดการ ร่วมกันรับผิดชอบ แก้ปัญหา พัฒนาแผ่นดินนี้ไปสู่ความมั่นคง ความสงบ – สันติสุข มีการพัฒนาที่ยั่งยืนและก้าวไกล^{๕๑}

กล้าณรงค์ จันทิก กล่าวว่า ธรรมนูญ คือการทำให้ระบบการบริหารจัดการที่ดีทั้งภาครัฐและเอกชน และต้องเกิดจากสำนึกความรู้สึกร่วมกันของภาคส่วนนั้นๆ เพื่อประโยชน์ของการอยู่ร่วมกัน โดยไม่ใช่อำนาจรัฐไปทำให้เกิดขึ้นการสร้างสรรค์ธรรมนูญจึงขึ้นอยู่กับข้าราชการและนักการเมืองทั้ง ๒ ฝ่าย ต้องเป็นคนดี มีความโปร่งใส โดยเฉพาะนักการเมืองต้องโปร่งใสในด้านการแก้ปัญหา คอร์รัปชันประชาชนต้องร่วมมือกันต่อสู้กับความไม่เป็นธรรม^{๕๒}

ธีรยุทธ บุญมี อธิบายว่า ธรรมนูญ คือกระบวนการความสัมพันธ์ (Interactive Relation) ระหว่างภาครัฐ ภาคสังคม ภาคเอกชน และประชาชนทั่วไป ในการที่จะทำให้การบริหารราชการและประชาชนโดยทั่วไปในการที่จะทำให้การบริหารราชการแผ่นดินดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณธรรม โปร่งใส ยุติธรรมและตรวจสอบได้การบริหารประเทศที่ดีควรเป็นความร่วมมือแบบสื่อสาร ๒ ทาง ระหว่างรัฐบาลประชาธิปไตยและฝ่ายสังคม เอกชน องค์กรที่ไม่ใช่หน่วยงานรัฐ (NGO) โดยเน้นการมีส่วนร่วม (Participation) ความโปร่งใส และตรวจสอบได้ การร่วมกันกำหนดนโยบาย (Shared Policy Making) และการจัดการตนเอง (Self-management) ของภาคสังคมเพิ่มมากขึ้น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและเป็นธรรมมากขึ้น^{๕๓}

^{๕๑} ประมวล รุจนเสรี, การบริหาร – การจัดการที่ดี (Good – Governance), (กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์ ปริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๔๒), หน้า ๔๘.

^{๕๒} กล้าณรงค์ จันทิก (ม.ป.ป. อ้างถึงใน จตุมณฑล โสณกุล, ๒๕๔๑), ธรรมนูญภาคราชการ, วัฏจักร, เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๔, http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp, เวลา ๑๘.๐๐ น.

^{๕๓} ธีรยุทธ บุญมี (ม.ป.ป. อ้างถึงใน นฤมิต ทับจุมพล, ๒๕๔๑)แนวคิดและวาทกรรมว่าด้วยธรรมนูญแห่งชาติ. เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เนื่องในวาระครบรอบ ๕๐ ปี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, แหล่งที่มาของข้อมูล http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๔.

ชัยวัฒน์ สถาอานันต์ อธิบายว่า ธรรมนูญหมายถึง การบริหารกิจการของบ้านเมืองด้วยความเป็นธรรมเคารพสิทธิของผู้คนพลเมืองอย่างเสมอกัน มีระบบตัวแทนประชาชนที่สะท้อนความคิดของผู้คนได้อย่างเที่ยงตรงมีรัฐบาลที่ไม่ถืออำนาจเป็นธรรมแต่ใช้อำนาจอย่างที่ประชาชนจะตรวจสอบได้ ตัวรัฐบาลเองก็มีความเอื้ออาทรต่อผู้คนสามัญเป็นอาภรณ์ประดับตนไม่ดูถูกประชาชนด้วยการเอาความเท็จมาให้และมีอารยะพอที่จะแสดงความรับผิดชอบหากบริหารผิดพลาดหรือไร้ประสิทธิภาพ^{๕๔}

ทิพาวดี เมฆสุวรรณ^{๕๕} กล่าวว่า ธรรมนูญ คือการวางกรอบการทำงานในระบบราชการ เพื่อให้เกิดระบบที่ดีเอื้อต่อคนดีให้อยู่ในระบบที่ดีและไม่ให้คนเลวดำรงตำแหน่งที่ดีในวงราชการ ซึ่งคือเป้าหมายสำคัญของการปฏิบัตินิติราชการ ธรรมนูญจะเป็นตัวเชื่อมโยงให้สังคมที่มีการแยกส่วนทั้งภาครัฐบาล เอกชน ประชาชน และองค์กรเอกชนเกิดความสัมพันธ์กันทุกส่วนให้เป็นหนึ่งเดียว เพื่อเป็นการตอบสนองต่อสังคมโลกที่จะทำให้เกิดได้ นั่นจึงอยู่ที่รัฐต้องเปิดโอกาสให้ปัญหาต่างๆ ของส่วนอื่นๆ เข้ามาร่วมกระบวนการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยปฏิบัติเป็นองค์รวม คือ ๑) ประชาชนทุกคนที่มีผลกระทบต้องมีส่วนร่วม ๒) มีความโปร่งใสรับรู้ได้โดยรับฟังประชาพิจารณ์ส่งเอกสารให้และเมื่อตัดสินใจแล้วเปิดเผยเหตุผลได้ ๓) มีความรับผิดชอบอย่างชัดเจน ๔) การใช้อำนาจต้องมีที่มาที่ไปเปิดเผย ๕) กฎเกณฑ์ต่างๆ ที่จะตัดสินใจต้องชัดเจน ๖) การมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล แต่การปฏิรูปราชการจะสำเร็จได้ต้องเกิดจาก ๒ ส่วน คือ ๑) ความยินยอมพร้อมใจคนในวงราชการ ๒) มีความกดดันจากภายนอก คือ รัฐสภา รัฐบาลนอกจากนี้ยังต้องมีแรงหนุนจากภายนอก เช่น สื่อต่างๆ ประชาชนคอยตรวจสอบ ดิหม และภาคเอกชนต้องยอมรับได้จึงจะสำเร็จ^{๕๕}

^{๕๔}ชัยวัฒน์ สถาอานันต์ (ม.ป.ป. อ้างถึงใน นฤมล ทับจุมพล, ๒๕๕๑), แนวคิดและวาทกรรมว่าด้วยธรรมนูญแห่งชาติ, เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เนื่องในวาระครบรอบ ๕๐ ปี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, แหล่งที่มาของข้อมูล http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๔.

^{๕๕}ทิพาวดี เมฆสุวรรณ (ม.ป.ป. อ้างถึงใน จตุมณฑล โสณกุล, ๒๕๕๑) ธรรมนูญภาคราชการ, วัฏจักร, เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๔, http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp. เวลา ๑๘.๐๐ น.

บุญศักดิ์ กำแหงอุทธีรงค์ อธิบายว่ารัฐธรรมนูญ หมายถึง รัฐที่ดำเนินการไปด้วยธรรม ประชาชน มีสติปัญญาทำให้สังคมเป็นปึกแผ่นในความเป็นหนึ่งเดียว ฝ่ายที่คิดเป็นศัตรูย่อมทำอะไรไม่ได้หากคนไทยรักเมืองไทยรู้จักความเป็นไทยมากกว่านี้ จะมีพลังสติปัญญามีการจัดการที่ใช้ความปองครองสร้างสรรค์ในที่สุดรัฐธรรมนูญก็เกิดขึ้นได้^{๕๖}

ประเวศ วะสี อธิบายรัฐธรรมนูญว่า ประกอบด้วยภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคสังคมที่มีความถูกต้องเป็นธรรมโดยรัฐและธุรกิจต้องมีความโปร่งใสมีความรับผิดชอบที่ถูกรตรวจสอบได้และภาคสังคมเข้มแข็ง รัฐธรรมนูญแห่งชาติ หมายถึง การที่ประเทศมีพลังขับเคลื่อนที่ถูกต้องเป็นธรรมโดยถักทอทางสังคมเพื่อสร้างพลังงานทางสังคม (Social Energy) เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของประเทศชาติก่อให้เกิดรัฐธรรมนูญแห่งชาติขึ้น^{๕๗}

อมรา พงศาพิชญ์ อธิบายว่า รัฐธรรมนูญและธรรมนูญ คือการ (กำกับ) ดูแลประโยชน์ของส่วนรวม และการรักษาผลประโยชน์ซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในสังคมโดยมีกฎกติกาที่ตกลงร่วมกันการ (กำกับ) ดูแลนี้มีอยู่ในทุกระดับของสังคมหรือองค์กรเช่น รัฐธรรมนูญของรัฐธรรมนูญหรือธรรมนูญในองค์กรธุรกิจ องค์กรสาธารณประโยชน์ องค์กรบริหารท้องถิ่นหรือแม้แต่ธรรมนูญในครอบครัวความหมายรูปธรรมของรัฐธรรมนูญและธรรมนูญ คือ กฎกติกาที่ตกลงร่วมกันว่าจะเป็นกฎเกณฑ์ที่จะใช้ในการดูแลผลประโยชน์ของส่วนรวมกฎกติกาขึ้นต่ำมักประกอบด้วย^{๕๘}

๑. การทำงานอย่างมีหลักการและเหตุผลตอบสนองความต้องการของสังคมมีความชอบธรรมและรับผิดชอบต่อผลของการตัดสินใจ (Accountability)

^{๕๖}บุญศักดิ์ กำแหงอุทธีรงค์ (ม.ป.ป. อ้างถึงใน นฤมล ทับจุมพล, ๒๕๕๑) แนวคิดและวาทกรรมว่าด้วยรัฐธรรมนูญแห่งชาติ. เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เนื่องในวาระครบรอบ ๕๐ ปี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, แหล่งที่มาของข้อมูล http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๔.

^{๕๗}ประเวศ วะสี (ม.ป.ป. อ้างถึงใน นฤมล ทับจุมพล, ๒๕๕๑) แนวคิดและวาทกรรมว่าด้วยรัฐธรรมนูญแห่งชาติ. เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เนื่องในวาระครบรอบ ๕๐ ปี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, แหล่งที่มาของข้อมูล http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๔.

^{๕๘}อมรา พงศาพิชญ์ (๒๕๕๑, ออนไลน์), องค์กรให้ทุนเพื่อประชาสังคมใน ประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,

[Online]. Available: http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๔.

๒. การทำงานอย่างโปร่งใสและสามารถคาดการณ์ได้ (Transparency and Participation)

๔. การมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการรับรู้ร่วมตัดสินใจและตรวจสอบการจัดการและบริหารงาน (Participation)

๕. การดำเนินงานที่ให้ความสำคัญกับหลักการประชาธิปไตยและความเสมอภาคเท่าเทียมกัน นอกจากนี้การดำเนินงานดังกล่าวยังมีมิติการมีลักษณะเฉพาะขององค์กรตามระดับและบทบาทหน้าที่ขององค์กรนั้น เช่น กติกาเชิงธุรกิจขององค์กรธุรกิจ (Corporate Governance) กติกาของกลไกระดับเหนือรัฐ (Good Governance in the New World Order) หรือ กติกาขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ฯลฯ

ชยอนันต์ สมุทวณิช อธิบายว่า Good Governance นั้นเป็นการปกครองที่ดีโดยรัฐและรัฐบาลเป็นด้านหลักรัฐและรัฐบาลมีระบบและการใช้กฎหมายที่ยุติธรรมมีความรับผิดชอบ เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม มีความโปร่งใส มีความคงเส้นคงวา สามารถตรวจสอบได้^{๕๕}

วรภัทร โทษนะเกษม อธิบายว่า Good Governance หมายถึง “การกำกับดูแลที่ดี” หรือหมายถึง “การใช้สิทธิของความเป็นเจ้าของที่จะปกป้องดูแลผลประโยชน์ของตนเองโดยผ่านกลไกที่เกี่ยวข้องในการบริหาร” โดยหัวใจสำคัญของ Good Governance คือการตัดสินใจ (Accountability)^{๖๐}

ไชยวัฒน์ คำชู ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นลักษณะความสัมพันธ์ วิธีการ และเครื่องมือซึ่งจะก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนทั้งในส่วนที่เป็นการดำเนินการ ในฐานะของปัจเจกบุคคลและที่เป็นการดำเนินการในลักษณะที่เป็นสถาบันรวมถึงคุณภาพและประสิทธิภาพของการจัดการปกครองและการบริหารมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาและความเจริญของชาติ^{๖๑}

^{๕๕}ชยอนันต์ สมุทวณิช (ม.ป.ป. อ้างถึงใน อมรา พงศาพิชญ์ และ นิตยา ภัทรสิริระพันธ์, ๒๕๕๑) **ธรรมนูญและธรรมนูญกับองค์กรประชาสังคม**, เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ เนื่องในวาระครบ ๕๐ ปี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๔

^{๖๐}วรภัทร โทษนะเกษม (๒๕๕๒, ออนไลน์) “การสร้าง Good Governance ในองค์กร” วารสาร กสท. (๒๕๕๒ ตุลาคม ๑๑-๑๗) [Online]. Available: http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp. . เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๔.

^{๖๑}ไชยวัฒน์ คำชู, วารสารวงการครู, กรุงเทพมหานคร: ฐานการพิมพ์ : ๒๕๕๗, หน้า ๗๗.

อานันท์ ปันยารชุน อธิบาย ธรรมนูญว่า คือผลลัพธ์ของการจัดการกิจกรรม ซึ่งบุคคลและสถาบันทั้งในภาครัฐและเอกชนมีผลประโยชน์ร่วมกันได้กระทำลงในหลายทางมีลักษณะเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจนำไปสู่การผสมผสานผลประโยชน์ที่หลากหลายและขัดแย้งกันได้ โดยสาระธรรมนูญ หรือ Good Governance คือ องค์ประกอบที่ทำให้เกิดการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้แน่ใจว่านโยบายที่กำหนดไว้ จะได้ผลหมายถึงการมีบรรทัดฐานเพื่อให้มีความแน่ใจว่ารัฐบาลจะสามารถสร้างผลงานตามที่สัญญาไว้กับประชาชน^{๖๒}

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ให้ความหมายว่า ธรรมนูญ หมายถึงการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีเป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมทั้งภาครัฐภาคธุรกิจเอกชนและภาคประชาชน ซึ่งครอบคลุมถึงฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายราชการและฝ่ายธุรกิจสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขมีความรู้สึกสามัคคีและร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนและเป็นส่วนเสริมความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศ เพื่อบรรเทาป้องกันหรือแก้ไขเยียวยาภาวะวิกฤติภัยอันตรายที่หากจะมีมาในอนาคต เพราะสังคมจะรู้สึกถึงความยุติธรรมความโปร่งใสและความมีส่วนร่วม อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขสอดคล้องกับความเป็นไทยรัฐธรรมนูญและกระแสโลกยุคปัจจุบัน^{๖๓}

โรดส (R.A.W. Rhodes, n.d., Unpaged อ้างถึงใน ทิตยา สุวรรณะชญ, ๒๕๔๔) ได้รวบรวมความหมายของ “Governance” หรือธรรมนูญ ว่ามีความหมายหลายอย่างใช้ในเรื่องต่างๆ ตามหน่วยที่ศึกษา (unit of analysis) ดังนี้^{๖๔}

๑. ธรรมนูญในฐานะของอำนาจรัฐ ในการตัดสินใจดำเนินการบริหารที่ลดน้อยลงและประชาชนจะเป็นผู้เรียกร้องตรวจสอบการปฏิบัติงานของรัฐ (Minimal state)

^{๖๒}อานันท์ ปันยารชุน, (ม.ป.ป. อ้างถึงใน นฤมล ทับจุมพล, ๒๕๔๑), แนวคิดและวาทกรรมว่าด้วยธรรมนูญแห่งชาติ, เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เนื่องในวาระครบรอบ ๕๐ ปี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, แหล่งที่มาของข้อมูล http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๔.

^{๖๓}ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี, (๒๕๔๒, ออนไลน์),

[Online]. Available: <http://www.kpi.ac.th/kpiuser/Governance.asp>. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๔.

^{๖๔}โรดส, (R.A.W. Rhodes, n.d., Unpaged อ้างถึงใน ทิตยา สุวรรณะชญ, ๒๕๔๔), ประชาสังคมตำบล, กรุงเทพฯ: มิตรภาพการพิมพ์และสตูดิโอ,

[Online]. Available: http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp.

๒. บริษัทที่บริหารอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม (Corporate Governance) ซึ่งหมายถึง การดำเนินธุรกิจที่มีทิศทางและควบคุมตรวจสอบการบริหารงานของผู้บริหารองค์กร ธุรกิจที่มีความรับผิดชอบชัดเจน ทั้งงานของบริษัทพร้อมกับต้องรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมอีกด้วย การบริหารบริษัทนี้จะถือว่าผู้บริหารและผู้ถือหุ้นไม่ใช่บุคคลคนเดียวกันต้องเป็น ผู้บริหารอาชีพจะต้องมีการตรวจสอบจากองค์กรตรวจสอบภายนอก ทั้งนี้มิใช่แต่เพื่อผลกำไรอย่างเดียวแต่จะต้องเปิดเผยโปร่งใส และสามารถกำหนดตัวผู้รับผิดชอบต่อที่แท้จริง

๓. การบริหารจัดการสาธารณะที่รัฐบาลจะต้องมีความสามารถในการริเริ่มเพื่อแข่งขัน ตอบสนองประชาชนเสมือนเป็นลูกค้ามากกว่าเป็นผู้ถูกปกครอง ผู้บริหารงานของรัฐมีบทบาท เช่นเดียวกับผู้ประกอบการผลักดันการทำงานจากระบบราชการไปสู่ชุมชน ให้เป็นผู้ดำเนินการ บริหารจัดการเองการวัดความสามารถของข้าราชการของรัฐวัดจากประสิทธิภาพในการทำงาน ข้าราชการของรัฐจะถือว่าบริการคือพันธกิจของตน นอกจากนั้นจะเป็นตัวเชื่อมประสานทุก ส่วนของสังคม กล่าวคือ ส่วนสาธารณะ ส่วนเอกชน และส่วนประชาชน เข้ามาทำงานร่วมกันเพื่อ ประชาคม ซึ่งเรียกการบริหารเป็นการบริหารงานสาธารณะแบบใหม่ (New Public Management, NPM)

๔. ธรรมรัฐในฐานะที่เป็นการปฏิรูปการปกครอง (Good Governance) ซึ่งเป็นการใช้กัน อย่างกว้างขวางสำหรับการพัฒนาประเทศกำลังพัฒนาธรรมรัฐในที่นี้ หมายถึง การใช้อำนาจทาง การเมืองที่จะบริหารกิจการของชาติ โดยพัฒนาประสิทธิภาพของบริการสาธารณะระบบตุลาการ และกฎหมายที่เป็นอิสระมีความรับผิดชอบอย่างชัดเจนในการจัดการทางการเงินมีการตรวจสอบ สาธารณะเป็นอิสระเป็นรัฐที่มีโครงสร้างสถาบันหลากหลายและต้องยอมรับความเป็นอิสระของ สื่อมวลชน ซึ่งทำให้อำนาจรัฐได้รับการยอมรับและมีความชอบธรรมตามระบอบประชาธิปไตย ธรรมรัฐแบบนี้จะเป็นการผสมผสานระหว่างการบริหารสาธารณะกับประชาธิปไตยอย่างกว้างขวาง

๕. ธรรมรัฐในแง่ของระบบสังคมที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างของระบบที่ทั้ง ตอบสนองความต้องการของส่วนย่อย (Socio-cybernetic System) การมีปฏิสัมพันธ์จะเกิดจากการ ยอมรับในความต่างพึ่งพิงของทุกหน่วยในระบบจะไม่มีหน่วยใดหน่วยหนึ่งจะสามารถมีปฏิกิริยา หรือแก้ปัญหาอย่างเป็นเอกเทศ เป็นระบบที่พลวัตของระบบทำให้สามารถแก้ไขปัญหาหรือ ตอบสนองความต้องการของส่วนต่างๆ อย่างยั่งยืน โดยทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน จะสามารถสร้างแบบ ของปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในการแก้ปัญหาของชาติดังนั้นระบบนี้จะไม่มียุคศูนย์กลางของสังคม แต่จะเกิดศูนย์กลางต่างๆ ในสังคม การกิจของรัฐบาลก็คือความสามารถในการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและ กันในการแก้ปัญหาพร้อมกันทั้งเป็นการกระตุ้นการมีส่วนร่วม โดยสรุปก็คือเป็นการบริหารจัดการที่ แต่ละหน่วยของภาครัฐและเอกชนร่วมกันและถือว่าต่างฝ่ายต่างเป็นหุ้นส่วน โดยเน้นการ

ดำเนินการแบบร่วมริเริ่มรับผิดชอบการมีปฏิสัมพันธ์แบบนี้มีใช้จะใช้แต่ในระดับชาติแต่ยังเป็น
 ธรรมชาติในระดับนานาชาติในระดับภูมิภาคและโลก

๖. ธรรมชาติในแง่การจัดระบบขององค์กรเครือข่ายจากภาคสาธารณะและภาคเอกชน (Self-Organizing Network) ในกรณีนี้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรต่างๆ ที่สามารถรวบรวม
 ทรัพยากรมาเพื่อจะได้รับการต่อสาธารณะ ดังนั้น องค์กรเครือข่ายจะสามารถนำเอาข่าวสารข้อมูล
 และเงินรวมเทคโนโลยีมาร่วมกันในการทำงานซึ่งอาจจะเห็นได้ เช่น ในโครงการร่วมระหว่าง
 องค์กรที่สำคัญ เมื่อไรมีระบบพันธกิจมิตรเกิดขึ้นจะมีทรัพยากรมากขึ้นด้วยยังทำให้มีอิสระและมี
 อำนาจในการต่อรอง เกิดรัฐบาลกลางจะเข้าก้าวก่ายสังการได้อย่างไม่มีข้อจำกัด

จากความหมายของธรรมชาติดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า ธรรมชาติ หมายถึงการ
 บริหารจัดการดูแลประโยชน์ของส่วนรวมและการรักษาผลประโยชน์ซึ่งกันและกันระหว่าง
 ภาครัฐ ภาคสังคม ภาคเอกชนและประชาชนทั่วไป ในทุกๆ ด้านและทุกๆ ระดับ เพื่อให้มีการวาง
 กรอบการทำงานอย่างเป็นระบบที่มีความสัมพันธ์ วิธีการ และมีเครื่องมือที่ก่อให้เกิดระบบการ
 บริหารจัดการที่ดีด้วยความเป็นธรรมเคารพสิทธิอย่างเสมอภาคมีระบบและการใช้กฎหมายที่
 ยุติธรรม มีความรับผิดชอบเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม มีความโปร่งใส มีความคงเส้นคงวา
 สามารถตรวจสอบได้ รับรู้ได้ เมื่อตัดสินใจแล้วเปิดเผยเหตุผลได้การใช้อำนาจมีที่มาที่ไปอย่าง
 เปิดเผยชัดเจนและสามารถก้าวก่ายสังการได้อย่างไม่มีข้อจำกัด

๒.๔ หลักธรรมชาติ

เกษม วัฒนชัย ได้กล่าวเกี่ยวกับองค์ประกอบของธรรมชาติไว้ ดังนี้^{๖๕}

๑. เป้าหมายสอดคล้อง (Relevance) ต่อสังคม
๒. กระบวนการโปร่งใส (Transparency)
๓. ทุกชั้นตอนมีผู้รับผิดชอบ (Accountability)

อจลรา โยมสินธุ์ ได้กล่าวเกี่ยวกับองค์ประกอบของธรรมชาติไว้ดังนี้^{๖๖}

๑. ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ (Responsibility) องค์กรจะต้องกำหนดภารกิจของแต่ละ
 ฝ่ายอย่างชัดเจน ทุกคนรู้หน้าที่ของตนว่าจะต้องทำอะไร และเข้าใจในหน้าที่ของตนเองอย่าง
 ชัดเจน ยึดหลักความถูกต้องในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อประสิทธิภาพสูงสุดในการทำงาน เช่นการ

^{๖๕} เกשמ วัฒนชัย, ธรรมชาติกับคอร์ปชั่นในสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์ปริ้นติ้ง
 แอนด์พับลิชซิ่ง, ๒๕๔๖), หน้า ๒๕.

^{๖๖} อจลรา โยมสินธุ์, บรรษัทภิบาลกลยุทธ์ธุรกิจแบบยั่งยืน, วารสารนักบริหาร, ๒๑: ๓๔-๓๕.

กำหนดภาระหน้าที่ของคณะกรรมการบริษัทว่าต้องพิจารณาถ่วงถ่วงอะไรบ้าง มีลักษณะที่
การพิจารณาอย่างไร เป็นต้น การกำหนดภารกิจที่ชัดเจนจะทำให้การดำเนินงาน โดยรวมเป็นไป
อย่างรวดเร็ว ไม่ซ้ำซ้อน โปร่งใส

๒. ความรับผิดชอบต่อการกระทำใจและการกระทำตน (Accountability) ทุกฝ่ายใน
องค์กรจะต้องปฏิบัติตนด้วยสำนึกรับผิดชอบอย่างแท้จริง มีความเข้าใจว่าต้องรับผิดชอบต่อใคร
บ้างในลักษณะใด แค่ไหน และอย่างไร ซึ่งคณะกรรมการบริษัทและผู้บริหารต้องสำนึกรับผิดชอบ
ต่อผู้ถือหุ้น มีการเปิดเผยข้อมูลที่โปร่งใสและเพียงพอต่อผู้ถือหุ้นทุกกลุ่มอย่างเสมอภาคกัน และ
พนักงานฝ่ายปฏิบัติการมีสำนึกรับผิดชอบต่องานที่ปฏิบัติ ต่อองค์กร และต่อลูกค้า โดยปฏิบัติงาน
อย่างถูกต้องตามหลักจรรยาบรรณ เป็นต้น

๓. ความยุติธรรม (Fairness) ความยุติธรรมถือเป็นหลักจริยธรรมพื้นฐานในการทำธุรกิจ
การสร้าง ความยุติธรรมในการดำเนินธุรกิจควรเริ่มตั้งแต่ระดับนโยบาย กฎระเบียบต่างๆ จะต้อง
มีความเสมอภาค มีความเท่าเทียม มีหลักการชัดเจน เช่น คณะกรรมการบริษัทต้องปฏิบัติต่อผู้ถือหุ้น
ทั้งรายใหญ่และรายย่อยอย่างทัดเทียมกัน จะต้องไม่มีการถ่ายเทผลประโยชน์ให้แก่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง
หรือผู้บริหารบริษัทควรดูแลพนักงานทุกคนอย่างยุติธรรม มีการส่งเสริมผู้ทำดี และมีการดักเตือน
หรือลงโทษผู้กระทำผิด เป็นต้น

๔. ความโปร่งใส (Transparency) ความโปร่งใสถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารงาน
ตามหลักบริษัทภิบาล ข้อมูลข่าวสารทางธุรกิจต่างๆ โดยเฉพาะผลการดำเนินงานและรายงาน
ทางการเงินที่บริษัทเปิดเผยจะต้องโปร่งใส เชื่อถือได้เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ถือหุ้น นักลงทุน
และตลาดทุน โดยข้อมูลที่โปร่งใส จะต้ององค์ประกอบหลัก ๓Cs ดังนี้

๑) Clear คือ มีความชัดเจน ถูกต้องไม่คลุมเครือ

๒) Consistent คือ มีความสม่ำเสมอในการใช้หลักเกณฑ์การจัดทำหากมีการ
เปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์ในการจัดทำต้องมีการเปิดเผยรวมถึงผลการทบที่อาจเกิดขึ้นด้วย

๓) Comparable คือ สามารถ เปรียบเทียบได้ ข้อมูลจะต้องถูกจัดทำตามมาตรฐานที่เป็นที่
ยอมรับ เพื่อให้สามารถนำไปวิเคราะห์เปรียบเทียบกับข้อมูลอื่นได้

นอกจากความโปร่งใสของข้อมูลแล้ว การบริหารงานต้องเป็นไปอย่างโปร่งใสมี
กระบวนการสำหรับ ตรวจสอบ การบริหารงานที่ชัดเจน

๕. คุณค่าระยะยาว (Long – term Value) หลักบริษัทภิบาลให้ความสำคัญในการสร้าง
คุณค่าในระยะยาวแก่องค์กรมากกว่าการตัดดวงผลประโยชน์ในระยะสั้น คณะกรรมการบริษัท
จะต้องมีวิสัยทัศน์ที่ห่างไกล มีความมุ่งมั่นที่จะทำธุรกิจเพื่อสร้างคุณค่าในระยะยาว เพื่อความมั่นคง
และยั่งยืน เช่น การตัดสินใจลงทุนอย่างรอบคอบเพื่อให้ได้ผลตอบแทนที่คุ้มค่าในระยะยาวหลีกเลี่ยง

ของความเสียหายที่ไม่จำเป็น การพัฒนาศักยภาพของทรัพยากรบุคคลในองค์กรอย่างต่อเนื่องการให้ความสำคัญกับลูกค้าด้วยการขายสินค้าหรือให้บริการที่มีคุณภาพ ราคายุติธรรม มุ่งสร้างความประทับใจให้ลูกค้า เพื่อให้เกิดซื้อซ้ำหรือการบอกต่อ เป็นต้น

๖. การปฏิบัติที่เป็นเลิศ องค์กรต้องส่งเสริมให้การปฏิบัติงานในทุกด้านมุ่งสู่ความเป็นเลิศ มุ่งสร้างความสมบูรณ์แบบ โดยมิมีนโยบายที่ชัดเจนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของธุรกิจและการผลักดันและสนับสนุนให้ทุกฝ่ายมีการพัฒนาตนเองตลอดเวลา

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๔๒ ได้กล่าวเกี่ยวกับองค์ประกอบของธรรมาภิบาลไว้ ดังนี้ คือ

๑. หลักนิติธรรม ได้แก่ การตรากฎหมาย กฎข้อบังคับต่างๆ ให้ทันสมัย และเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม และสังคมนิยมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมายกฎข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่ตามอำเภอใจหรืออำนาจของตัวบุคคล

๒. หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยณรงค์ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวอย่างแก่สังคมและส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกับเพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์จริงใจ ชยัน อดทน มีระเบียบวินัยประกอบวิชาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ

๓. หลักความโปร่งใส ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติโดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก เป็นกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้

๔. หลักความมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ แสดงความเห็นในการตัดสินใจปัญหาของประเทศ ไม่ว่าด้วยการแจ้งความหรือการได้ส่วนสาธารณะกาประชาสัมพันธ์ การแสดงประชามติหรืออื่นๆ

๕. หลักความรับผิดชอบ ได้แก่ การตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาของบ้านเมือง และกระตือรือร้นช่วยแก้ปัญหาตลอดจนการเคารพในความเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะรับผลจากการกระทำของตนเอง

๖. หลักความคุ้มค่า ได้แก่ การจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยณรงค์ให้คนไทยมีความประหยัด ใช้อย่างคุ้มค่า สร้างสรรค์สินค้าบริการให้มีคุณภาพสามารถแข่งขันได้ไยเวทีโลก และรักษาพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ ให้สมบูรณ์ยั่งยืน

โสมนัส ฌ บางซ่าง ได้กล่าวเกี่ยวกับองค์ประกอบของธรรมาภิบาลไว้ดังนี้ คือ^{๖๓}

๑. ความโปร่งใส ผู้บริหารต้องมีความโปร่งใสในการบริหารงานของกิจการคือ ไม่ซ่อนเร้นหรือปิดบังในการบริหารงานรวมทั้งต้องเต็มใจและอำนวยความสะดวกให้มีกลไกในการตรวจสอบการปฏิบัติงานทุกคนส่วนงานได้ทุกขั้นตอน

๒. ความซื่อสัตย์ การบริหารกิจการอย่างตรงไปตรงมาภายในกรอบจริยธรรมที่ดี รายงานทางการเงินและสารสนเทศอื่นๆ ที่เผยแพร่โดยกิจการต้องมีความถูกต้องและครบถ้วนกับฐานะทางการเงิน ผลการดำเนินงาน และการเปลี่ยนแปลงฐานะการเงินของกิจการซึ่งความน่าเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงินจะขึ้นอยู่กับความซื่อสัตย์สุจริตของผู้บริหาร

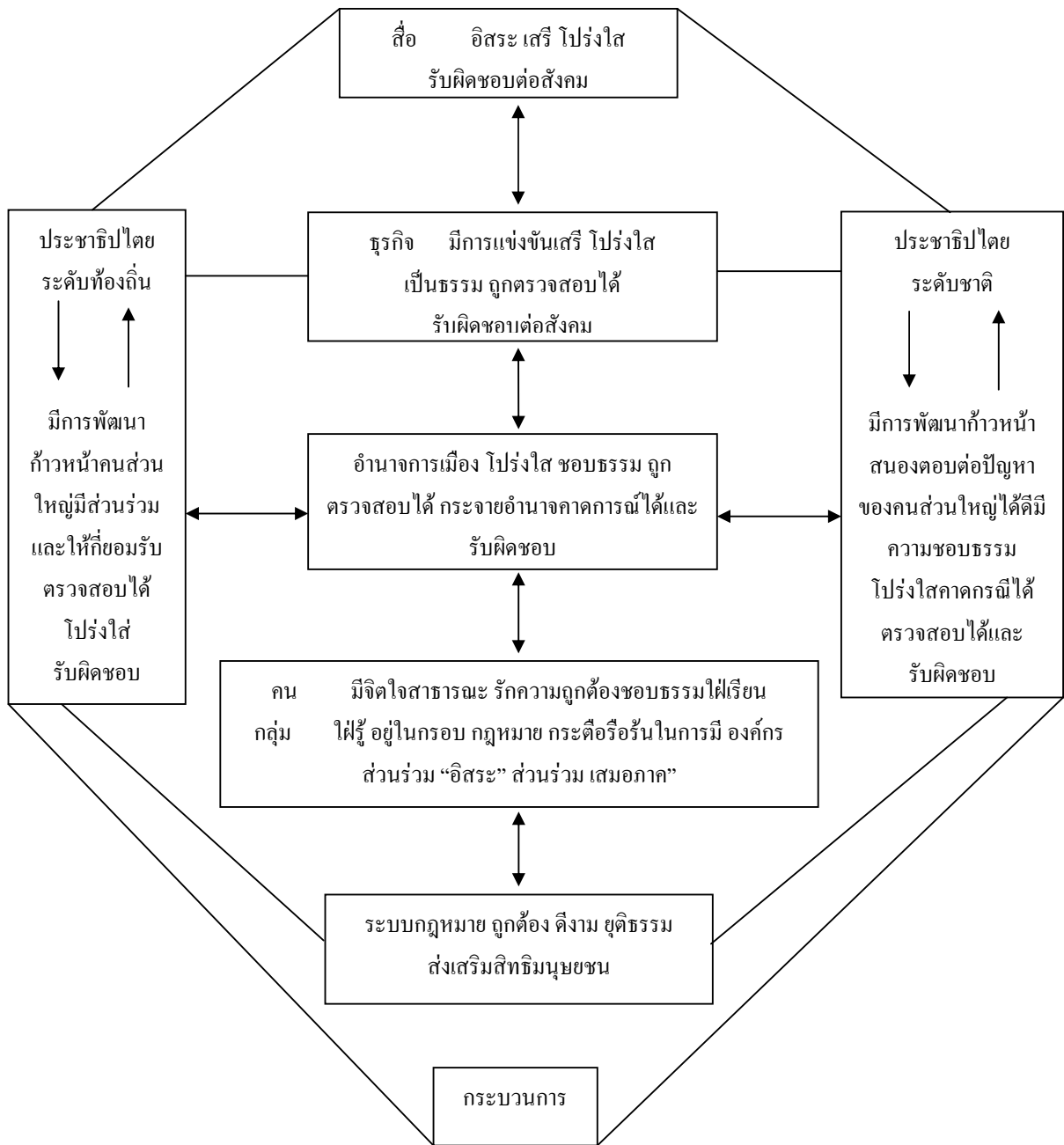
๓. ความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงานตามหน้าที่ ผู้บริหารของกิจการต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามกฎหมายและข้อกำหนดอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจการอย่างเคร่งครัดการละเลยไม่ว่าจะเกิดจากการจงใจหรือประมาทเลินเล่ออาจจะนำมาซึ่งความเสียหายอย่างรุนแรงต่อ กิจการและผู้บริหารต้องรับผิดชอบอย่างเต็มที่

๔. ความสามารถในการแข่งขัน การกำกับดูแลกิจการที่ดีเสริมสร้างให้เกิดขึ้นและไม่เป็นอุปสรรคต่อการริเริ่ม ประสิทธิภาพและภาวะการณ์เป็นผู้ประกอบการ อันจะนำไปสู่ความได้เปรียบเชิงการแข่งขันที่ยั่งยืนให้กับกิจการ

สมหมาย ปฐมวิชัยวัฒน์ ได้กล่าวกับองค์ประกอบของธรรมาภิบาลไว้ดังนี้ คือ ความสมเหตุสมผลและสามารถอธิบายได้หรือ (Accountability) ความโปร่งใส และเข้าใจตรงกัน หรือ (Transparency) ความสำนึกในหน้าที่ และความรับผิดชอบ หรือ (Responsibility) ความเสมอภาคและเป็นธรรม (Equitable Treatment) ซึ่งได้นำมาแสดงความสัมพันธ์ร่วมกับกระบวนการทางประชาธิปไตยและองค์กรต่างๆ ดังแผนภาพ^{๖๔}

^{๖๓} โสมนัส ฌ บางซ่าง, “Good Governance”, (การกำกับดูแลที่ดี), วารสารนักบริหาร, ๒๕๔๓, หน้า ๒๑: ๕๐.

^{๖๔} สมหมาย ปฐมวิชัยวัฒน์, วารสารนักบริหาร, หน้า ๕๑-๕๒.

แผนภูมิที่ ๒.๑ องค์ประกอบพื้นฐานในการก่อเกิดและพัฒนาธรรมรัฐ (ธรรมภิบาล)

จากที่กล่าวมาข้างต้นนั้นพอจะสรุปองค์ประกอบของธรรมาภิบาลได้ดังนี้

๑. หลักนิติธรรม ได้แก่ การตรากฎหมาย กฎข้อบังคับต่างๆ ให้ทันสมัย และเป็นธรรมที่ยอมรับของสังคม และสังคมนิยมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมายข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่ตามอำเภอใจหรืออำนาจของตัวบุคคล

๒. หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงามโดยธรรมาภิบาลให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวอย่างแก่สังคมและส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกับเพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัยประกอบวิชาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ

๓. หลักความโปร่งใส ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติโดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงมูลข่าวสารได้สะดวกเป็นกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้

๔. หลักความมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ แสดงความเห็นในการตัดสินใจปัญหาของประเทศไม่ว่าด้วยการแจ้งความหรือการไต่สวนสาธารณะ การประชาสัมพันธ์ การแสดงประชามติหรืออื่นๆ

๕. หลักความรับผิดชอบ ได้แก่ การตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคมการใส่ใจปัญหาของบ้านเมืองและกระตือรือร้นช่วยแก้ปัญหาตลอดจนการเคารพในความเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะรับผลจากการกระทำของตนเอง

๖. หลักความคุ้มค่า ได้แก่ การจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยธรรมาภิบาลให้คนไทยมีความประหยัด ใช้อย่างคุ้มค่า สร้างสรรค์สินค้าบริการให้มีคุณภาพสามารถแข่งขันได้ไยเวทีโลก และรักษาพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

ดังนั้น หลักธรรมาภิบาล คือหลักความสมเหตุสมผลของการทำงานที่เป็นระบบและเป็นกระบวนการในการบริหารงานอย่างชัดเจนและเป็นธรรม มากที่สุด เพราะมีทั้งหลัก หลักนิติธรรม ได้แก่ การตรากฎหมาย กฎข้อบังคับต่างๆ หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม หลักความโปร่งใส ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน หลักความมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ หลักความรับผิดชอบ ได้แก่ การตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม หลักความคุ้มค่า ได้แก่ การจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม และหลักความคุ้มค่า ได้แก่ การจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยธรรมาภิบาลให้คนไทยมีความประหยัด ใช้อย่างคุ้มค่า

๒.๕ ธรรมเนียมปฏิบัติในสถานศึกษา

เกษม วัฒนชัย ได้กล่าวถึงการบริหารแบบธรรมเนียมปฏิบัติในสถานศึกษานั้นมีดังนี้

๑. การบริหารการศึกษาต้อง สอดคล้องและตอบสนองต่อนโยบายและความต้องการของระบบการศึกษาไทย ซึ่งอะไรที่เป็น Nonrelevance หรือ Less Relevance ต้องตัดทิ้ง เพราะเราไม่มีงบประมาณพอที่จะทำทุกอย่าง ซึ่งอยากให้เรื่องความสอดคล้อง อยู่ในหลักสูตรการบริหารการศึกษาเรื่องการบริหารการศึกษาต้องสอดคล้องกับระบบเพราะฉะนั้นการบริหารการศึกษาต้องสอดคล้องและตอบสนองต่อ นโยบายและความต้องการของระบบการศึกษาไทย ซึ่งในหลักธรรมเนียมปฏิบัติถ้าเอาไปใช้ในสิ่งที่ไม่ใช่ประโยชน์หรือเป็นประโยชน์เฉพาะตนเองหรือพวกพ้อง ตรงนี้ต้องรับผิดชอบในเชิงธรรมเนียมปฏิบัติ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ งบประมาณทุกบาทที่โรงเรียน เขตพื้นที่ การศึกษา หรือกระทรวงศึกษาธิการ ได้มาต้องใช้ให้เกิดประโยชน์ สูงสุด จะคอร์รัปชันไม่ได้ตรงนี้เป็นหลักธรรมเนียมปฏิบัติที่สำคัญ^{๖๕}

๒. กระบวนการบริหารต้องมีประสิทธิภาพ และได้ประสิทธิผล

๓. ทุกขั้นตอนต้องโปร่งใส และมีเหตุผล เรื่อง “ความมีเหตุผล” มาจากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ซึ่งมี ๓ เรื่องใหญ่ๆ คือ

- ๑) ทางสายกลาง (Moderation) หรือ มัชฌิมาปฏิปทา
- ๒) ทำอะไรต้องมีเหตุผล (Reasonableness) และ
- ๓) มีภูมิคุ้มกัน (Self immunity)

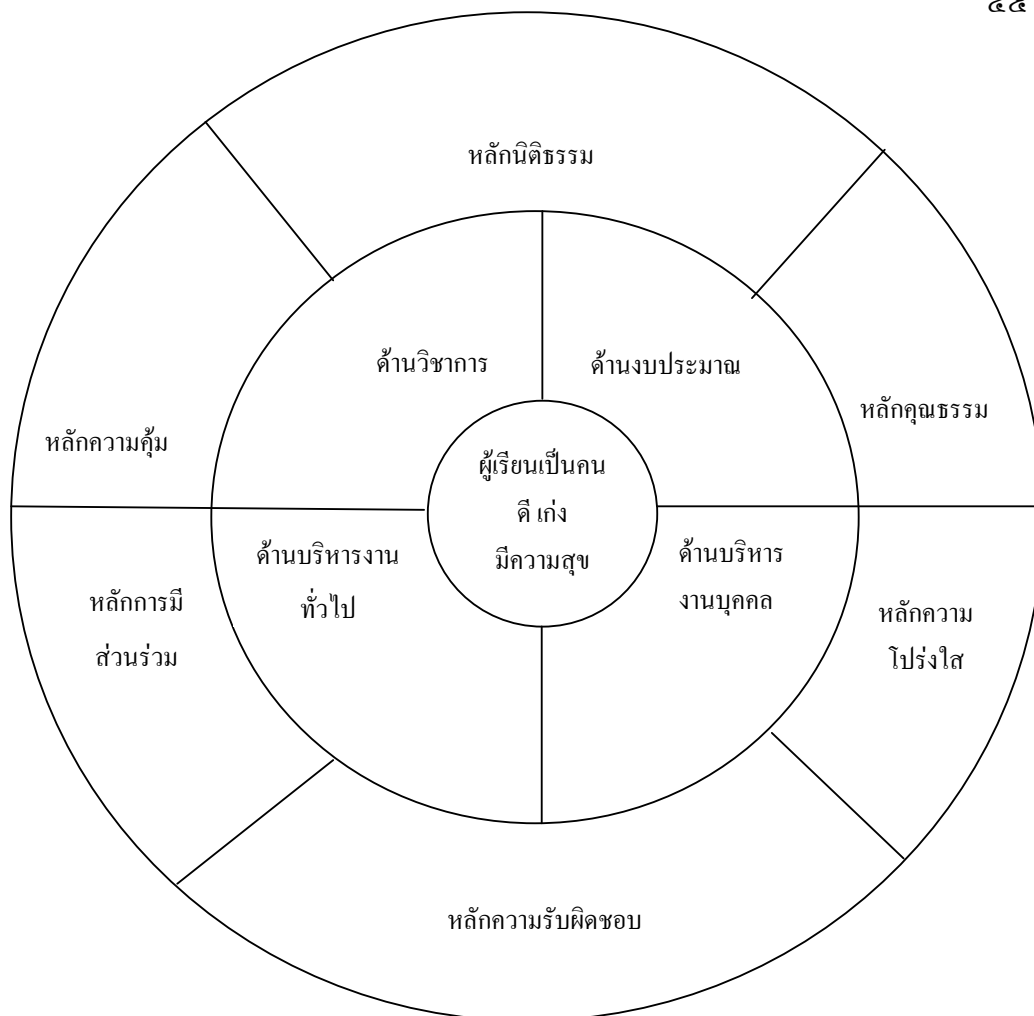
๔. ต้องมีระบบรับผิดชอบต่อผลการบริหารการศึกษา ต้องสร้างระบบให้มีคนรับผิดชอบ ครู ครูใหญ่ หัวหน้าหมวด ผู้อำนวยการเขตเลขาธิการของแห่งต่างๆ ต้องรับผิดชอบ ถ้าสร้างตรงนี้ เชื่อว่าระบบจะมีธรรมเนียมปฏิบัติ และสามารถเคลื่อนไปข้างหน้าได้อย่างรวดเร็ว

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึงการบริหารจัดการสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลโดยนำหลักธรรมเนียมปฏิบัติมาบูรณาการในการบริหารจัดการสถานศึกษาด้วยหลักการดังนี้ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วมหลักความรับผิดชอบต่อสังคม หลักความคุ้มค่า^{๖๖}

โดยนำหลักธรรมเนียมปฏิบัติมาบูรณาการเข้ากับการดำเนินงานด้านต่างๆ ของสถานศึกษา ได้แก่การดำเนินงานด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารทั่วไปในการจัดการศึกษาที่ทำให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง ดี และมีความสุขดังแผนภูมิความสัมพันธ์ที่ ๒.๒ ดังนี้

^{๖๕} เกשמ วัฒนชัย, ธรรมเนียมปฏิบัติกับคอร์รัปชันในสังคมไทย, หน้า ๒๑.

^{๖๖} กระทรวงศึกษาธิการ, การบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล, หน้า ๓๐ – ๓๑

แผนภูมิที่ ๒.๒ การจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล

ที่มา : กระทรวงศึกษาธิการ

จากที่กล่าวมานั้นพอสรุปได้ว่าการใช้ธรรมาภิบาลในสถานศึกษานั้นจะทำให้สถานศึกษามีประสิทธิภาพในการบริหารซึ่งเกิดจากการบูรณาการนำหลักธรรมาภิบาลทั้ง ๖ ประการ คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า มาปรับใช้กับการบริหารสถานศึกษาซึ่งส่งผลให้สถานศึกษาสามารถบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับนโยบาย โปร่งใสทุกขั้นตอน สามารถตรวจสอบได้ ประชาชนบริติ กฎการปฏิรูปองค์กรของรัฐนี้ได้ถูกนำมาปฏิบัติและการปรับใช้กับแต่ละสมัยจนถึงปัจจุบันนี้

๒.๖ ธรรมเนียมปฏิบัติในต่างประเทศ

ธรรมเนียมปฏิบัติในประเทศต่างๆ

นางสาวสันถวรัตน์ พยาเลีย้ง ธรรมเนียมปฏิบัติและการปฏิรูปองค์กรของรัฐในสหรัฐอเมริกา หลักการปกครองที่ดีที่ได้รับ การยอมรับ และถือปฏิบัติอย่างกว้างขวางในสหรัฐอเมริกาแต่ไม่ได้เป็นที่รู้จักในนามของ Good Governance กล่าวคือ สหรัฐอเมริกาได้พยายามเริ่มปฏิรูป การบริหาร ภาครัฐครั้งแรกช่วงปี พ.ศ. ๒๔๗๕ – ๒๔๘๐ ซึ่งในสมัยของประธานาธิบดี Roosevelt โดยรัฐบาล ได้ออกกฎหมายว่าด้วยการ ปฏิรูป องค์กรของรัฐ พ.ศ. ๒๔๗๕ เน้นการเพิ่มประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพผลของสำนักงาน^{๑๑}

นางสาวสันถวรัตน์ พยาเลีย้ง ในสมัยของประธานาธิบดี Clinton (พ.ศ. ๒๕๓๕ – ๒๕๔๓) สหรัฐอเมริกาได้ก่อตั้ง National Performance Review : NPR เพื่อทำการตรวจสอบ ประสิทธิภาพการดำเนินงานของรัฐ และได้ผ่านกฎหมายที่เรียกว่า Good Governance Performance and Results Act : GPRA เมื่อ ต้นปี พ.ศ. ๒๕๓๖ ทุกหน่วยงานของรัฐต้องส่งแผน ๕ ปี ของการ พัฒนาองค์กร ซึ่งประกอบด้วย วิสัยทัศน์ หลักการ วัตถุประสงค์ กลยุทธ์ และหลักการประเมินผล ระเบียบดังกล่าวนี้ทำให้แต่ละ หน่วยงานของรัฐตระหนักถึงประสิทธิภาพของการทำงานของตนเอง และช่วยทำให้มีการประเมิน เพื่อทราบปัญหาและจุดบกพร่องของหน่วยงานได้ชัดเจนขึ้น ครั้นถึง ตอนปลายปี พ.ศ. ๒๕๓๖ ประธานาธิบดี Clinton ได้อนุมัติและเร่งรัดให้มีการปฏิรูปองค์กรรัฐ เพิ่มเติม ซึ่งรวมการลดขนาด ของหน่วยงาน ตัดตอนกฎระเบียบต่าง ๆ ที่รุ่มร่ามลงถึงประมาณ ครั้งหนึ่งของระเบียบปฏิบัติที่ บังคับใช้อยู่ ณ ขณะนั้น และยังสามารถเร่งให้ทุกหน่วยงานหลังจากมีการ นำไปสู่การปฏิบัติเพียง ระยะเวลา ๑ ปี เท่านั้น สหรัฐอเมริกาสามารถปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ได้ ถึง ๑ ใน ๔ ของ แผนงานทั้งหมด ส่วนหนึ่งที่ประเทศสหรัฐอเมริกาประสบความสำเร็จกับแผน ปฏิรูปราชการได้ อย่างรวดเร็วเป็นเพราะรัฐบาลสหรัฐอเมริกาจัดสรรเงินทดแทนให้กับพนักงานที่ สมัครใจลาออก ก่อนถึงกำหนดเกษียณราชการ ในการปฏิรูปให้องค์กรขนาดเล็กลงมีการทำงานให้ มีประสิทธิภาพ สูงขึ้น ย่อมมีความจำเป็นในการใช้คนน้อยลงแต่คงทำงานที่มีคุณภาพไว้^{๑๒}

^{๑๑}นางสาวสันถวรัตน์ พยาเลีย้ง, การบริหาร โรงเรียนตามหลักธรรมเนียมปฏิบัติใน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๑, **ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๕๒), หน้า ๓๖.

^{๑๒}นางสาวสันถวรัตน์ พยาเลีย้ง, การบริหาร โรงเรียนตามหลักธรรมเนียมปฏิบัติใน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๑, **ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๕๒), หน้า ๓๗ – ๓๘.

นอกจากนั้น สิ่งสำคัญประการหนึ่งของความสำเร็จในการปฏิรูปองค์กรของรัฐในสหรัฐอเมริกาคือ การระดมความคิดเห็นจากหน่วยงานย่อยต่าง ๆ และค้นหาความต้องการของกลุ่มองค์กรที่จะถูกปฏิรูปโดยให้ช่วยกันตอบคำถามหลักดังต่อไปนี้

๑. ถ้าหากหน่วยงานขององค์กรใดองค์กรหนึ่งถูกยุบ เจ้าหน้าที่ที่มีความคิดเห็นว่าหน่วยงานใดจากภาครัฐหรือเอกชน สามารถดำเนินงานแทนหน่วยงานที่จะถูกยุบ

๒. ถ้าหากมีกิจกรรมบางอย่างของประเทศที่รัฐยังดำเนินงานไม่เสร็จ เจ้าหน้าที่ในองค์กรคิดว่ารัฐควรปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงานดังกล่าวหรือไม่ เพื่อที่จะเพิ่มประสิทธิผลการบริการต่อลูกค้าหรือประชาชน

๓. เจ้าหน้าที่ในองค์กรคิดว่าลูกค้าทั่วไปของคนไม่เฉพาะกลุ่มผู้ที่มีส่วนเสียส่วนได้ โดยตรงจะรู้สึกอย่างไรกับการยุบหน่วยงานดังกล่าว

ผลการปฏิรูปองค์กรของรัฐตามคำแนะนำของ National Performance Review : NPR เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิผล ส่วนตัวชีวิต ได้แก่ ต้นทุนประโยชน์ กฎระเบียบมาตรฐานการให้บริการ ขนาดและโครงสร้างของรัฐ การให้ข้อมูลข่าวสาร และความไว้วางใจ

จะเห็นได้ว่า สหรัฐอเมริกาเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจและเพิ่มประสิทธิผลขององค์กรของรัฐเป็นหลัก เรื่องจากระบบราชการค่อนข้างเทอะทะ พนักงานขาดขวัญและกำลังใจ ความล่าช้าของระเบียบราชการต่าง ๆ และความไม่เหมาะสมระหว่างผลของการดำเนินงานและผลตอบแทน ดังนั้น NPR จึงเน้นที่การพัฒนาองค์กร เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ ความล่าช้าของระเบียบราชการต่าง ๆ และความไม่เหมาะสมระหว่างผลของการดำเนินงานและ ผลตอบแทน ดังนั้น NPR จึงเน้นที่การพัฒนาองค์กร เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจของพนักงานและ ปรับปรุงประสิทธิภาพและคุณภาพขององค์กรรัฐ ระบบการเมืองและเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกา ถูกหล่อหลอมมาจากระบอบประชาธิปไตยเสรีและระบอบทุนนิยมประเทศ สหรัฐอเมริกาจึงได้มีการพัฒนา สร้างพื้นฐาน และให้ความสำคัญด้านกฎหมาย ความเสมอภาค ความโปร่งใส การตรวจสอบ คุณภาพชีวิต และสิทธิมนุษยชน พื้นฐานดังกล่าวค่อนข้างเข้มแข็งเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศกำลังพัฒนาทั่วไป อย่างไรก็ตาม สหรัฐอเมริกาก็มีการปรับปรุงด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมอย่างต่อเนื่อง ปัญหาปัจจุบันที่สหรัฐอเมริกาให้ความสนใจไม่ใช่อยู่ที่ว่า “รัฐควรทำ อะไร” เพื่อพัฒนาประเทศ แต่ที่ว่า “รัฐควรทำอย่างไร” เพื่อให้ประเทศและประชาชนมีคุณภาพ และประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สิ่งที่ท้าทายยิ่งสำหรับ สหรัฐอเมริกา คือการผสมผสานและปรับใช้องค์กรประกอบอื่น ๆ ของธรรมาภิบาล ให้เสมือนหนึ่งเป็นวัฒนธรรมขององค์กรมากกว่าที่จะต้องมีการแยกต่างหากที่ต้องคอยตรวจสอบประสิทธิภาพการทำงานอยู่ตลอดเวลา

ธรรมาภิบาลกับกองทัพ : การควบคุมทหารและพลเรือน การควบคุมทหารโดย พลเรือน หรือการให้พลเรือนมีอำนาจในกิจการทหารนั้น เป็นประเด็นที่น่าสนใจในการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างพลเรือนกับทหาร (Civil – Military Relations) แนวคิดเรื่องนี้เป็นผลจาก การ นำเสนอของ แซมมวล ฮันติงตัน (Samuel Huntington) ในผลงานทางวิชาการปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ที่ ได้รับความสนใจอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน งานดังกล่าวจัดว่าเป็นตำราหลักของการศึกษา บทบาท ทหารกับการเมือง (The Soldiers and The State)

รูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างพลเรือนและทหารในสังคมอเมริกันก็คือ การ ควบคุม ทหารโดยพลเรือน ซึ่งหลักการควบคุมทหารโดยพลเรือนนี้ได้รับการยอมรับเป็น องค์ประกอบ สำคัญของระบอบประชาธิปไตยโดยตะวันตกมาโดยตลอด จนกลายเป็นหลักการใน การพิจารณา ระดับหรือสถานะของระบอบประชาธิปไตยของประเทศกำลังพัฒนา แนวความคิดใน เรื่องของการ ควบคุมทหาร โดยพลเรือนที่เกิดขึ้นในสังคมอเมริกันอาจใช้เป็นกรณีศึกษาในเรื่องนี้ กองทัพบกกับ ธรรมาภิบาลในระบบการเมืองไทยได้

หลักการควบคุมทหาร โดยพลเรือนคือการจัดการความรับผิดชอบของพลเรือนใน กิจการด้านทหารและด้านความมั่นคง และขณะเดียวกันก็ให้ผู้นำทางทหารมีช่องทางติดต่อโดยตรง กับผู้นำในระดับสูงของรัฐบาล การควบคุมทหาร โดยพลเรือนนั้นมิได้หมายถึงการให้ฝ่ายพลเรือน ได้เข้าไปเป็นผู้ที่ครอบงำและแทรกแซงกองทัพ หลักการควบคุมทหาร โดยพลเรือนจึงเป็นการที่ พลเรือนได้รับมอบหมายหรือแต่งตั้งให้ทหารควบคุมทหารตนเอง หลักการนี้หากย้อนกลับไปถึง เจตนารมณ์ของผู้สร้างรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาก็คือกล่าวอำนาจทางทหารจะถูกรวมศูนย์อยู่ ในมือของนักการเมืองมากกว่าความกลัวว่าอำนาจทางทหารจะตกอยู่กับมือของนายทหาร ฉะนั้น การควบคุมทหารโดยพลเรือน ได้แก่ การมอบความรับผิดชอบกิจการด้านการทหารและความ มั่นคงให้แก่พลเรือน ขณะเดียวกันก็จำกัดขอบเขตการใช้อำนาจทางทหารของฝ่ายพลเรือนด้วย แนวความคิดการควบคุมโดยพลเรียมี่ต้นรากทางความคิดที่ย้อนกลับไปได้ตั้งแต่ยุคอาณานิคม ปัญหา นี้บรรดาผู้สร้างรัฐธรรมนูญอเมริกาได้เห็นตั้งแต่ในสมัยที่สหรัฐอเมริกายังอยู่ภายใต้ระบบอาณานิคมของอังกฤษ ก็คือ ทำอย่างไรจะควบคุมไม่ให้มีอำนาจทางทหารอย่างไม่ถูกต้อง การที่อำนาจ ทางทหารทั้งการประกาศสงครามและการทำสงครามถูกมอบไว้ในมือของกษัตริย์อังกฤษ ทำให้ เกิดการใช้อำนาจทางทหารอย่างไม่ชอบธรรมต่ออาณานิคมชาวอเมริกัน การใช้อำนาจที่ไม่ถูกต้อง เช่นนี้กลายเป็นชนวนสำคัญที่นำไปสู่การเกิดสงครามกบฏเอกราชของชาวอเมริกันขึ้น จนทำให้ อังกฤษเป็นฝ่ายพ่ายแพ้และต้องถอนตัวออกไปจากการปกครองสหรัฐอเมริกาในที่สุด

นางสาวสันถวันท์ พยาเลี้ยง หลักการที่สำคัญที่เกี่ยวกับธรรมาภิบาลกับกองทัพในรัฐธรรมนูญอเมริกัน มี ๒ ประเด็น หลัก คือ^{๑๓}

๑. หลักการควบคุมทหารโดยพลเรือน

๒. หลักการของการแยกอำนาจและการตรวจสอบ – ถ่วงดุล

๑) การแยกอำนาจของพลเรือนในการควบคุมกองทัพเป็นการแยกอำนาจ ของการประกาศสงครามและการทำสงครามออกจากกัน โดยอำนาจในการประกาศสงครามเป็น ของรัฐสภา (รัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกา อนุมาตรา ๘, มาตรา ๑) และให้อำนาจในการดำเนินสงครามของประธานาธิบดี ทั้งนี้ประธานาธิบดีมีฐานะเป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุด (อนุมาตรา ๒, มาตรา ๒) โดยหลักการของแยกอำนาจทางทหารออกจากกันคือ ความพยายามไม่ให้อำนาจทางทหารอยู่ในมือของสถาบันการเมืองของพลเรือนเพียงสถาบันเดียว ซึ่งสภาพเช่นนี้ก่อให้เกิดการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างสถาบันของฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร

๒) การแยกอำนาจในสถาบันของฝ่ายบริหาร โดยมีการแยกอำนาจระหว่าง รัฐบาลกลางและรัฐบาลมลรัฐ เช่น รัฐสภาออกกฎหมายสำหรับการปกครองและการควบคุมกองกำลัง ทางบกและทางอากาศ (อนุมาตรา ๘, มาตรา ๑) ส่วนการระดมกองกำลังทหารอาสาสมัคร (National Guard) ให้เป็นไปตามกฎหมายของสหพันธ์และการแต่งตั้งผู้มีหน้าที่ในการบังคับบัญชา ก็เป็นเอก สิทธิ์ของแต่ละมลรัฐ

จากหลักการทั้ง ๒ ประการ ของรัฐธรรมนูญของอเมริกัน ทำให้เห็นได้ชัดเจนว่าหลักของการควบคุมพลเรือนก็คือ การแยกอำนาจของพลเรือนในการควบคุมกองทัพ เพราะการลดอำนาจทางการเมืองของทหารก็คือ การเพิ่มอำนาจของพลเรือนในเงื่อนไขของการจัดความสัมพันธ์ระหว่างพลเรือนกับทหารในสังคมนั้น ๆ แต่การให้อำนาจของพลเรือนเพิ่มมากขึ้นมิได้เป็นการยอมให้กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งของพลเรือนมีอำนาจสมบูรณ์เหนือกองทัพจนกลายเป็นการครอบงำกองทัพได้ ปรากฏการณ์ที่เห็นนกระบวนการควบคุมทหารโดยพลเรือนของสังคมทางการเมืองอเมริกันก็คือการทำงานร่วมกันระหว่างประธานาธิบดีกับรัฐสภา การที่มีความเห็นร่วมกันหรือแตกต่างกันย่อมเป็นภาพสะท้อนหลักการในเรื่องการแยกอำนาจและการใช้การตรวจสอบ – ถ่วงดุลโดยทั่วไปในระบบทางการเมือง สมดุลของอำนาจดังกล่าวอาจโน้มเอียงไปยังสถาบันใดสถาบันหนึ่งได้ในแต่ละช่วงเวลาของสถานการณ์ทางการเมือง ฉะนั้น การควบคุมโดยพลเรือนในระบบทางการเมืองอเมริกันจะมีประธานาธิบดีในฐานะหัวหน้าของฝ่ายบริหาร ใช้อำนาจในการควบคุม

^{๑๓}นางสาวสันถวันท์ พยาเลี้ยง, การบริหารโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๑, **ปริญาครุศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๕๒), หน้า ๓๘ – ๔๐.

โดยพลเรือนผ่านกระบวนการที่เรียกว่า “อำนาจในการควบคุมของประธานาธิบดี (Presidential Control)” และรัฐสภาใช้อำนาจในกระบวนการของ “อำนาจในการควบคุมของรัฐสภา (Congressional Control)” การควบคุมนี้เป็นการแยกอำนาจระหว่างประธานาธิบดีกับรัฐสภา มิใช่เป็นการควบคุมพลเรือโดยแยกอำนาจระหว่างพลเรือนกับทหาร และหลักการเหล่านี้หากพิจารณาย้อนกลับไปในประวัติศาสตร์ของการสร้างประเทศของสหรัฐอเมริกา ก็คือ ผลผลิตของกระบวนการรัฐธรรมนูญที่ถูกสร้างขึ้นตั้งแต่ยุคหลังสงครามเอกราชของสหรัฐอเมริกา และได้รับการยอมรับและใช้สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

ธรรมาภิบาลในประเทศบอสวานา

นับตั้งแต่ได้รับเอกราชจากประเทศอังกฤษเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นต้นมา ประเทศบอสวานาเริ่มมีการบริหารจัดการที่เป็นประชาธิปไตย มีพรรคการเมืองหลายพรรค ปัจจุบัน บอสวานาเป็นประเทศที่ถือว่าแตกต่างจากประเทศในกลุ่ม Sub – Saharan Africa เพราะว่ามี รัฐบาลที่มีเสถียรภาพ ไม่มีการปฏิวัติรัฐประหารเหมือนประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ ทั้งนี้บอสวานา ให้ความสำคัญกับสิทธิมนุษยชน และหลักประชาธิปไตย ยอมรับความคิดเห็นของประชาชนที่มีความแตกต่าง ในเรื่องทางการเมือง ความเชื่อในศาสนา อีกทั้งมีการเลือกตั้งที่บริสุทธิ์ยุติธรรมทุกๆ ๕ ปีอย่างต่อเนื่อง (SIA ๑๔๔๘)

จากการเลือกตั้งที่ผ่านมาพรรคการเมืองชื่อ Botsawana Democratic Party (BDP) ได้รับการเลือกตั้งอย่างท่วมท้นตลอดมา ยกเว้นปี พ.ศ. ๒๕๓๗ ที่พรรคฝ่ายค้านคือ Botswana National Front (BNF) ได้ชนะการเลือกตั้ง การเมืองลักษณะนี้สะท้อนให้เห็นถึงการเลือกตั้งที่ บริสุทธิ์ยุติธรรม จะอย่างไรก็ตามแม้บอสวานาจะมีการบริหารการปกครองที่ดี แต่ก็ไม่มี หลักประกันว่า ภูมิคุ้มกันดังกล่าวจะยั่งยืนหรือไม่ ในสมัยการปกครองของพรรค BNF รัฐบาลได้ จัดตั้งหน่วยงานที่ช่วยขจัดปัญหาคอร์รัปชันโดยใช้ชื่อว่า The Directorate on Corruption and Economic Crime นอกจากนี้ยังเตรียมการที่จะจัดตั้งสำนักงานรับเรื่องราวร้องทุกข์ (Office of the Ombudsman) เพื่อเป็นการให้หลักประกันการบริการที่ดีของรัฐแก่ประชาชน

การที่ประเทศบอสวานาได้ชื่อว่าประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการที่ดี เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในแถบแอฟริกาเป็นเพราะว่ามีปัจจัยต่าง ๆ ที่เอื้อประโยชน์คือ สื่อองค์กรประชาสังคม การบริการสาธารณะ กระบวนการยุติธรรมและสถาบันประชาธิปไตย อาจจะสามารถได้ว่า สิ่งสำคัญที่สุดที่มีส่วนส่งเสริมให้บอสวานาประสบความสำเร็จในการบริหาร การจัดการที่ดีคือ ผู้นำกับประชาชนต่างก็ได้รับประโยชน์ที่เอื้อต่อกันและกันจากการมีธรรมาภิบาล นอกจากนั้นประชาธิปไตยยังเป็นกระบวนการที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นธรรมาภิบาลจึง

เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การปกครองเป็นไปด้วยดี ดังเห็นได้จากตัวชี้วัดและตัวอย่างตัวชี้วัดในประเทศบอสวานา ดังตาราง

ตารางที่ ๒.๑ ตัวชี้วัดธรรมาภิบาลในประเทศบอสวานา

ตัวชี้วัด	ตัวอย่างตัวชี้วัด
การเลือกตั้งที่บริสุทธิ์ยุติธรรม	การจัดการเลือกตั้งที่บริสุทธิ์ยุติธรรม
การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสมาชิก	การมีสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (National Assembly)
การเลือกตั้งที่มีความชอบธรรม	การมีองค์กรกำกับกับการเลือกตั้ง (Supervisor of Elections)
กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง (Electoral Law)	สิทธิในการเลือกตั้งเปลี่ยนจาก ๒๑ ปี เป็น ๑๘ ปี
	ประธานาธิบดีดำรงตำแหน่งไม่เกิน ๒ สมัย ๆ ละ ๕ ปี
องค์กรจัดการเลือกตั้ง	การมีคณะกรรมการการเลือกตั้งอิสระ (Independence Electoral Commission)
สื่ออิสระ	การอนุญาตให้เอกชนมีสถานีวิทยุเป็นของตนเอง
ประชาสังคม	องค์กรสตรี
	องค์กรด้านสิ่งแวดล้อม
	กลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs)
ความร่วมมือระหว่างสื่อมวลชนกับองค์กรประชาสังคม	Botswana Human Rights Centre
กฎหมายตรวจสอบสมาชิกวุฒิสภา	การแสดงบัญชีทรัพย์สินของสมาชิกวุฒิสภา
การควบคุมประสิทธิภาพขององค์กรวิสาหกิจ	การจัดตั้งหน่วยติดตามการปฏิบัติงานขององค์กรวิสาหกิจ (Public Monitoring Unit, Ministry of Finance and Developed Planning)
การต่อสู้เพื่อสิทธิสตรี	การจัดตั้งองค์กรเฉพาะที่ดูแลเรื่องสิทธิสตรี (The Democracy Project of the University of Botswana and Emang Basadi – Women Stand – up for Your Rights)
การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	องค์กรเฉพาะเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน (Kgotla)

ตัวชี้วัด	ตัวอย่างตัวชี้วัด
บริการสาธารณะ	การจัดตั้งคณะกรรมการควบคุมการบริการสาธารณะ (Public Service Commission)
ความยุติธรรม	การจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบกิจการด้านความยุติธรรม (Judicial Service Commission)
การจัดการนอรรายทุจริตบังหลวง	การจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบการคอร์รัปชันและอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (Directorate on Corruption and Economic Crime)
หลักประกันการบริการที่ดีของรัฐ	การมีสำนักงานรับเรื่องราวร้องทุกข์ (Office of the ombudsman)

ที่มา : The Special Initiative on Africa, United Nations, ๑๙๙๘.^{๗๔}

การใช้ธรรมาภิบาลในต่างประเทศสามารถสรุปได้เป็น ๒ ส่วน คือในประเทศที่พัฒนาแล้ว และประเทศที่กำลังพัฒนา จะเห็นได้ว่าในประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างประเทศสหรัฐอเมริกา เน้นการเพิ่มประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ และปรับปรุงประสิทธิผลขององค์กรของรัฐ การที่ระบบการเมืองและเศรษฐกิจของสหรัฐฯ เติบโตมาจากระบอบประชาธิปไตยและทุนนิยม จึงได้ปูพื้นฐานกฎหมายที่ยุติธรรม ให้ความสำคัญต่อความเสมอภาค ความโปร่งใส การตรวจสอบคุณภาพชีวิตและสิทธิมนุษยชน ปัจจุบันสหรัฐฯ ยังมีความพยายามที่จะปรับการทำงานขององค์กรของรัฐ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มีการส่งเสริมธรรมาภิบาลให้กลายเป็นวัฒนธรรมขององค์กรมากกว่าการที่จะต้องมืองค์กรคอยตรวจสอบ หรือจับผิดการทำงาน

ในขณะที่ประเทศที่กำลังพัฒนา เช่น ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และบอสซาวานา ก็กำลัง อยู่ในช่วงของการนำธรรมาภิบาลไปปรับใช้ เพื่อเป็นกลไกที่ช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม ของประเทศให้ดีขึ้น สร้างระบบการทำงานในองค์กรของรัฐให้มีความโปร่งใส และชัดเจน ทั้งนี้ การมีธรรมาภิบาลก็จะทำให้ต่างประเทศเกิดความเชื่อมั่นต่อการลงทุนได้

ในประเทศฟิลิปปินส์มีความก้าวหน้าในการนำหลัก Total Quality Management ให้ เข้าสู่ Total Quality Governance ซึ่งเป็นการประยุกต์ใช้หลักการดำเนินงานของธุรกิจที่เน้น

^{๗๔}นางสาวสันถวภัทร์ พยาเลี้ยง, การบริหารโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๑, **ปริญาญครุศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๕๒), หน้า ๔๒ – ๔๕.

ประสิทธิภาพของการจัดการ ส่วนประเทศอินโดนีเซียมีความพยายามในการใช้ธรรมาภิบาลเพื่อแก้ไขปัญหาการคอร์รัปชันและพัฒนาเศรษฐกิจให้ดีขึ้น ส่วนประเทศบอสชวานาได้มีการปรับใช้ธรรมาภิบาลในองค์กรต่าง ๆ รวมถึงการจัดตั้งองค์กรใหม่ที่ใช้หลักธรรมาภิบาล

นอกจากนั้น ตัวชี้วัดธรรมาภิบาลบางตัวชี้วัดของต่างประเทศอาจนำมาปฏิบัติได้ในประเทศไทย หากแต่สมควรจะต้องมีการประเมิน ตรวจสอบ หรือวิจัยเพื่อคัดเลือกตัวชี้วัดที่มีความเหมาะสมต่อประเทศไทยต่อไป

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพอจะสรุปได้ว่า การบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการทั้งจากภายในและภายนอก ผู้บริหารเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการที่จะนำโรงเรียนไปสู่ความมีประสิทธิภาพและความสำเร็จ ผู้บริหารต้องมีคุณลักษณะของผู้นำที่สำคัญ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม มีความมุ่งมั่น ขยัน อดทน มีความรับผิดชอบสูง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีภาวะผู้นำสูงเป็นคนกล้าคิด กล้าเปลี่ยนแปลง กล้าตัดสินใจ มีคุณธรรมจริยธรรม มีวุฒิภาวะทางอารมณ์สูง เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และมีความจริงใจ ในการบริหารจัดการผู้บริหารสามารถใช้เทคนิควิธีและหลักการต่างๆ ที่หลากหลายมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพเหตุการณ์และปัจจัยแวดล้อม หลักธรรมาภิบาลเป็นแนวทางสำคัญในการบริหารจัดการ จัดระเบียบให้สังคมทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน อันมีหลักพื้นฐาน ๖ ประการคือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า ซึ่งเป็นหลักการบริหารงานที่ดีให้ผู้บริหารตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ในการปฏิบัติงานตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆอย่างถูกต้องและเสมอภาค ยึดมั่นในสิ่งที่ดีงามเป็นแบบอย่างแก่บุคลากรในโรงเรียน เน้นความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ ความไว้วางใจซึ่งกันและกันมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างตรงไปตรงมา เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหาร การตัดสินใจปัญหา และประเมินผลการบริหารโรงเรียนอย่างเที่ยงธรรม มีความรับผิดชอบ ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยธรรมาภิบาลให้มีความประหยัด และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

๒.๖ บทบาทผู้บริหารในการบริหารโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาล

เจ็จันท์ จงสถิตอยู่ ได้กล่าวว่าผู้บริหารนั้นเป็นบุคคลที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากในการขับเคลื่อนองค์กร การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารนั้น ได้กล่าวไว้ในการนำธรรม รัฐมาปฏิบัติ ผู้บริหารควรบริหารจัดการด้วยเป็นธรรม ให้ความยุติธรรมกับทีมงาน การตัดสินใจก็ ควรให้ทีมงานมีส่วนร่วม ซึ่งให้ทุกคนเข้าใจถึงบทบาทและปัญหาที่แท้จริงในการปฏิบัติงานเพื่อการบริหารจัดการที่ดี^{๖๕}

ปัญญา ฉายะจินดาวงศ์และคณะ ได้กล่าวว่าผู้บริหารมีหน้าที่ ประสานงานระหว่าง คณะกรรมการกับพนักงานต้องมีรายงานผลการปฏิบัติงานเป็นประจำ มีการ บริหารงานอย่าง โปร่งใสพร้อมที่จะให้ตรวจสอบได้ทุกเวลาและคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมอย่าง ยุติธรรม^{๖๖}

ยุทธ วงฉัตรธาร ได้กล่าวไว้ว่า การสร้างกระบวนการธรรมรัฐหรือการ กำกับดูแลกิจการที่ดี ควรเริ่มต้นด้วยความตั้งใจจริงของคณะผู้บริหารและคณะกรรมการที่เข้มแข็ง ซึ่ง ประกอบด้วย คณะกรรมการที่สามารถคานอำนาจซึ่งกันและกัน และต้องมีประสิทธิภาพในการ บริหารองค์กร โดยกำหนดแนวทางการบริหารซึ่งให้เห็นบทบาท และทิศทางที่ชัดเจนในการ ดำเนินงานร่วมกัน สร้างกระบวนการจัดการที่รัดกุม มีการพิจารณาตัดสินใจ เพื่อป้องกันมิให้เกิด ความเสียหาย สร้าง ความคล่องตัวให้เกิดขึ้นในการบริหารงาน^{๖๗}

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวเกี่ยวกับบทบาท ผู้บริหารสถานศึกษาของผู้บริหารใน สถานะนิติบุคคลซึ่งได้กำหนดแนวทางการบริหารตามธรรมาภิบาลคือ^{๖๘}

๑. รวบรวมและจัดระบบข้อมูลสารสนเทศให้เป็นปัจจุบัน การบริหารแนวใหม่ จำเป็น อย่างยิ่งที่จะต้องบริหารและตัดสินใจ โดยอาศัยข้อมูลมากกว่าสามัญสำนึก ดังนั้นผู้บริหารจึง จำเป็น จะต้องรวบรวม จัดระบบข้อมูลและใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารและการตัดสินใจให้ มากที่สุดเท่าที่จะมากได้

๒. วามแผนและดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ การวางแผนมีส่วนช่วยให้ผู้บริหารมี ทิศทางในการบริหาร ดังนั้นผู้บริหารต้องมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผน สามารถ ดำเนินการบริหารตามแผนที่กำหนดไว้ รวมทั้งการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงาน ตามแผนเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

^{๖๕}เจ็จันท์ จงสถิตอยู่, คนเด่น, วารสารนักบริหาร, ๒๕๔๓, หน้า ๕๕ – ๖๐.

^{๖๖}ปัญญา ฉายะจินดาวงศ์และคณะ, ธรรมรัฐ วารสารนักบริหาร, ๒๕๔๓, หน้า ๘ – ๑๑.

^{๖๗}ยุทธ วงฉัตรธาร, การสร้างกระบวนการธรรมรัฐ วารสารนักบริหาร, ๒๕๔๓, หน้า ๑๒ – ๑๓.

^{๖๘}กระทรวงศึกษาธิการ, การบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล, กรุงเทพมหานคร : องค์กรรับส่ง สิ้นค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๖, หน้า ๑.

๓. ศึกษากฎหมาย กฎ และระเบียบที่เกี่ยวข้องในการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติ บุคคล ผู้บริหารมีอำนาจอย่างอิสระ ขณะเดียวกันรับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนอย่างเต็มที่ ดังนั้นเพื่อ ป้องกันความผิดพลาดเชิงกฎหมายและการตัดสินใจของตน ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องทำ ความเข้าใจ กฎหมายอย่างแท้จริง

๔. การบริหารและการตัดสินใจโดยองค์คณะบุคคล การศึกษาเป็นการบริการ สาธารณะ เพื่อให้การบริหารและการตัดสินใจที่มีความถูกต้องและเกิดประโยชน์สูงสุด ผู้บริหาร ควร ดำเนินงานโดยใช้องค์คณะบุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาตัดสินใจมากที่สุดเท่าที่จะ มาก ได้

๕. จัดระบบบัญชีให้ครบถ้วนถูกต้อง ผู้บริหารจำเป็นจะต้องจัดทำระบบบัญชีให้ ครบถ้วน ความถูกต้องตามระบบและระเบียบของทางราชการ เพื่อการบริหารของตนให้เป็นไปด้วยความ โปร่งใส

นายอานันท์ ปันยารชุน หลักรรมาภิบาลในมหาวิทยาลัยควรมี องค์ประกอบดังนี้^{๗๕}

๑. ความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ และความเป็นอิสระในนโยบายการศึกษา

๒. ความรับผิดชอบในการตัดสินใจของตนเอง

๓. การสนองตอบความต้องการของสังคม

๔. คุณภาพการศึกษา หมายรวมถึง คุณภาพของอาจารย์ นักศึกษา และหลักสูตร มีงบประมาณรายได้และรายจ่าย ดังนี้

ตารางที่ ๒.๒ ตัวชี้วัดการบริหารจัดการที่ดีในมหาวิทยาลัย

หลักรรมาภิบาล	ตัวชี้วัด
ความเป็นธรรม	การใช้ระบบสัญญาจ้างงานกับบุคลากรอย่างเป็นธรรมและชัดเจน
	การกำหนดช่วงระยะเวลาที่แน่นอนในการประเมิน
	การสร้างแรงจูงใจและแรงผลักดันให้บุคลากรทำงานได้เต็มที่
	การสามารถที่จะร้องทุกข์ต่อกรรมการอุทธรณ์ร้องทุกข์ได้ เมื่อไม่ได้ รับความ เป็นธรรมจากผู้บังคับบัญชา
	มีระบบบริหารการเงินและทรัพย์สินที่ชัดเจน เป็นขั้นตอน ตรวจสอบได้

^{๗๕}นายอานันท์ ปันยารชุน, มุมมองนายอานันต์, หนังสือพิมพ์มติชน, เดือนกรกฎาคม, วันที่ ๒๖, ๒๕๔๒, หน้า ๗.

หลักธรรมาภิบาล	ตัวชี้วัด
ความเป็นธรรม	การมีอำนาจอิสระของกรรมการอุทธรณ์ร้องทุกข์ในการพิจารณาคำอุทธรณ์ร้องทุกข์ของบุคลากร
	บุคลากรได้รับข้อดีและข้อแก้ไขในการประเมินผลการปฏิบัติงานในแต่ละช่วง
หลักธรรมาภิบาล	ตัวชี้วัด
ความโปร่งใส	การประกาศหลักเกณฑ์การพิจารณาความดีความชอบให้ประชาคมรับทราบ
	การประกาศตารางเงินเดือนและขั้นเงินเดือนให้ประชาคมรับทราบ
	กระบวนการในการพิจารณาความดีความชอบเป็นไปอย่างเปิดเผย
	การประกาศให้ประชาคมรับทราบเกี่ยวกับรูปแบบต่างๆ ของการพัฒนา บุคลากร
	มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนในการคัดเลือกบุคลากรและประกาศให้ประชาคมรับทราบ
	การประกาศให้ประชาคมรับทราบเกี่ยวกับสิทธิในการได้รับสวัสดิการต่าง ๆ
หลักธรรมาภิบาล	ตัวชี้วัด
ความโปร่งใส	การประกาศให้ประชาคมรับทราบเกี่ยวกับแผนงาน กฎ ระเบียบของมหาวิทยาลัย
	การประชาสัมพันธ์การรับสมัครบุคลากรเข้าทำงานอย่างทั่วถึงไปสู่ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในตำแหน่งต่าง ๆ
	บุคลากรมีส่วนร่วมในการรับรู้สถานการณ์และปัญหาขององค์กร
	บุคลากรมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาขององค์กร
	การกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรอย่างชัดเจนเพื่อให้ตรวจสอบได้ง่าย
	ผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถสื่อสารกันได้สองทาง

หลักธรรมาภิบาล	ตัวชี้วัด
การมีส่วนร่วม	บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการ ได้มาซึ่งผู้บริหาร
	อธิบดีรับฟังข้อเสนอแนะจากประชาคมในเรื่องนโยบายหรือการบริหาร
	แผนงานของหน่วยงาน ได้มาจากความคิดของสมาชิกทุกคนในหน่วยงาน
	ผู้บริหารเป็นที่ยอมรับของบุคลากรส่วนใหญ่
	อธิการบดีเป็นผู้ที่คนส่วนใหญ่ในประชาคมมหาวิทยาลัยให้การสนับสนุน
	บุคลากรมีส่วนร่วมในการพิจารณาการ ได้รับการฝึกอบรม/การลาศึกษาต่อของ บุคลากร
	การทำงานเป็นทีมในการบริหาร
	การตรวจสอบการดำเนินงานของผู้บริหารให้สอดคล้องกับนโยบาย
หลักธรรมาภิบาล	ตัวชี้วัด
ความมีอิสระ	การใช้จ่ายต่าง ๆ เป็นระบบเหมาะสม ถ้าวัดได้
	มีการประเมินผลการใช้งานแบบภายหลัง คือ คู่ที่ผลผลิตของงาน
	การเปิดโอกาสให้ปรับเปลี่ยนแผนงานได้โดยง่าย เพื่อให้สอดคล้องกับความ เปลี่ยนแปลงทางสังคม
	ทุกหน่วยงานมีอิสระในการบริหารจัดการและหารายได้ของตนเอง โดยมีเกณฑ์ กลางในการดำเนินการเหมือนกัน
	สภามหาวิทยาลัยเน้นบทบาทด้านการกำหนดนโยบาย
หลักธรรมาภิบาล	ตัวชี้วัด
ประสิทธิผล	การใช้อำนาจบริหารจากระดับสูงสู่ระดับปฏิบัติเพื่อให้เกิดเอกภาพในการบังคับ บัญชา
	ผู้บริหารมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานทางวิชาการ
	การบังคับบัญชาหลายชั้นตอนจะเป็นการประกันความถูกต้องและความ ยุติธรรม
	ข้อมูลเกี่ยวกับการสรรหาผู้บริหารควรเปิดเป็นความลับ เพื่อรักษาสิทธิส่วนบุคคล

หลักธรรมาภิบาล	ตัวชี้วัด
ประสิทธิผล	อธิการบดีควรมีอำนาจบริหารงานอย่างอิสระ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด
ความคล่องตัว	การลดจำนวนขนาดหน้าสร้างการบริหารงานของมหาวิทยาลัย คณะกรรมการสภามหาวิทยาลัยมีขนาดเล็กเพื่อความคล่องตัวในการบริหาร

ที่มา : ที่ประชุมสภาอาจารย์มหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย, ๒๕๔๑.

จากที่กล่าวมาเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารในการบริหารแบบธรรมาภิบาลพอที่จะสรุปได้ว่า การบริหารองค์กรตามหลักธรรมาภิบาลต้องอาศัยปัจจัยหลายประการในการบริหารให้มีประสิทธิภาพซึ่งอาจสรุปเป็นดังนี้ คือผู้บริหารจะต้องเป็นบุคคลที่มีการเรียนรู้ตลอดเวลาทั้งข้อกฎหมาย กฎข้อบังคับ องค์ความรู้ทางการบริหารในด้านต่างๆ เพื่อสร้างเสริมประสิทธิภาพในการบริหาร เนื่องจากการบริหารแบบธรรมาภิบาลนั้นผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ซึ่งจะทำให้การตัดสินใจ การวางแผนในการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และผู้บริหารจะต้องยึดหลักพุทธศาสนาในการบริหาร โดยนำหลักธรรมมาบูรณาการกับการบริหารแบบธรรมาภิบาลซึ่งจะทำให้การบริหารมีประสิทธิภาพ เป็นที่ยอมรับของคนในองค์กรซึ่งหลักธรรมที่สำคัญที่ควรนำมาใช้ในการบริหารควบคู่กับหลักธรรมาภิบาลทศพิธราชธรรม เพราะจะทำให้ผู้บริหารเป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือ มีความรอบคอบ มีคุณธรรมและมีความยุติธรรมในการบริหาร

๒.๘ ข้อมูลโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๒

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๒ เป็นองค์กรเฉพาะด้านการกำกับ ดูแล การส่งเสริม ประสานงานในเชิงนโยบายโดยมีผู้ชำนาญการในสาขาต่างๆตามภารกิจงานที่กำหนด ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕ ที่ กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารจัดการและการจัดการศึกษาทางด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารบุคคลและการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาและสถานศึกษาโดยตรง (พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๖) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีบทบาทหน้าดังต่อไปนี้^{๕๐}

^{๕๐} สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ, กระจายอำนาจทางการศึกษา การเมืองและวัฒนธรรม (พิมพ์ครั้งที่ ๒), กรุงเทพมหานคร : เอ็ดเวิร์ด บี.ฟิสิกส์, ๒๕๔๒

๑. จัดทำนโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย มาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของท้องถิ่น
๒. วิเคราะห์การจัดตั้งงบประมาณเงินอุดหนุนทั่วไปของสถานศึกษาและหน่วยงาน ในเขตพื้นที่การศึกษาและแจ้งการจัดสรรงบประมาณที่ได้รับให้หน่วยงานข้างต้นรับทราบ รวมทั้งกำกับ ตรวจสอบ ติดตามการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงานดังกล่าวด้วย
๓. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษาในเขต พื้นที่ การศึกษา
๔. กำกับ ดูแล ติดตามและประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและในเขตพื้นที่ การศึกษา
๕. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัยและรวบรวมข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาในเขตพื้นที่ การศึกษา
๖. ดำเนินการจัดตั้ง ยุบ รวม หรือเลิกสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษา
๗. พิจารณาแบ่งส่วนราชการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและของเขตพื้นที่การศึกษา ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
๘. พัฒนางานด้านวิชาการ จัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาและประเมินผล สถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
๙. ประสานการระดมทรัพยากรด้านต่าง ๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคล เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการจัดและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
๑๐. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษาของสถานศึกษาเอกชน องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งบุคคล องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดรูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา
๑๑. ดำเนินการและประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาการศึกษาใน เขต พื้นที่การศึกษา
๑๒. รับผิดชอบงานเลขานุการของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา และประสาน ส่งเสริมการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการ และคณะทำงานด้านการศึกษา
๑๓. ประสานการปฏิบัติราชการทั่วไปกับองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในฐานะสำนักงานผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการในเขต พื้นที่การศึกษา
๑๔. ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการภายในเขตพื้นที่การศึกษาที่มีได้ระบุให้เป็น หน้าที่ของหน่วยงานใดโดยเฉพาะหรือปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

๑๕. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร กำหนดแผนยุทธศาสตร์
ไว้ดังนี้

วิสัยทัศน์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จะเป็นองค์กรชั้นนำ
ของ ประเทศในการบริหารจัดการและส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาคุณธรรมนำความรู้
เพิ่มขีด ความสามารถในการแข่งขันและการพัฒนาที่ยั่งยืนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

พันธกิจ

๑. กำกับ ดูแลประสานส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
๒. พัฒนาระบบบริหารการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ
๓. ส่งเสริมการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ได้มาตรฐาน มีพลังในการพัฒนาคุณธรรม
เพิ่มศักยภาพการแข่งขัน และการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เป้าประสงค์

๑. ประชาชนในเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๒ ได้รับการศึกษาขั้น พื้นฐาน
ทั่วถึง เท่าเทียม และต่อเนื่อง
๒. ผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม เป็นพลเมืองดี มีคุณภาพ และ
ร่วมพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฐานความรู้
๓. ผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีศักยภาพการแข่งขันและการพัฒนาคุณธรรมที่ ยั่งยืน
ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ในด้านการจัดการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๒ มี ๗ โรงเรียน มีจำนวนบุคลากรในโรงเรียน ดังต่อไปนี้

- ๑) โรงเรียนวัดจันทร์นอก ๒) โรงเรียนวัดจันทร์ใน ๓) โรงเรียนวัดลาดบัวขาว
- ๔) โรงเรียนวัดไทร ๕) โรงเรียนวัดไผ่เงินโชตนาราม ๖) โรงเรียนวัดบางโคล่นอก
- ๗) โรงเรียนวัดราชสิงขร

ที่มา : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากรุงเทพมหานคร, กลุ่มนโยบายและ
แผน, ๒๕๕๑

สรุปได้ว่า ข้อมูลโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
กรุงเทพมหานคร เขต ๒ ได้กำหนดการดำเนินการทำงานภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ.๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕ ที่ กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการ
บริหารจัดการและการจัดการศึกษาทางด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารบุคคลและการบริหาร

ทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาและสถานศึกษาโดยตรง และมีการกำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดออกมาเป็นนโยบายในการทำงานของส่วนราชการในระดับต่างลงมา

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลนั้น ผู้วิจัยได้รวบรวมมานำเสนอและเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยงานต่างๆ ดังนี้

สุวรรณ ทองคำ ศึกษาเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสิงห์บุรี พบว่า ๑) ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายหลักส่วนใหญ่บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในระดับมากเกือบทุกหลัก ยกเว้นหลักคุณธรรมการ บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในระดับมากที่สุด ๒) ผู้บริหารโรงเรียนเกือบทุกคุณลักษณะและสถานภาพส่วนใหญ่ บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในระดับมาก ยกเว้นผู้บริหาร โรงเรียนที่มีคุณวุฒิทางการศึกษาสูง กว่าระดับปริญญาตรีส่วนใหญ่บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในระดับมากที่สุด ๓) ผู้บริหาร โรงเรียนที่มีวัยวุฒิไม่เกิน ๕๐ ปีส่วนใหญ่บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลมากกว่าผู้บริหารโรงเรียน ที่มีวัยวุฒิมากกว่า ๕๐ ปีขึ้นไป ผู้บริหารโรงเรียนที่มีคุณวุฒิทางการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล มากกว่าผู้บริหารโรงเรียนที่มีคุณวุฒิที่มีคุณวุฒิทาง การศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าลงมา ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์การบริหารไม่เกิน ๑๐ ปี ส่วนใหญ่บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลมากที่สุด รองลงมาเป็นผู้บริหารโรงเรียนที่มี ประสบการณ์การบริหาร ๑๑-๒๐ ปี มากกว่า ๒๐ ปี ตามลำดับ และผู้บริหารโรงเรียนที่ดำรงตำแหน่ง ในโรงเรียนขนาดกลางส่วนใหญ่บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลมากที่สุด รองลงมาเป็นผู้บริหาร โรงเรียนที่ดำรงตำแหน่งในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดเล็ก ตามลำดับ^{๕๐}

^{๕๐}สุวรรณ ทองคำ, สภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสิงห์บุรี, วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๕), หน้า บทคัดย่อ.

เกียรติศักดิ์ ศรีสมพงษ์ ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี พบว่าสภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรีโดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อสภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี พบว่า ในภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสบการณ์ในการบริหาร ตั้งแต่ ๑-๑๐ ปี และผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสบการณ์ตั้งแต่ ๑๑ ปีขึ้นไป มีสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้ แต่มีด้านที่แตกต่างกัน ๑ ด้าน คือ ด้านหลักคุณธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕^{๗๒}

สุนทร อ่อนวัง ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ในโรงเรียนบ้านนาป่าคาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต ๑ พบว่าการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนบ้านนาป่าคาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต ๑ ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามหลักธรรมาภิบาลพบว่า ทุกหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ หลักความรับผิดชอบ หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความคุ้มค่า หลักนิติธรรมและหลักการมีส่วนร่วมตามลำดับสถานศึกษาควรจัด แสดงผลงานการดำเนินการของโรงเรียนให้ชุมชนทราบทุกปี ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมรับทราบการดำเนินการภายในโรงเรียน มีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้มากกว่านี้ปัจจุบันมีการรับฟังข้อเสนอแนะจากชุมชนอย่างสม่ำเสมอ และการบริหารจัดการทรัพยากร สิ่งแวดล้อม ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อการใช้งานให้เกิดประโยชน์สูงสุดและคุ้มค่า^{๗๓}

^{๗๒}เกียรติศักดิ์ ศรีสมพงษ์, การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี, วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, ๒๕๔๘), หน้า บทคัดย่อ.

^{๗๓}สุนทร อ่อนวัง, การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนบ้านนาป่าคาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต ๑, วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, ๒๕๕๐), หน้า บทคัดย่อ.

ศิรินารถ นันทวัฒน์ภิรมย์ ได้ศึกษาการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักธรรมาภิบาล อำเภอเมืองลำพูน พบว่า การบริหารงานด้านวิชาการด้านการบริหารงานบุคคลและด้านการบริหารทั่วไป ในภาพรวมมีการบริหารงานที่ผ่านระดับคุณภาพการมีความตระหนักถึงความสำคัญ จนถึงระดับคุณภาพการมีความพยายาม ส่วนการบริหารด้านงบประมาณ มีการบริหารงานที่ผ่านระดับคุณภาพการมีความตระหนักถึงความสำคัญ ระดับคุณภาพการมีความพยายามจนถึงระดับคุณภาพการบรรลุผลตามเกณฑ์ เมื่อพิจารณา การบริหารในแต่ละด้าน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีการบริหารงานที่ผ่านระดับคุณภาพการ มีความตระหนัก^{๔๔}

สุจิตรา บุญยรัตน์พันธุ์ ศึกษาเกี่ยวกับรายงานการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน ของผู้บริหารสถานศึกษา กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านชายรูป อำเภอท่ามะกา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษากาญจนบุรี เขต ๒ พบว่าการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน บ้านชายรูป ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง ๖ หลัก ตามลำดับค่าเฉลี่ยดังนี้หลักความรับผิดชอบ หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความคุ้มค่า หลักนิติธรรม ซึ่งแนวทางการพัฒนาการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนบ้านชายรูป เสนอแนวทาง คือให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งผู้บริหาร สถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ครู และผู้ปกครองมีส่วนร่วมกันกำหนด วิสัยทัศน์วางแผน และร่วมกันปฏิบัติอย่างจริงจัง ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้ โดยทุกคนปฏิบัติตาม หน้าที่ของตน เข้าใจในบทบาทหน้าที่ในการมีส่วนร่วมบริหารสถานศึกษาลักษณะพิเศษของหลัก ธรรมาภิบาล จะส่งผลทำให้การทำงานภายใต้เงื่อนไขต่างๆ ตามหลักธรรมาภิบาลประสบ ความสำเร็จอย่างชัดเจน คณะบริหารควรมีภาวะผู้นำปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อตกลงต่างๆ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารสู่สาธารณชนอย่างสม่ำเสมอใช้ทรัพยากรทางการศึกษาให้เกิดประโยชน์ สูงสุด และยึดความต้องการของนักเรียนเป็นสำคัญ จะทำให้ระดับความสำเร็จในการบริหารงานสูง มากขึ้นอีก การทำงานภายในสถานศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ และนำไปสู่ความสำเร็จของการ บริหารการศึกษาที่ดีขึ้นต่อไป^{๔๕}

^{๔๔}ศิรินารถ นันทวัฒน์ภิรมย์, การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักธรรมาภิบาลอำเภอเมืองลำพูน, การค้นคว้าแบบอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๘), หน้า ๘๐.

^{๔๕}สุจิตรา บุญยรัตน์พันธุ์, ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับรัฐประศาสนศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : เทพรัตน์การพิมพ์ ๒๕๔๘), หน้า ๕๐.

นงลักษณ์ ยุทธสุทธิพงศ์ ทำวิจัยเรื่อง ศักยภาพการบริหารตามหลัก ธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในเขตตรวจราชการที่ ๑๓ พบว่า ศักยภาพการบริหารตามหลัก ธรรมาภิบาลของสถานศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ ๑๓ โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีสภาพการบริหารอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านหลักความคุ้มค่า และการเปรียบเทียบสภาพการบริหารตามหลัก ธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในเขตตรวจราชการที่ ๑๓ จำแนกตามวุฒิการศึกษา ทั้งโดยรวมและ รายด้านทั้ง ๖ ด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕ ส่วนใหญ่ ไม่พบปัญหาใดๆ เพราะทุกคนเข้าใจในหลักการร่วมกัน แต่ยังมีบุคลากรและกรรมการสถานศึกษาบางส่วนที่ขาดความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรมาภิบาล ไม่สนใจกฎ ระเบียบ กติกา และไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง ควรให้สถานศึกษาและส่วนราชการทุกแห่งควรใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการอย่างจริงจัง จะทำให้ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ อบรมให้ทุกฝ่ายเข้าใจหลักธรรมาภิบาล และนำไปปฏิบัติจริง มีการกำกับติดตาม ประเมินผล และรายงานต่อผู้เกี่ยวข้องและสาธารณชนอย่างต่อเนื่อง^{๖๖}

สถาบันพระปกเกล้า ได้มีการจัดทำโครงการศึกษาเพื่อพัฒนาดัชนีวัดผล การ พัฒนาระบบบริหารจัดการที่ดี (The Development of Indicator for Measuring Good Governance) ซึ่งมาจากแนวคิดว่าการบริหารจัดการที่ดีมีคุณลักษณะที่สำคัญหลายประการ ได้แก่ เป็นการทำงาน อย่างมีหลักการ มีความรับผิดชอบ สามารถอธิบายเหตุและผลต่อหน้าสาธารณะได้ เป็นการทำงาน ที่มีความโปร่งใส เปิดเผย ตรวจสอบได้ รับรู้ได้ในกระบวนการตัดสินใจต่างๆ ประชาชนมีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการ ร่วมตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร ร่วมจัดการสังคมในลักษณะ ประชาคม และสมาชิกในสังคมเคารพสิทธิและเสรีภาพซึ่งกันและกัน รู้หน้าที่ของตนเอง เคารพ กฎระเบียบของสังคม โดยมีขอบเขตการศึกษาตามการบริหารจัดการที่ดีและแนวทางที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์การจัดการที่ดีของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๘ และ ๙ สะท้อนหลักการบริหารที่ดี ๖ ประการ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคม พ.ศ.๒๕๔๒ ผลการศึกษาพบว่าผลการบริหารจัดการที่ดีทั้ง ๖ หลักมีความเหมาะสมในการอธิบายการบริหารจัดการที่ดี โดยประกอบด้วยหลักย่อยที่สำคัญดังนี้^{๖๗}

^{๖๖} นงลักษณ์ ยุทธสุทธิพงศ์, ศักยภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในเขตตรวจราชการที่ ๑๓, นครราชสีมา : สำนักผู้ตรวจราชการประจำเขตตรวจราชการที่ ๘, หน้า ๔๐.

^{๖๗} สถาบันพระปกเกล้า, **ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล**, (กรุงเทพมหานคร : กุรุสภาลาดพร้าว), ๒๕๔๔

๑. หลักนิติธรรม ประกอบด้วยหลักย่อยที่สำคัญคือ หลักการแบ่งแยกอำนาจ หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ หลักความผูกพันต่อกฎหมายของเจ้าหน้าที่ หน่วยงานได้มา ปฏิบัติหน้าที่ตามหลักความชอบด้วยกฎหมาย ผู้มีอำนาจตัดสินใจในหน่วยงานมีความอิสระในการ ปฏิบัติหน้าที่ หน่วยงานยึดหลัก “ไม่มีความผิดและไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย” และการทำงาน ภายใต้กฎระเบียบสูงสุด

๒. หลักคุณธรรม ประกอบด้วยหลักย่อยที่สำคัญ คือ การปลอดคอร์รัปชัน การปลอดจากผู้ทำผิดวินัย การปลอดจากการทำผิดมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณ

๓. หลักความโปร่งใส ประกอบด้วยหลักย่อยที่สำคัญคือ ความโปร่งใสด้าน โครงสร้างของระบบ ด้านระบบการให้ข้อมูล ด้านระบบการให้โทษ และด้านการเปิดเผยของ ระบบงาน

๔. หลักการมีส่วนร่วม ประกอบด้วยหลักย่อยที่สำคัญคือ หลักการให้ข้อมูลข่าวสาร หลักการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน หลักการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกระบวนการตัดสินใจและหลักการพัฒนาขีดความสามารถในการมีส่วนร่วม

๕. หลักสำนักความรับผิดชอบ ประกอบด้วยหลักย่อยที่สำคัญคือ หน่วยงานมีการ สร้างความเป็นเจ้าของร่วมกัน มีเป้าหมายที่ชัดเจน มีการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีระบบ ติดตามประเมินผล มีการจัดการกับผู้ไม่มีผลงาน และหน่วยงานมีแผนสำรอง

๖. หลักความคุ้มค่า ประกอบด้วยหลักย่อยที่สำคัญคือ การประหยัด การใช้ ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด และความสามารถในการแข่งขัน

ัชชภูมิ สิชมภู ได้ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการเขตพื้นที่การศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล พบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความต้องการการบริหารจัดการเขตพื้นที่การศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลในระดับมากทุกด้าน รูปแบบการบริหารจัดการเขตพื้นที่การศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วยองค์ประกอบ ๒ ด้าน คือ ด้านปัจจัยนำเข้าและด้านกระบวนการบริหารจัดการ ด้านปัจจัยนำเข้า จำแนกเป็นภาวะผู้นำของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และภาวะผู้นำของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ด้านกระบวนการบริหารจัดการ จำแนกเป็น การกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติ การบริหารตามแผนบุคลากร การบริหารตามแผนงบประมาณ การบริหารตามแผนการส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษา การวางระบบ วางแนวปฏิบัติงาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและตรวจสอบถ่วงดุลและการรายงานผลการจัดการศึกษา การศึกษาความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการบริหารจัดการ^{๘๘}

^{๘๘} ัชชภูมิ สิชมภู, รูปแบบการบริหารจัดการเขตพื้นที่การศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล, **วิทยานิพนธ์ การศึกษาดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๔๘), หน้า ๘๕.

เฉลิมชัย สมท่า ได้ศึกษาการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต ๑ พบว่า ผู้ตรวจแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับ “มาก” เรียงตามลำดับ คือ หลักคุณธรรมหลักความรับผิดชอบ หลักนิติธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักความคุ้มค่า และหลักความโปร่งใส^{๘๕}

ชรินรัตน์ แผงดี ทำวิจัยเรื่อง การนำเสนอรูปแบบการบริหารด้วยหลัก ธรรมาภิบาลของผู้บริหารกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนบึงพิมพาสามักคิ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครสวรรค์ เขต ๒ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนบึงพิมพาสามักคิมีปัญหา การ บริหารด้วยหลักธรรมาภิบาล โดยรวมอยู่ในระดับน้อย โดยมีปัญหามากที่สุดคือ หลักความคุ้มค่า รองลงมาคือ หลักการมีส่วนร่วม และหลักความรับผิดชอบ^{๘๖}

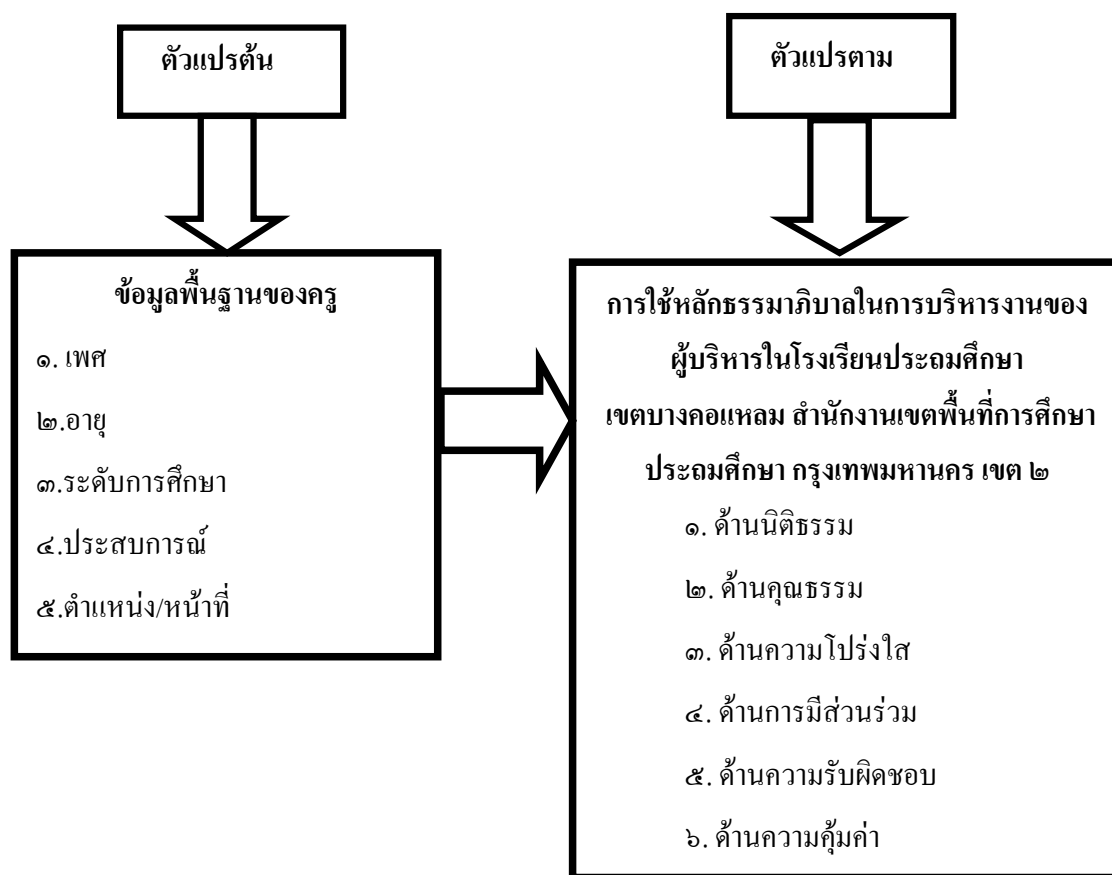
ดังนั้นจึงกล่าวสรุปได้ว่า ธรรมาภิบาลหมายถึง การบริหารจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพเน้นการเชื่อมโยงส่วนต่างๆ ของสังคมให้มีการสนับสนุนซึ่งกันและกัน มีความเป็นธรรมทั้งในความคิดและการปฏิบัติ มีจุดหมายเดียวกันมีความเสมอภาค รับผิดชอบ โปร่งใส คำนึงถึงประโยชน์ส่วนร่วมเป็นหลักอันจะเป็นพลังขับเคลื่อนองค์การ ไปสู่ความสำเร็จอย่างมั่นคงและมีการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไปจากแนวคิด ผลการศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด สรุปได้ว่าการบริหารจัดการศึกษาโดยผู้บริหารศึกษาในฐานะที่สถานศึกษาเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย ผู้บริหารควรนำหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคมที่ดี หรือธรรมาภิบาลมาบูรณาการในการบริหารและจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับ โรงเรียน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข

^{๘๕}เฉลิมชัย สมท่า, การบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต ๑, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๗), หน้า ๗๐.

^{๘๖}ชรินรัตน์ แผงดี, รูปแบบการบริหารด้วยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารกลุ่มเครือข่าย โรงเรียนบึงพิมพาสามักคิ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต ๒, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, ๒๕๕๑), หน้า บทคัดย่อ.

๒.๑๐ กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีหลักธรรมาภิบาลได้กรอบมาเป็นแนวคิดทางการศึกษาค้นคว้าตามลำดับ ดังมีรายละเอียดตามลำดับดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ ๒.๓ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการทำงานวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของคณะผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๒

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Survey) โดยศึกษาจากแนวคิดและทฤษฎีจากตำรา บทความและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยและสร้างสมมติฐาน

ศึกษาโดยวิจัยภาคสนาม (Field Survey) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยได้จากการทบทวนวรรณกรรม เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลที่จะมาทำการวิเคราะห์ และเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ และครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๒

๓.๒ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

๑. **ขั้นเตรียมการ** คือ ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากตำรา บทความและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

๒. **ขั้นการพัฒนาเครื่องมือ** คือ ใช้กรอบแนวคิดเป็นแนวทางในการจัดการทำแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย และหาคุณภาพของแบบสอบถาม โดยหาค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ และนำไปหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้กับโรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย แล้วนำเสนอกับคณะกรรมการควบคุมการวิจัยตรวจสอบ แนะนำ แล้นำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

๓. **ขั้นการเก็บข้อมูล** คือ นำแบบสอบถามที่คณะกรรมการปรับปรุงแล้วเก็บข้อมูลจากประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ในโรงเรียนประถมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๑

๔. **ขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูล** คือ นำข้อมูลที่ได้มาประเมินผล โดยใช้สถิติวิเคราะห์ค่าต่าง ๆ เพื่อใช้ในการวิจัย

๕. **ขั้นสรุปและอภิปรายผล** คือ นำข้อมูลที่ได้อภิปรายและสรุปเป็นผลการศึกษาวิจัย โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปเนื้อหา แล้วนำเสนอเป็นรายงานการวิจัยต่อไป

๓.๓ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย ได้แก่ ครูผู้สอนและหัวหน้าฝ่าย ในโรงเรียนประถมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๔ ซึ่งมีจำนวน ๗ โรงเรียนซึ่งมีจำนวน ๒๑๐ คน และกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random) โดยศึกษาหน่วยประชากรทั้งหมด จำนวน ๒๑๐ คน คำนวณตามตารางของ Krejcie and Morgan ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๑๓๖ คน ดังรายละเอียดของตารางที่ ๓.๑^๑

ตารางที่ ๓.๑ แสดงประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ชื่อโรงเรียน	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
๑. โรงเรียนวัดไทร	๓๕	๒๐
๒. โรงเรียนวัดจันทน์นอก	๑๕	๑๐
๓. โรงเรียนวัดจันทน์ใน	๔๒	๒๒
๔. โรงเรียนวัดลาดบัวขาว	๑๕	๑๐
๕. โรงเรียนวัดบางโคกนอก	๓๕	๒๐
๖. โรงเรียนวัดไผ่เงินโชตนาราม	๔๐	๒๔
๗. โรงเรียนวัดราชสิงขร	๔๕	๓๐
รวม	จำนวน ๒๑๐ คน	จำนวน ๑๓๖ คน

๓.๔ การสร้างเครื่องมือ

ศึกษาดารา เอกสาร แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ หลักธรรมาภิบาล ตลอดจน ทฤษฎีและแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหาร โรงเรียน

กำหนดโครงสร้างของเครื่องมือโดยการจัดทำ ตารางโครงสร้างและเนื้อหาเสนอ อาจารย์ ที่ปริญญาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบแก้ไข

^๑ชานินทร์ ศิลป์จารุ, การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส อาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๔๗.

สร้างแบบสอบถาม มาตรฐานประมาณค่า ๕ ระดับ โดยสอบถาม ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาล ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน ตามองค์ประกอบ ของหลักธรรมาภิบาล

นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบเนื้อหา และภาษาที่ใช้ นำมา ปรับปรุงแก้ไข

นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๕ ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องของคาถาม (Index of Item Objective Congruence : IOC อ้างถึงใน เชาวน์ อินใจ^๒ จากนั้นเลือกคาถามข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ ๐.๕ ขึ้นไป โดยแบบสอบถามการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางคอแหลม มีค่า IOC ระหว่าง ๐.๖๐ – ๑.๐๐

นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มครูโรงเรียนประถมศึกษา ได้แก่ ครูชายและครูหญิง ในโรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๐ คน เพื่อตรวจสอบความเข้าใจภาษา คา ซึ่งแจ้งต่าง ๆ ของแบบสอบถาม และวิเคราะห์หาคุณภาพของแบบสอบถาม คือค่าความเที่ยง (Reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) โดยมีค่าความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๘๖๐๓

๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้อำนวยการ โรงเรียนประถมศึกษา เขตบางคอแหลม เพื่อขออนุญาตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

นำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไปยื่นต่อผู้อำนวยการ โรงเรียนประถมศึกษา เขตบางคอแหลม ที่ได้รับการสุมสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมกับเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำ การศึกษาวิจัย โดยให้ ครูที่ได้รับการสุมเป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามที่เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ที่ส่งไปพร้อมกับหนังสือขออนุญาต

^๒ เชาวน์ อินใจ, เอกสารประกอบการสอนการประเมินผลการเรียน, เลข : โรงพิมพ์รุ่งแสงธุรกิจการพิมพ์, ๒๕๔๓, หน้า ๒๕๑.

ผู้วิจัยนัดหมายวันเวลาสำหรับเก็บแบบสอบถามคืน โดยผู้วิจัยเดินทางไปเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเองจากทุกโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตามวันเวลาที่นัดหมายเพื่อให้ได้แบบสอบถามกลับคืนครบทุกฉบับ

๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม นำไปวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป การวัดค่าตัวแปร ตามลักษณะแบบสอบถาม Rating scale การวัด Likert scale แบ่งระดับในการวัดออกเป็น ๕ ระดับ

ค่าเฉลี่ย ๔.๕๐ - ๕.๐๐ หมายถึง อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย ๓.๕๐ - ๔.๔๕ หมายถึง อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย ๒.๕๐ - ๓.๔๕ หมายถึง อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย ๑.๕๐ - ๒.๔๕ หมายถึง อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐ - ๑.๔๕ หมายถึง อยู่ในระดับน้อยที่สุด

๑) วิเคราะห์แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการ นามาแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

๒) วิเคราะห์ แบบสอบถาม เกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาล ในการบริหารงาน ของผู้บริหารโรงเรียน วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

๓) วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็น ใช้สถิติ t-test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ๒ กลุ่ม ในเรื่องเพศ และ F-test (one way ANOVA) ในการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ที่มีมากกว่า ๒กลุ่ม ในเรื่อง อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ ถ้าพบความแตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ จะเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธี LSD หรือ (scale) และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย

๓.๗ สถิติที่ใช้ในการ วิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน มีดังนี้

หาค่าความถี่ (Frequency)

๒. หาค่าร้อยละ (Percentage) โดยใช้สูตร

$$\text{Percentage} = \frac{\text{จำนวนของผู้ตอบแบบสอบถามนั้น ๆ}}{\text{จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด}} \times 100$$

๓. หาค่าเฉลี่ย (Mean) โดยใช้สูตร

$$(\bar{X}) = \frac{\sum X}{n}$$

เมื่อ = คะแนนเฉลี่ย

$\sum x$ = ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N = จำนวนของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔. ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้สูตร

$$(\bar{X}) \text{ S.D.} = \frac{\sqrt{n\sum x^2 - (\sum x)^2}}{n(n-1)}$$

เมื่อ S.D. = ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

X = ค่าคะแนนแต่ละตัว

N = จำนวนข้อมูลทั้งหมด

$\sum 2$ = ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

$\sum x^2$ = ผลรวมของคะแนนยกกำลังสอง

๕. หาค่า t-Test โดยใช้สูตรดังนี้

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{(n_1 - 1)s_1^2 + (n_2 - 1)s_2^2}{n_1 + n_2 - 2}} \left\{ \frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right\}}$$

เมื่อ t แทน การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย

\bar{X}_1, \bar{X}_2 แทน ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่ ๑ และกลุ่มตัวอย่างที่ ๒

s_1^2, s_2^2 แทน ความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่างที่ ๑ และกลุ่มตัวอย่างที่ ๒

n_1, n_2 แทน จำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่ ๑ และกลุ่มตัวอย่างที่ ๒

๖. วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ดังนี้

$$F = \frac{MS_b}{MS_w}$$

เมื่อ F แทน อัตราส่วนของความแปรปรวน

MS_b แทน ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม

MS_w แทน ความแปรปรวนภายในกลุ่ม

บทที่ ๔

ผลการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาเขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล จะเสนอผลในรูปตารางประกอบความ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ตามลำดับดังนี้

ตอนที่ ๑ การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าความถี่และร้อยละ (Percent)

ตอนที่ ๒ ผลการวิเคราะห์การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาเขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒ โดยหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน พิจารณา เป็นรายชื่อ รายด้าน และภาพรวม

ตอนที่ ๓ ผลวิเคราะห์การศึกษาการเปรียบเทียบการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาเขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒ โดยหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way ANOVA)

ตอนที่ ๔ ผลวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาเขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒

๔.๑ ตอนที่ ๑ การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒ ดังตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ จำนวนและค่าร้อยละข้อมูลทั่วไปของครูผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	๕๕	๔๓.๔
หญิง	๓๓	๕๖.๖
ภาพรวม	๑๓๖	๑๐๐.๐
อายุ		
ต่ำกว่า ๓๑ ปี	๕๓	๓๕.๖
๓๑ - ๔๐ ปี	๓๑	๒๐.๖
๔๑ - ๕๐ ปี	๔๓	๒๘.๖
๕๑ ปีขึ้นไป	๕	๓.๖
ภาพรวม	๑๓๖	๑๐๐.๐
ระดับการศึกษา		
ปริญญาตรี	๕๕	๖๕.๖๕
ปริญญาโท	๔๑	๓๐.๑๕
ปริญญาเอก	-	-
ภาพรวม	๑๓๖	๑๐๐.๐
ประสบการณ์		
ต่ำกว่า ๖ ปี	๑๓	๑๒.๕
๖ - ๑๐ ปี	๔๑	๓๐.๑๕
๑๑ - ๒๐ ปี	๔๔	๓๒.๓๕
๒๑ ปีขึ้นไป	๓๘	๒๕
ภาพรวม	๑๓๖	๑๐๐.๐
ตำแหน่ง / หน้าที่		
ผู้บริหาร	๓	๕.๒
ครูผู้สอน	๑๒๕	๙๔.๘
ภาพรวม	๑๓๖	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของครูผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง จำนวน ๗๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๖ และเป็นเพศชาย จำนวน ๕๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๔

อายุ พบว่า ครูส่วนใหญ่อายุต่ำกว่า ๓๑ ปี จำนวน ๕๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๖ อายุระหว่าง ๔๑ – ๕๐ ปี จำนวน ๔๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๕ อายุระหว่าง ๓๑ – ๔๐ ปี จำนวน ๓๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๘ และอายุมากกว่า ๕๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๘

การศึกษา พบว่า ครูส่วนใหญ่จบการศึกษาปริญญาตรี จำนวน ๕๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๕.๘ รองลงมาเป็นผู้บริหารและบุคลากรสายบริหาร จำนวน ๔๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๑๕

ประสบการณ์ พบว่า ครูส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานระหว่าง ๑๑ – ๒๐ ปี จำนวน ๔๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๓๕ รองลงมา ๖ - ๑๐ ปี จำนวน ๔๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๑๕ ๒๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๓๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕ และ ต่ำกว่า ๖ ปี จำนวน ๑๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๕

ตอนที่ ๒ ผลการวิเคราะห์การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาเขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒ โดยหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน พิจารณา เป็นรายข้อ รายด้าน และภาพรวม ดังนี้

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาเขตบางคอแหลม

การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของ			
ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา	(\bar{X})	S.D.	ระดับ
๑. หลักความโปร่งใส	๔.๑๒	๐.๗๔	มาก
๒. หลักความคุ้มค่า	๔.๑๒	๐.๗๐	มาก
๓. หลักความรับผิดชอบ	๔.๑๐	๐.๗๑	มาก
๔. หลักคุณธรรม	๔.๐๗	๐.๗๗	มาก
๕. หลักนิติธรรม	๔.๐๕	๐.๖๕	มาก
๖. หลักความมีส่วนร่วม	๔.๐๒	๐.๗๐	มาก
ภาพรวม	๔.๐๘	๐.๖๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่าครูมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๘$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ หลักความโปร่งใส ($\bar{X} = ๔.๑๒$) หลักความคุ้มค่า ($\bar{X} = ๔.๑๒$) หลักความรับผิดชอบ ($\bar{X} = ๔.๑๐$) หลักคุณธรรม ($\bar{X} = ๔.๐๗$) หลักนิติธรรม ($\bar{X} = ๔.๐๕$) หลักความมีส่วนร่วม ($\bar{X} = ๔.๐๒$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในด้านหลักนิติธรรม

หลักนิติธรรม	(\bar{X})	S.D.	ระดับ
๑. ผู้บริหารนำพระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวงระเบียบและข้อบังคับต่างๆใช้ในการบริหารโรงเรียน	๔.๑๒	๐.๖๗	มาก
๒. ผู้บริหารวางกฎระเบียบ ข้อบังคับในการปฏิบัติไว้ อย่างชัดเจน	๔.๑๕	๐.๘๐	มาก
๓. ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการทำประชาพิจารณ์เกี่ยวกับกฎระเบียบ ข้อบังคับที่โรงเรียนกำหนดขึ้นเพื่อนำมาใช้ในภายในโรงเรียน	๓.๕๓	๐.๕๑	มาก
๔. ผู้บริหารได้ออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับและปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์อยู่เสมอ	๓.๕๘	๐.๘๗	มาก
๕. ผู้บริหารวางกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆอยู่บนพื้นฐานความถูกต้อง มีเหตุผลและเป็นธรรม	๔.๐๔	๐.๘๗	มาก
๖. ผู้บริหารดำเนินการให้บุคลากรทุกคนปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับอย่างเคร่งครัดและมีเหตุผล	๔.๐๑	๐.๘๘	มาก
๗. ผู้บริหารใช้ศิลปะในการโน้มน้าวใจให้บุคลากรปฏิบัติงานให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของโรงเรียน	๓.๕๑	๐.๕๗	มาก
๘. ผู้บริหารประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบวินัยเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคลากร	๔.๐๘	๐.๘๖	มาก
ภาพรวม	๔.๐๕	๐.๖๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่าครุมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในหลักนิติธรรมครุมีความคิดเห็นต่อ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๕$)และรายละเอียดรายข้อพบว่าครุมีความคิดเห็นในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยมีดังนี้ เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนประถมศึกษา ผู้บริหารนำพระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวงระเบียบและข้อบังคับต่างๆใช้ในการบริหารโรงเรียน ($\bar{X} = ๔.๓๒$)ผู้บริหารวางกฎระเบียบ ข้อบังคับในการปฏิบัติได้อย่างชัดเจน ($\bar{X} = ๔.๑๕$)ผู้บริหารวางกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆอยู่บนพื้นฐานความถูกต้อง มีเหตุผลและเป็นธรรม ($\bar{X} = ๔.๐๔$)ผู้บริหารดำเนินการให้บุคลากรทุกคนปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับอย่างเคร่งครัดและมีเหตุผล ($\bar{X} = ๔.๐๑$)ผู้บริหารได้ออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับและปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์อยู่เสมอ ($\bar{X} = ๓.๕๘$)ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการทำประชาพิจารณ์เกี่ยวกับกฎระเบียบ ข้อบังคับที่โรงเรียนกำหนดขึ้นเพื่อนำมาใช้ในภายในโรงเรียน ($\bar{X} = ๓.๕๓$)ผู้บริหารใช้ศิลปะในการโน้มน้าวใจให้บุคลากรปฏิบัติงานให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของโรงเรียน ($\bar{X} = ๓.๕๑$)ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในด้านหลักคุณธรรม

หลักคุณธรรม	(\bar{X})	S.D.	ระดับ
๑. ผู้บริหารให้ความเสมอภาคและมีความยุติธรรมกับบุคลากรทุกคน	๔.๐๓	๐.๕๖	มาก
๒. ผู้บริหารมอบหมายงานให้แก่บุคลากรปฏิบัติตามความเหมาะสม	๓.๕๘	๐.๘๓	มาก
๓. ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต และโปร่งใส	๔.๒๕	๐.๘๑	มาก
๔. ผู้บริหารมีความประพฤติดีงาม ตามหลักศีลธรรมจรรยา	๓.๕๕	๐.๘๒	มาก
๕. ผู้บริหารรับฟังความคิดเห็นของบุคลากรและเพื่อนร่วมงานด้วยความอดทนจริงใจ	๔.๑๔	๐.๘๘	มาก
๖. ผู้บริหารเป็นผู้มีความเสียสละและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม	๓.๕๘	๐.๘๖	มาก

ตารางที่ ๔.๔ ต่อ

หลักคุณธรรม	(\bar{X})	S.D.	ระดับ
๗. ผู้บริหารให้วาจาสุภาพเหมาะสมและให้เกียรติบุคลากรทุกคน	๔.๐๑	๐.๕๔	มาก
๘. ผู้บริหารพิจารณาความดีความชอบของบุคลากรตามหลักเกณฑ์ด้วยความยุติธรรม	๔.๐๐	๐.๕๐	มาก
๙. ผู้บริหารปฏิบัติตนและปลูกฝังให้บุคลากรมีความรักสามัคคีกัน	๔.๐๑	๐.๕๓๖	มาก
๑๐. ผู้บริหารใช้หลักคุณธรรมและมีความเที่ยงธรรมในการลงโทษผู้กระทำผิด	๔.๐๐	๐.๕๗	มาก
ภาพรวม	๔.๐๗	๐.๗๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่าครูมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในหลักคุณธรรม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๗$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อและพบว่าครูมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย มีรายละเอียดดังนี้ ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต และโปร่งใส ($\bar{X} = ๔.๒๕$) ผู้บริหารรับฟังความคิดเห็นของบุคลากรและเพื่อนร่วมงานด้วยความอดทนจริงใจ ($\bar{X} = ๔.๑๔$) ผู้บริหารให้ความเสมอภาคและมีความยุติธรรมกับบุคลากรทุกคน ($\bar{X} = ๔.๐๗$) ผู้บริหารให้วาจาสุภาพเหมาะสมและให้เกียรติบุคลากรทุกคน ($\bar{X} = ๔.๐๑$) ผู้บริหารให้วาจาสุภาพเหมาะสมและให้เกียรติบุคลากรทุกคน ($\bar{X} = ๔.๐๑$) ผู้บริหารพิจารณาความดีความชอบของบุคลากรตามหลักเกณฑ์ด้วยความยุติธรรม ($\bar{X} = ๔.๐๐$) ผู้บริหารมอบหมายงานให้แก่บุคลากรปฏิบัติตามความเหมาะสม ($\bar{X} = ๓.๕๘$) ผู้บริหารมีความประพฤติดีงาม ตามหลักศีลธรรมจรรยา ($\bar{X} = ๓.๕๕$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของ
ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในด้านหลักความโปร่งใส

หลักความโปร่งใส	(\bar{X})	S.D.	ระดับ
๑. ผู้บริหารจัดการบริหารงานด้วยความโปร่งใสและตรวจสอบได้	๔.๑๕	๐.๘๓	มาก
๒. ผู้บริหารมีการจัดประชุมชี้แจงการดำเนินงานด้านต่างๆ อย่างเปิดเผยแก่บุคลากรในโรงเรียนให้ทุกคนทราบ	๔.๒๑	๐.๘๔	มาก
๓. ผู้บริหารประชุมวางแผนการใช้จ่ายเงินงบประมาณอย่างเป็นระบบชัดเจน โปร่งใสตรวจสอบได้	๔.๒๐	๐.๘๔	มาก
๔. ผู้บริหารมีการแต่งตั้งคณะกรรมการการเบิกจ่ายงบประมาณเพื่อให้มีระบบของการตรวจสอบ	๔.๒๑	๐.๘๑	มาก
๕. ผู้บริหารควบคุม กำกับดูแล ตรวจสอบการทำบัญชีทะเบียนการเงินและพัสดุให้ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน	๔.๒๒	๐.๘๕	มาก
๖. ผู้บริหารควบคุม ดูแลการปฏิบัติงานด้านการเงินและพัสดุให้เป็นไปตามกฎระเบียบและข้อบังคับของทางราชการ	๓.๘๕	๐.๘๕	มาก
๗. ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ชุมชน ได้ตรวจสอบการบริหารงานตามความเหมาะสมได้	๓.๘๕	๐.๘๕	มาก
๘. ผู้บริหารมีการใช้จ่ายเงินงบประมาณของโรงเรียนเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของงาน โครงการและประโยชน์ต่อการศึกษา	๔.๑๕	๐.๘๓	มาก
๙. ผู้บริหารส่งเสริมให้มีการเผยแพร่ข่าวสารประชาสัมพันธ์การดำเนินงานตามภารกิจต่างๆ ของโรงเรียนให้ชุมชนได้ทราบเป็นระยะ	๔.๐๕	๐.๘๔	มาก
๑๐. ผู้บริหารไม่ปิดบังอำพรางข้อมูลในด้านต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อบุคลากรและชุมชน	๔.๑๐	๐.๘๕	มาก

ตารางที่ ๔.๕ ต่อ

หลักความโปร่งใส	(\bar{X})	S.D.	ระดับ
๑๑. ผู้บริหารเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและปรับปรุงข้อมูลข่าวสารให้ทันสมัยอยู่เสมอเช่น เว็บไซต์โรงเรียน	๔.๐๐	๐.๕๘	มาก
๑๒. ผู้บริหารวินิจฉัยสั่งการบนพื้นฐานของข้อมูลที่ถูกต้อง	๔.๐๘	๐.๕๘	มาก
ภาพรวม	๔.๑๒	๐.๘๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่าครูมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในหลักความโปร่งใส ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๒$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าครูมีความคิดเห็นในระดับมากทุกข้อ และเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย มีรายละเอียดดังนี้ ผู้บริหารควบคุม กำกับดูแล ตรวจสอบการทำบัญชี ทะเบียนการเงินและพัสดุให้ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน ($\bar{X} = ๔.๒๒$) ผู้บริหารมีการแต่งตั้งคณะกรรมการเบิกจ่ายงบประมาณเพื่อให้มีระบบของการตรวจสอบ ($\bar{X} = ๔.๒๑$) ผู้บริหารมีการจัดประชุมชี้แจงการดำเนินงานด้านต่างๆ อย่างเปิดเผยแก่บุคลากรในโรงเรียนให้ทุกคนทราบ ($\bar{X} = ๔.๒๑$) ผู้บริหารประชุมวางแผนการใช้จ่ายเงินงบประมาณอย่างเป็นระบบชัดเจน โปร่งใสตรวจสอบได้ ($\bar{X} = ๔.๒๐$) ผู้บริหารจัดการบริหารงานด้วยความโปร่งใสและตรวจสอบได้ ($\bar{X} = ๔.๑๕$) ผู้บริหารมีการใช้จ่ายเงินงบประมาณของโรงเรียนเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของงาน โครงการและประโยชน์ต่อการศึกษา ($\bar{X} = ๔.๑๕$) ผู้บริหารไม่ปิดบังอำพรางข้อมูลในด้านต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อบุคลากรและชุมชน ($\bar{X} = ๔.๑๐$) ผู้บริหารส่งเสริมให้มีการเผยแพร่ข่าวสารประชาสัมพันธ์การดำเนินงานตามภารกิจต่างๆ ของโรงเรียนให้ชุมชนได้ทราบเป็นระยะ ($\bar{X} = ๔.๐๙$) ผู้บริหารวินิจฉัยสั่งการบนพื้นฐานของข้อมูลที่ถูกต้อง ($\bar{X} = ๔.๐๘$) ผู้บริหารเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและปรับปรุงข้อมูลข่าวสารให้ทันสมัยอยู่เสมอเช่น เว็บไซต์โรงเรียน ($\bar{X} = ๔.๐๐$) ผู้บริหารควบคุม ดูแลการปฏิบัติงานด้านการเงิน และพัสดุให้เป็นไปตามกฎระเบียบและข้อบังคับของทางราชการ ($\bar{X} = ๓.๙๕$) ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ชุมชน ได้ตรวจสอบการบริหารงานตามความเหมาะสมได้ ($\bar{X} = ๓.๙๕$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของ
ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในด้านหลักความมีส่วนร่วม

หลักความมีส่วนร่วม	(\bar{X})	S.D.	ระดับ
๑. ผู้บริหารมีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของบุคลากรและชุมชน	๔.๑๖	๐.๓๘	มาก
๒. ผู้บริหารมีการสำรวจความคิดเห็นของบุคลากรเพื่อเป็นข้อมูลในการดำเนินงานโครงการกิจกรรมของโรงเรียน	๔.๐๒	๐.๘๓	มาก
๓. ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนรวมในการดำเนินกิจกรรมโครงการต่างๆของโรงเรียน	๓.๕๕	๐.๘๐	มาก
๔. ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการดำเนินงานของโรงเรียน	๔.๐๐	๐.๘๐	มาก
๕. บุคลากรและผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมในการรับรู้สถานการณ์ปัญหา และร่วมเสนอแนะแก้ไขสถานการณ์ ปัญหาของโรงเรียน	๔.๐๑	๐.๘๑	มาก
๖. ผู้บริหารจัดให้มีการประชุมเพื่อเปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีข้อเสนอแนะและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันเป็นระยะ	๔.๑๑	๐.๘๒	มาก
๗. ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรและชุมชนมีส่วนร่วมในการเสนอข้อมูลเพื่อตัดสินใจ	๔.๐๒	๐.๘๘	มาก
๘. ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรและชุมชนได้ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของโรงเรียน	๓.๕๕	๐.๘๕	มาก
๙. ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนและแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน	๓.๕๖	๐.๘๕	มาก
๑๐. ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรและชุมชนมีการประสานความร่วมมือในการปฏิบัติงานและทำงานเป็นทีม	๔.๐๒	๐.๘๖	มาก

ตารางที่ ๔.๖ ต่อ

หลักความมีส่วนร่วม	(\bar{X})	S.D.	ระดับ
๑๑. ผู้บริหารให้บุคลากรได้มีโอกาสร่วมปฏิบัติกิจกรรมอย่างทั่วถึง	๔.๐๒	๐.๘๖	มาก
๑๒. ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน	๓.๕๕	๐.๘๑	มาก
๑๓. ผู้บริหารสนับสนุนให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน	๔.๐๕	๐.๘๑	มาก
ภาพรวม	๔.๐๒	๐.๗๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่าครูมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในหลักการมีส่วนร่วม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๒$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าครูมีความคิดเห็นในระดับมากทุกข้อและเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย มีรายละเอียดดังนี้ ผู้บริหารมีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของบุคลากรและชุมชน ($\bar{X} = ๔.๐๖$) ผู้บริหารจัดให้มีการประชุมเพื่อเปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีข้อเสนอแนะและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันเป็นระยะ ($\bar{X} = ๔.๑๑$) ผู้บริหารสนับสนุนให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน ($\bar{X} = ๔.๐๕$) ผู้บริหารมีการสำรวจความคิดเห็นของบุคลากรเพื่อเป็นข้อมูลในการดำเนินงานโครงการกิจกรรมของโรงเรียน ($\bar{X} = ๔.๐๒$) ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรและชุมชนมีการประสานความร่วมมือในการปฏิบัติงานและทำงานเป็นทีม ($\bar{X} = ๔.๐๒$) ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรและชุมชนมีส่วนร่วมในการเสนอข้อมูลเพื่อตัดสินใจ ($\bar{X} = ๔.๐๒$) บุคลากรและผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมในการรับรู้สถานการณ์ปัญหาและร่วมเสนอแนะแก้ไขสถานการณ์ ปัญหาของโรงเรียน ($\bar{X} = ๔.๐๑$) ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการดำเนินงานของโรงเรียน ($\bar{X} = ๔.๐๐$) ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรและชุมชนได้ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของโรงเรียน ($\bar{X} = ๓.๕๕$) ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนและแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน ($\bar{X} = ๓.๕๖$) ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน ($\bar{X} = ๓.๕๕$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในด้านหลักความรับผิดชอบ

หลักความรับผิดชอบ	(\bar{X})	S.D.	ระดับ
๑. ผู้บริหารและคณะครูมีการกำหนดนโยบายและเป้าหมายในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน	๔.๑๑	๐.๓๕	มาก
๒. ผู้บริหารกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้บุคลากรได้ตรงตามความสามารถและมีความชัดเจน	๔.๐๕	๐.๘๒	มาก
๓. ผู้บริหารมีการจัดโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน	๔.๑๔	๐.๓๕	มาก
๔. ผู้บริหารมีความใส่ใจในปัญหาของโรงเรียนและมีความกระตือรือร้นที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียน	๔.๐๕	๐.๕๕	มาก
๕. ผู้บริหารมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม การปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างเป็นระบบและสม่ำเสมอ	๓.๕๗	๐.๘๗	มาก
๖. ผู้บริหารกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงานของโรงเรียนเพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ	๔.๑๔	๐.๘๑	มาก
๗. ผู้บริหารจัดทำแผนการปฏิบัติการประจำปีการศึกษาของโรงเรียนครบถ้วนตรงตามภารกิจทั้ง ๔ งาน ได้แก่ งานวิชาการ งานบุคลากรงานบริหารทั่วไป และงานงบประมาณ/การเงิน	๔.๑๕	๐.๘๕	มาก
๘. ผู้บริหารจัดระบบข้อมูลสารสนเทศไว้อย่างเป็นระบบสามารถนำมาใช้ได้อย่างสะดวก รวดเร็ว	๓.๕๗	๐.๘๕	มาก
๙. ผู้บริหารจัดประชุมวางแผนการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ	๔.๑๔	๐.๘๔	มาก
๑๐. ผู้บริหารมีความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจและการบริหารงานของตนเอง	๔.๑๕	๐.๘๒	มาก
๑๑. ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการกำหนด กฎระเบียบ ข้อบังคับ ในการปฏิบัติงานร่วมกัน	๔.๐๓	๐.๘๖	มาก

ตารางที่ ๔.๗ ต่อ

หลักความรับผิดชอบ	(\bar{X})	S.D.	ระดับ
๑๒. ผู้บริหารจัดการประชุมบุคลากรเป็นประจำเพื่อชี้แจงเรื่องราวต่างๆและทำความเข้าใจหน้าที่รับผิดชอบตามภารกิจของโรงเรียน	๔.๒๑	๐.๗๕	มาก
ภาพรวม	๔.๑๐	๐.๗๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่าครูมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในหลักความรับผิดชอบ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๐$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าครูมีความคิดเห็นในระดับมากทุกข้อ และเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย มีรายละเอียดดังนี้ ผู้บริหารจัดการประชุมบุคลากรเป็นประจำเพื่อชี้แจงเรื่องราวต่างๆและทำความเข้าใจหน้าที่รับผิดชอบตามภารกิจของโรงเรียน ($\bar{X} = ๔.๒๑$) ผู้บริหารจัดการทำแผนการปฏิบัติการประจำปีการศึกษาของโรงเรียนครบถ้วนตรงตามภารกิจทั้ง ๔ งาน ได้แก่ งานวิชาการ งานบุคลากรงานบริหารทั่วไป และงานงบประมาณ/การเงิน ($\bar{X} = ๔.๑๕$) ผู้บริหารมีการจัดโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน ($\bar{X} = ๔.๑๔$) ผู้บริหารจัดการประชุมวางแผนการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X} = ๔.๑๔$) ผู้บริหารกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้บุคลากรได้ตรงตามความสามารถและมีความชัดเจน ($\bar{X} = ๔.๐๕$) ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการกำหนด กฎระเบียบ ข้อบังคับ ในการปฏิบัติงานร่วมกัน ($\bar{X} = ๔.๐๓$) ผู้บริหารมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม การปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างเป็นระบบและสม่ำเสมอ ($\bar{X} = ๓.๕๗$) ผู้บริหารจัดระบบข้อมูลสารสนเทศไว้อย่างเป็นระบบสามารถนำมาใช้ได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ($\bar{X} = ๓.๕๗$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของ
ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในด้านหลักความคุ้มค่า

หลักความคุ้มค่า	(\bar{X})	S.D.	ระดับ
๑. ผู้บริการรณรงค์ส่งเสริมให้บุคลากร และนักเรียนมีจิตสำนึกในการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด	๔.๑๕	๐.๘๓	มาก
๒. ผู้บริหารจัดสรรทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดได้อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด	๔.๒๐	๐.๘๐	มาก
๓. ผู้บริหารมีการวางแผนการใช้อาคารสถานที่และบริเวณโรงเรียนให้เกิดประโยชน์มากที่สุด	๔.๒๒	๐.๘๒	มาก
๔. ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรใช้วัสดุอุปกรณ์ในห้องจัดทำสื่อการเรียนการสอน	๓.๘๖	๐.๘๕	มาก
๕. ผู้บริหารวางแผนการใช้วัสดุ ครุภัณฑ์ต่างๆที่โรงเรียนซื้อมาได้ต้องมีประสิทธิภาพและคุ้มค่ามากที่สุด	๔.๑๓	๐.๘๑	มาก
๖. ผู้บริหารควบคุม ดูแล บำรุงรักษา ตกแต่งและซ่อมแซมอาคารสถานที่ให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้อย่างสม่ำเสมอ	๔.๑๕	๐.๘๔	มาก
๗. ผู้บริหารและบุคลากรครูร่วมกันในการพิจารณาใช้ห้องเรียนอาคารเรียน ให้เกิดประโยชน์สูงสุด	๔.๑๕	๐.๗๕	มาก
๘. ผู้บริหารมีการรณรงค์ให้บุคลากรครู นักเรียน และชุมชน ร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ	๔.๑๔	๐.๘๑	มาก
๙. ผู้บริหารมีการให้บริการด้านแหล่งเรียนรู้ อาคารสถานที่ วัสดุครุภัณฑ์แก่บุคลากรภายในและภายนอกโรงเรียน	๔.๐๘	๐.๘๑	มาก
๑๐. ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ชุมชนได้ใช้อาคารสถานที่ รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียนในการจัดกิจกรรมต่างๆ	๔.๐๔	๐.๘๒	มาก
ภาพรวม	๔.๑๒	๐.๗๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่าครูมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในหลักความความคุ้มค่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๒$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าครูมีความคิดเห็นในระดับมากทุกข้อ และเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย มีรายละเอียดดังนี้ ผู้บริหารมีการวางแผนการใช้อาคารสถานที่และบริเวณโรงเรียนให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๒๒$) ผู้บริหารจัดสรรทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดได้อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ($\bar{X} = ๔.๒๐$) ผู้บริหารและบุคลากรครูร่วมกันในการพิจารณาใช้ห้องเรียนอาคารเรียน ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ($\bar{X} = ๔.๑๘$) ผู้บริการรณรงค์ส่งเสริมให้บุคลากร และนักเรียนมีจิตสำนึกในการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด ($\bar{X} = ๔.๑๕$) ผู้บริหารควบคุม ดูแล บำรุงรักษา ตกแต่ง และซ่อมแซมอาคารสถานที่ให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้อย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X} = ๔.๑๕$) ผู้บริหารมีการรณรงค์ให้บุคลากรครู นักเรียน และชุมชน ร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ ($\bar{X} = ๔.๑๔$) ผู้บริหารวางแผนการใช้วัสดุ วัสดุภัณฑ์ต่างๆ ที่โรงเรียนซื้อมาได้ อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่ามากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๑๓$) ผู้บริหารมีการวางแผนและสำรวจความต้องการในการใช้วัสดุและอุปกรณ์ของบุคลากรเพื่อให้สามารถนำมาใช้ได้อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ($\bar{X} = ๔.๐๘$) ผู้บริหารมีการให้บริการด้านแหล่งเรียนรู้ อาคารสถานที่ วัสดุครุภัณฑ์แก่บุคลากรภายในและภายนอกโรงเรียน ($\bar{X} = ๔.๐๘$) ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ชุมชนได้ใช้อาคาร สถานที่ รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียนในการจัดกิจกรรมต่างๆ ($\bar{X} = ๔.๐๔$) ตามลำดับ

๔.๒ ตอนที่ ๓ เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา

ตอนที่ ๓.๑ เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารโรงเรียนตาม หลักธรรมาภิบาล โดยจำแนกตามเพศ โดยใช้สถิติ (t-test) มีรายละเอียดปรากฏดังตาราง ๔.๑๐ - ๔.๑๖

ตารางที่ ๔.๕ เปรียบเทียบการแสดงความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของครูโรงเรียนประถมศึกษาโดยจำแนกตามเพศ อายุ การศึกษา และประสบการณ์

หลักธรรมาภิบาล	เพศชาย		เพศหญิง		t	p
	(\bar{X})	S.D.	(\bar{X})	S.D.		
๑. หลักนิติธรรม	๓.๕๓	๐.๖๒๘	๔.๐๘	๐.๗๐๕	-๑.๕๓๗	๐.๑๒๕
๒. หลักคุณธรรม	๓.๕๒	๐.๘๐๐	๔.๑๑	๐.๗๕๔	๑.๖๔๖	๐.๑๐๑
๓. หลักความโปร่งใส	๓.๘๕	๐.๗๕๒	๔.๑๕	๐.๗๒๒	๓.๒๓๐	๐.๐๐๑*
๔. หลักความมีส่วนร่วม	๓.๘๐	๐.๗๒๐	๔.๐๘	๐.๖๘๘	๒.๗๘๒	๐.๐๐๖*
๕. หลักความรับผิดชอบ	๓.๘๔	๐.๗๕๘	๔.๑๗	๐.๖๖๘	๓.๒๔๔	๐.๐๐๑*
๖. หลักความคุ้มค่า	๓.๘๗	๐.๖๕๖	๔.๑๕	๐.๖๘๔	๓.๑๕๑	๐.๐๐๒*
รวม	๓.๘๘	๐.๖๗๕	๔.๑๔	๐.๖๕๕	๒.๗๑๘	๐.๐๐๗*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่าระดับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ของครูผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ทั้งเพศชายและเพศหญิงตามหลักธรรมาภิบาล ๖ ด้าน ในภาพรวมแตกต่างกันและผลการเปรียบเทียบรายด้านพบว่าครูมีความคิดเห็นแตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ คือ หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม และหลักความคุ้มค่า แตกต่างกันสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ โดยครูเพศหญิงมีความเห็นสูงกว่าครูเพศชาย

๔.๓ ตอนที่ ๔ ปัญหา และข้อเสนอแนะต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาเขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๒ โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดคำตอบที่เข้าประเด็นเดียวกันรวมกัน

ในตอนที่เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา และข้อเสนอแนะของครูผู้ตอบแบบสอบถามต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาเขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒ ซึ่งนำมาวิเคราะห์เนื้อหาแล้วสรุปโดยการแจกแจงความถี่เสนอเป็นตารางประกอบความเรียงมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๐ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ ข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามต่อระดับการใช้
 หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาเขตบางคอแหลม
 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒ (N= ๑๓๖)

ข้อเสนอแนะภาพรวม	จำนวนผู้ตอบ	คิดเป็นร้อยละ
๑.ด้านนิติธรรม		
ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบอย่างเคร่งครัด ชัดถ้อยกำหนดต่างๆ ของทางราชการ มี การชี้แจงเพื่อแจ้งให้บุคลากรทราบอยู่เสมอ	๔๐	๒๙.๔๑
๒.ด้านคุณธรรม		
เน้นผู้มีคุณธรรม ชัดถ้อยเรื่องจรรยาบรรณวิชาชีพ มีจิตใจเป็นธรรม เทียบตรง	๓๐	๒๒.๐๕
๓. ด้านความโปร่งใส		
มีการประชุมชี้แจงในทุกเรื่อง เปิดโอกาสให้มีการซักถามข้อสงสัยได้	๒๖	๑๙.๑๑
๔. ด้านการมีส่วนร่วม		
มีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมของโรงเรียน เป็นที่ปรึกษาและเป็นกำลังใจให้กับ บุคลากร	๒๐	๑๔.๗๐
๕. ด้านความรับผิดชอบ		
มีความรับผิดชอบในภารกิจต่างๆ ของโรงเรียน โดยไม่มีการทอดทิ้ง หรือ ปฏิเสธและปฏิบัติกิจนั้นๆ จนสำเร็จ	๒๐	๑๔.๗๐
๖. ด้านความคุ้มค่า		
ทุกสิ่งทุกอย่างลงมือกระทำต้องคุ้มค่าทั้งเวลา ผลงานและสิ่งของที่ลงทุนไป ถึง ถึงแม้บางครั้งอาจจะได้ผลไม่ดีที่สุด แต่ก็ได้ตั้งใจอย่างดีที่สุดแล้ว	๒๕	๑๘.๓๘

บทที่ ๕

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒ โดยมีผลการวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

๑. วิเคราะห์ความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒

๒. วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นทางการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒

๓. วิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒ ซึ่งสามารถสรุปและอภิปรายผลและข้อเสนอแนะได้ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย ดังนี้

๕.๑.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

พบว่าครูส่วนมากเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๖ และเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๔ อายุ พบว่า ส่วนใหญ่อายุต่ำกว่า ๓๑ ปี จำนวน ๕๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๖ อายุระหว่าง ๔๑ – ๕๐ ปี จำนวน ๔๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๘ อายุระหว่าง ๓๑ – ๔๐ ปี จำนวน ๓๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๘ และอายุมากกว่า ๕๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๘ ตามลำดับ

การศึกษา พบว่า ครูส่วนใหญ่จบการศึกษาปริญญาตรี จำนวน ๕๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๘.๘๕ รองลงมาเป็นผู้บริหารและบุคลากรสายบริหาร จำนวน ๔๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๑๕

ประสบการณ์ พบว่า ครูส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานระหว่าง ๑๑ – ๒๐ ปี จำนวน ๔๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๓๕ รองลงมา ๖ - ๑๐ ปี จำนวน ๔๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๑๕

๒๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๓๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕ และ ต่ำกว่า ๖ ปี จำนวน ๑๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๕

๕.๑.๒ ผลการการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒

ผลการวิจัย การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒ ภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีรายละเอียดตามรายด้านเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความคุ้มค่า และ หลักความรับผิดชอบต่อผู้มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

๕.๑.๒ สภาพการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒

๑. ด้านนิติธรรม

ผลการวิจัยการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในหลักนิติธรรม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายละเอียดรายชื่อซึ่งเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยมีดังนี้ พบว่าระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนประถมศึกษา ผู้บริหารนำพระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวงระเบียบและข้อบังคับต่างๆใช้ในการบริหารโรงเรียน ผู้บริหารวางกฎระเบียบ ข้อบังคับในการปฏิบัติไว้อย่างชัดเจน ผู้บริหารวางกฎระเบียบ ข้อบังคับต่างๆอยู่บนพื้นฐานความถูกต้อง มีเหตุผลและเป็นธรรม ผู้บริหารดำเนินการให้บุคลากรทุกคนปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับอย่างเคร่งครัดและมีเหตุผล ผู้บริหารได้ออกกฎระเบียบ ข้อบังคับและปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์อยู่เสมอ ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการทำประชาพิจารณ์เกี่ยวกับกฎระเบียบ ข้อบังคับที่โรงเรียนกำหนดขึ้นเพื่อนำมาใช้ในภายในโรงเรียน ผู้บริหารใช้ศิลปะในการโน้มน้าวใจให้บุคลากรปฏิบัติงานให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของโรงเรียน ตามลำดับ

๒. ด้านหลักคุณธรรม

ผลการวิจัยการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในหลักคุณธรรม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าครมมีความเห็นระดับมากทุกข้อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย มีรายละเอียดดังนี้ ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต และ โปร่งใส ผู้บริหารรับฟังความคิดเห็นของบุคลากรและเพื่อนร่วมงาน

ด้วยความอดทนจริงใจ ผู้บริหารให้ความเสมอภาคและมีความยุติธรรมกับบุคลากรทุกคน ผู้บริหารให้วาจาสุภาพเหมาะสมและให้เกียรติบุคลากรทุกคน ผู้บริหารให้วาจาสุภาพเหมาะสมและให้เกียรติบุคลากรทุกคน ผู้บริหารพิจารณาความดีความชอบของบุคลากรตามหลักเกณฑ์ด้วยความยุติธรรม ผู้บริหารมอบหมายงานให้แก่บุคลากรปฏิบัติตามความเหมาะสม ผู้บริหารมีความประพฤติดีงามตามหลักศีลธรรมจรรยาตามลำดับ

๓. ด้านความโปร่งใส

ผลการวิจัยการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา ในหลักความโปร่งใส ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าครมึความคิดเห็นในระดับมากทุกข้อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย มีรายละเอียดดังนี้ ผู้บริหารควบคุมกำกับดูแล ตรวจสอบการทำงานบัญชี ทะเบียนการเงินและพัสดุให้ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน ผู้บริหารมีการแต่งตั้งคณะกรรมการการเบิกจ่ายงบประมาณเพื่อให้มีระบบของการตรวจสอบ ผู้บริหารมีการจัดประชุมชี้แจงการดำเนินงานด้านต่างๆ อย่างเปิดเผยแก่บุคลากรในโรงเรียนให้ทุกคนทราบ ผู้บริหารประชุมวางแผนการใช้จ่ายเงินงบประมาณอย่างเป็นระบบชัดเจน โปร่งใสตรวจสอบได้ ผู้บริหารจัดการบริหารงานด้วยความโปร่งใสและตรวจสอบได้ ผู้บริหารมีการใช้จ่ายเงินงบประมาณของโรงเรียนเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของงาน โครงการและประโยชน์ต่อการศึกษา ผู้บริหารไม่ปิดบังอำพรางข้อมูลในด้านต่างๆที่มีผลกระทบต่อบุคลากรและชุมชน ผู้บริหารส่งเสริมให้มีการเผยแพร่ข่าวสารประชาสัมพันธ์การดำเนินงานตามภารกิจต่างๆของโรงเรียนให้ชุมชนได้ทราบเป็นระยะ ผู้บริหารวินิจฉัยสั่งการบนพื้นฐานของข้อมูลที่ต้องการ ผู้บริหารเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและปรับปรุงข้อมูลข่าวสารให้ทันสมัยอยู่เสมอเช่น เว็บไซต์โรงเรียน ผู้บริหารควบคุม ดูแลการปฏิบัติงานด้านการเงิน และพัสดุให้เป็นไปตามกฎระเบียบและข้อบังคับของทางราชการ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ชุมชน ได้ตรวจสอบการบริหารงานตามความเหมาะสมได้ ตามลำดับ

๔. ด้านหลักความมีส่วนร่วม

ผลการวิจัยการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา ในหลักการมีส่วนร่วม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าครมึความคิดเห็นในระดับมากทุกข้อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย มีรายละเอียดดังนี้ ผู้บริหารมีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของบุคลากรและชุมชน ผู้บริหารจัดให้มีการประชุมเพื่อเปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีข้อเสนอแนะและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันเป็นระยะ ผู้บริหารสนับสนุนให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน ผู้บริหารมีการสำรวจความคิดเห็นของบุคลากรเพื่อเป็นข้อมูลในการดำเนินงาน โครงการกิจกรรมของโรงเรียน ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรและชุมชนมีการประสานความร่วมมือในการปฏิบัติงาน

และทำงานเป็นทีม ผู้บริหารเปิดโอกาสให้นักบุคลากรและชุมชนมีส่วนร่วมในการเสนอข้อมูลเพื่อตัดสินใจ บุคลากรและผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมในการรับรู้สถานการณ์ปัญหา และร่วมเสนอแนะแก้ไขสถานการณ์ ปัญหาของโรงเรียน ผู้บริหารเปิดโอกาสให้นักบุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการดำเนินงานของโรงเรียน ผู้บริหารส่งเสริมให้นักบุคลากรและชุมชนได้ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของโรงเรียน ผู้บริหารส่งเสริมให้นักบุคลากรและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนและแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน ครู ผู้ปกครองนักเรียน และชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน ตามลำดับ

๕. ด้านความรับผิดชอบ

ผลการวิจัยการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา ในหลักความรับผิดชอบ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าครุมีความคิดเห็นในระดับมากทุกข้อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย มีรายละเอียดดังนี้ ผู้บริหารจัดประชุมบุคลากรเป็นประจำเพื่อชี้แจงเรื่องราวต่างๆและทำความเข้าใจหน้าที่รับผิดชอบตามภารกิจของโรงเรียน ผู้บริหารจัดทำแผนการปฏิบัติการประจำปีการศึกษาของโรงเรียนครบถ้วนตรงตามภารกิจทั้ง ๔ งาน ได้แก่งานวิชาการ งานบุคลากรงานบริหารทั่วไป และงานงบประมาณ/การเงิน ผู้บริหารมีการจัดโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน ผู้บริหารจัดประชุมวางแผนการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอผู้บริหารกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้นักบุคลากรได้ตรงตามความสามารถและมีความชัดเจนผู้บริหารเปิดโอกาสให้นักบุคลากรได้มีส่วนร่วมในการกำหนด กฎระเบียบ ข้อบังคับ ในการปฏิบัติงานร่วมกัน ผู้บริหารมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม การปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างเป็นระบบและสม่ำเสมอ ผู้บริหารจัดระบบข้อมูลสารสนเทศไว้อย่างเป็นระบบสามารถนำมาใช้ได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ตามลำดับ

๖. ด้านความคุ้มค่า

ผลการวิจัยการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา ในหลักความความคุ้มค่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าครุมีความคิดเห็นในระดับมากทุกข้อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย มีรายละเอียดดังนี้ ผู้บริหารมีการวางแผนการใช้อาคารสถานที่และบริเวณโรงเรียนให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ผู้บริหารจัดสรรทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดได้อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ผู้บริหารและบุคลากรครูร่วมกันในการพิจารณาใช้ห้องเรียนอาคารเรียน ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผู้บริหารรณรงค์ส่งเสริมให้นักบุคลากร และนักเรียนมีจิตสำนึกในการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด (ผู้บริหารควบคุม ดูแล บำรุงรักษา ตกแต่ง และซ่อมแซมอาคารสถานที่ให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้เป็นอย่างดี) ผู้บริหารมีการรณรงค์ให้นักบุคลากรครู นักเรียน และชุมชน ร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ ผู้บริหารวางแผนการใช้

วัสดุ ครุภัณฑ์ต่างๆที่โรงเรียนซื้อมาได้ต้องมีประสิทธิภาพและคุ้มค่ามากที่สุด ผู้บริหารมีการวางแผนและสำรวจความต้องการในการใช้วัสดุและอุปกรณ์ของบุคลากรเพื่อให้สามารถนำมาใช้ได้ อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดผู้บริหารมีการให้บริการด้านแหล่งเรียนรู้ อาคารสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์แก่บุคลากรภายในและภายนอกโรงเรียน ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ชุมชนได้ใช้อาคาร สถานที่ รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียนในการจัดกิจกรรมต่างๆ ตามลำดับ

๕.๑.๓ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางคอแหลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒ ทั้ง ๖ ด้าน โดยจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน มีความแตกต่างกันดังนี้

๑. จำแนกตามเพศครูแสดงความคิดเห็นต่อระดับการบริหาร โรงเรียนประถมศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล แตกต่างกันอย่างชัดเจนสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๒. จำแนกตามอายุของครูมีความคิดเห็นต่อระดับการบริหาร โรงเรียนประถมศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ไม่แตกต่างกันสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓. จำแนกตามระดับการศึกษา ครูที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี แตกต่างกับปริญญาโท แสดงความคิดเห็นต่อการบริหาร โรงเรียนประถมศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕๗ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๔. จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ครูที่มีประสบการณ์ แตกต่างกันอย่างชัดเจน แสดงความคิดเห็นต่อระดับการบริหาร โรงเรียนประถมศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล แตกต่างกันอย่างชัดเจน ไม่ สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๕.๑.๔ ข้อเสนอแนะแนวทางของครูที่มีต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒

ข้อเสนอแนะแนวทางการใช้หลักนิธิธรรมของผู้บริหาร

๑.ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบอย่างเคร่งครัด ยึดถือกำหนดต่างๆ ของทางราชการ มีการชี้แจง เพื่อแจ้งให้บุคลากรทราบอยู่เสมอ

ข้อเสนอแนะแนวทางการใช้หลักคุณธรรมของผู้บริหาร

๒.เน้นผู้มีคุณธรรม ยึดถือเรื่องจรรยาบรรณวิชาชีพ มีจิตใจเป็นธรรม เทียงตรง

ข้อเสนอแนะแนวทางการใช้หลักความโปร่งใสของผู้บริหาร

๓. มีการประชุมชี้แจงในทุกเรื่อง เปิดโอกาสให้มีการซักถามข้อสงสัยได้

ข้อเสนอแนะแนวทางการใช้หลักความมีส่วนร่วมของผู้บริหาร

๔. มีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมของโรงเรียน เป็นที่ปรึกษาและเป็นกำลังใจให้กับบุคลากร

ข้อเสนอแนะแนวทางการใช้หลักความรับผิดชอบของผู้บริหาร

๕. มีความรับผิดชอบในภารกิจต่างๆ ของโรงเรียน โดยไม่มีการทอดทิ้ง หรือปฏิเสธและปฏิบัติกิจนั้นๆ จนสำเร็จ

ข้อเสนอแนะแนวทางการใช้หลักความคุ้มค่าของผู้บริหาร

๖. ทุกสิ่งทุกอย่างลงมือกระทำต้องคุ้มค่าทั้งเวลา ผลงานและสิ่งที่ลงทุนไป ถึงแม้บางครั้งอาจจะได้ผลไม่ดีที่สุด แต่ก็ได้ตั้งใจอย่างดีที่สุดแล้ว

๕.๒ การอภิปรายผล

จากผลวิจัยการระดับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒ มีประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปราย ดังนี้

๑. ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒ ในภาพรวมมีการบริหารโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาล ใน ๖ ด้าน อยู่ในระดับมาก

ด้านหลักนิติธรรม ประกอบด้วยหลักย่อยที่สำคัญคือ หลักการแบ่งแยกอำนาจ หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ หลักความผูกพันต่อกฎหมายของเจ้าหน้าที่ หน่วยงานได้มา ปฏิบัติหน้าที่ตามหลักความชอบด้วยกฎหมาย ผู้มีอำนาจตัดสินใจในหน่วยงานมีความอิสระในการ ปฏิบัติหน้าที่ หน่วยงานยึดหลัก “ไม่มีความผิดและไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย” และการทำงาน ภายใต้กฎระเบียบสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับ สิรินารถ นันทวัฒน์กริมย์ ได้ศึกษาการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักธรรมาภิบาล อำเภอเมืองลำพูน พบว่า การบริหารงานด้านวิชาการด้านการบริหารงานบุคคลและด้านการบริหารทั่วไป ในภาพรวมมีการบริหารงานที่ผ่านระดับคุณภาพการมีความตระหนักถึงความสำคัญ จนถึงระดับคุณภาพการมีความพยายาม ส่วนการบริหารด้านงบประมาณ มีการบริหารงานที่ผ่านระดับคุณภาพการมีความตระหนักถึงความสำคัญ ระดับคุณภาพการมีความพยายามจนถึงระดับคุณภาพการบรรลุผลตามเกณฑ์ เมื่อพิจารณา การบริหารในแต่ละด้าน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีการบริหารงานที่ผ่านระดับคุณภาพการ มีความตระหนัก

ด้านหลักคุณธรรม ประกอบด้วยหลักย่อยที่สำคัญ คือ การปลอดคอร์รัปชัน การปลอดจากผู้ทำผิดวินัย การปลอดจากการทำผิดมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณ ซึ่งสอดคล้องกับ เฉลิมชัย สมท่า ได้ศึกษาการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต ๑ พบว่า ผู้ตรวจแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับ “มาก” เรียงตามลำดับ คือ หลักคุณธรรมหลักความรับผิดชอบ หลักนิติธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักความคุ้มค่า และหลักความโปร่งใส

ด้านหลักความโปร่งใส ประกอบด้วยหลักย่อยที่สำคัญคือ ความโปร่งใสด้าน โครงสร้างของระบบ ด้านระบบการให้ทุน ด้านระบบการให้โทษ และด้านการเปิดเผยของ ระบบงานซึ่งสอดคล้องกับ ชัชภุมิ สิชมพู ได้ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการเขตพื้นที่การศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล พบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความต้องการการบริหารจัดการเขตพื้นที่การศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลในระดับมากทุกด้าน รูปแบบการบริหารจัดการเขตพื้นที่การศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วยองค์ประกอบ ๒ ด้าน คือ ด้านปัจจัยนำเข้าและด้านกระบวนการบริหารจัดการ ด้านปัจจัยนำเข้า จำแนกเป็นภาวะผู้นำของผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และภาวะผู้นำของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ด้านกระบวนการบริหารจัดการจำแนกเป็น การกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติ การบริหารตามแผน บุคลากร การบริหารตามแผนงบประมาณ การบริหารตามแผนการส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษา การวางระบบ วางแนวปฏิบัติงาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและตรวจสอบถ่วงดุลและการรายงานผลการจัดการศึกษา การศึกษาความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการบริหารจัดการ

ด้านหลักการมีส่วนร่วม ประกอบด้วยหลักย่อยที่สำคัญคือ หลักการให้ข้อมูลข่าวสาร หลักการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน หลักการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกระบวนการตัดสินใจและหลักการพัฒนาขีดความสามารถในการมีส่วนร่วมซึ่งสอดคล้องกับ สุจิตรา บุญยรัตนพันธ์ ศึกษาเกี่ยวกับรายงานการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน ของผู้บริหารสถานศึกษา กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านชายรูป อำเภอท่ามะกา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษากาญจนบุรี เขต ๒ พบว่าการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน บ้านชายรูป ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง ๖ หลัก ตามลำดับค่าเฉลี่ยดังนี้หลักความรับผิดชอบ หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความคุ้มค่า หลักนิติธรรม ซึ่งแนวทางการพัฒนาการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนบ้านชายรูป เสนอแนวทาง คือให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งผู้บริหาร สถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ครู และผู้ปกครองมีส่วนร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์วางแผน และร่วมกันปฏิบัติอย่าง

จริงจัง ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้โดยทุกคนปฏิบัติตาม หน้าที่ของตน เข้าใจในบทบาทหน้าที่ในการมีส่วนร่วมบริหารสถานศึกษา ลักษณะพิเศษของหลัก ธรรมาภิบาล จะส่งผลทำให้การทำงานภายใต้เงื่อนไขต่างๆ ตามหลักธรรมาภิบาลประสบ ความสำเร็จอย่างชัดเจน คณะบริหารควรมีภาวะผู้นำปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อตกลงต่างๆ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารสู่สาธารณชนอย่างสม่ำเสมอใช้ทรัพยากรทางการศึกษาให้เกิดประโยชน์ สูงสุด และยึดความต้องการของนักเรียนเป็นสำคัญ จะทำให้ระดับความสำเร็จในการบริหารงานสูง มากขึ้นอีก การทำงานภายในสถานศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ และนำไปสู่ความสำเร็จของการ บริหารการศึกษาที่ดีขึ้นต่อไป

ด้านหลักความรับผิดชอบ ประกอบด้วยหลักย่อยที่สำคัญคือ หน่วยงานมีการ สร้างความเป็นเจ้าของร่วมกัน มีเป้าหมายที่ชัดเจน มีการบริหารงานอย่างประสิทธิภาพ มีระบบ ติดตาม ประเมินผล มีการจัดการกับผู้ไม่มีผลงาน และหน่วยงานมีแผนสำรองซึ่งสอดคล้องกับ ชรินรัตน์ แพงดี ทำวิจัยเรื่อง การนำเสนอรูปแบบการบริหารด้วยหลัก ธรรมาภิบาลของผู้บริหารกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนบึงพิมพาสามักคี่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครสวรรค์ เขต ๒ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนบึงพิมพาสามักคี่มีปัญหา การ บริหารด้วยหลักธรรมาภิบาล โดยรวมอยู่ในระดับน้อย โดยมีปัญหามากที่สุดคือ หลักความคุ้มค่า รองลงมาคือ หลักความมีส่วนร่วม และหลักความรับผิดชอบ

ด้านหลักความคุ้มค่า ประกอบด้วยหลักย่อยที่สำคัญคือ การประหยัด การใช้ ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด และความสามารถในการแข่งขันซึ่งสอดคล้องกับ นางลักษณะ ยุทธสุทธิพงษ์ ทำวิจัยเรื่อง ศึกษาสภาพการบริหารตามหลัก ธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในเขตตรวจราชการที่ ๑๓ พบว่า สภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ ๑๓ โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีสภาพการบริหารอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านหลักความคุ้มค่า และการเปรียบเทียบสภาพการบริหารตามหลัก ธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในเขตตรวจราชการที่ ๑๓ จำแนกตามวุฒิการศึกษา ทั้งโดยรวมและ รายด้านทั้ง ๖ ด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕ ส่วนใหญ่ ไม่พบปัญหา ใดๆเพราะทุกคนเข้าใจในหลักการร่วมกัน แต่ยังมีบุคลากรและกรรมการสถานศึกษาบางส่วนที่ขาด ความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรมาภิบาล ไม่สนใจกฎ ระเบียบ กติกา และไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ ของตนเอง ควรให้สถานศึกษาและส่วนราชการทุกแห่งควรใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหาร จัดการอย่างจริงจัง จะทำให้ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ อบรม ให้ทุกฝ่ายเข้าใจหลักธรรมาภิบาล และนำไปปฏิบัติจริง มีการกำกับติดตาม ประเมินผล และ รายงานต่อผู้เกี่ยวข้องและสาธารณชนอย่างต่อเนื่อง

๒. เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาตามหลัก
 ธรรมชาติวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๒ โดยจำแนก
 ตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงานพบว่าไม่แตกต่างกัน แต่ในด้านระดับ
 การศึกษามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ ๐.๐๕ โดยผู้บริหาร โดยผู้บริหารที่สำเร็จการศึกษา
 ในระดับปริญญาโท จะมีระดับการบริหารตามหลักธรรมชาติวิทยาลอยู่ในระดับมากกว่าผู้บริหารที่
 สำเร็จการศึกษาในระดับ ปริญญาตรี สอดคล้องกับสมปอง ชันน้อย (๒๕๔๕) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง
 ธรรมชาติวิทยาของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ พบว่าระดับ
 ปริญญาโทมีระดับธรรมชาติ วิทยาลอยู่สูง ส่วนระดับปริญญาตรีมีธรรมชาติวิทยาลอยู่ในระดับปานกลาง
 ทั้งนี้ น่าจะเกิดจากผู้บริหาร โรงเรียนส่วนใหญ่เป็นผู้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโทและจบ
 การศึกษาสาขาการบริหาร การศึกษา ทำให้ได้รับความรู้เพิ่มพูนมากขึ้น เสริมสร้างทักษะในการ
 บริหารงานและสอดคล้องกับ จรรยาบรรณครู พ.ศ. ๒๕๓๕ ว่าครูย่อมพัฒนาตนเองทั้งทางด้าน
 วิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพ และวิสัยทัศน์ ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคม และ
 การเมืองอยู่เสมอ และส่วนหนึ่งก็คือการ พบปะกันในระหว่างการประชุมประจำเดือนอยู่เสมอ ทำให้
 ได้ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการ บริหารงานซึ่งกันและกัน จึงอาจทำให้มีระดับธรรมชาติวิทยาลอยู่
 ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะของครูต่อการใช้หลักธรรมชาติวิทยา

ข้อเสนอแนะแนวทางการใช้หลักนิเทศกรรมของครู

๑. ผู้บริหารควรปฏิบัติตามกฎ ระเบียบอย่างเคร่งครัด ยึดถือกำหนดต่างๆ ของทาง
 ราชการ มีการชี้แจงเพื่อแจ้งให้บุคลากรทราบอยู่เสมอ

๒. ทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรสรรหาผู้บริหารที่มีคุณธรรม ยึดถือเรื่อง
 จรรยาบรรณวิชาชีพ มีจิตใจเป็นธรรม เทียงตรง

๓. ผู้บริหารควรมีการประชุมชี้แจงในทุกเรื่อง เปิดโอกาสให้มีการซักถามข้อสงสัยได้

๔. ผู้บริหารควรมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมของโรงเรียน เป็นที่ปรึกษาและเป็นกำลังใจ
 ให้กับบุคลากร

๕. ผู้บริหารควรมีความรับผิดชอบในภารกิจต่างๆ ของโรงเรียนโดยไม่มี การทอดทิ้ง หรือ
 ปฏิเสธและปฏิบัติกิจนั้นๆ จนสำเร็จ

๖. ผู้บริหารควรบริหารงานทุกสิ่งทุกอย่างลงมือกระทำต้องคุ้มค่าทั้งเวลา ผลงานและสิ่ง
 ที่ลงทุนไป ถึงแม้บางครั้งอาจจะได้ผลไม่ดีที่สุด แต่ก็ได้ตั้งใจอย่างดีที่สุดแล้ว

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- ๑.๑ ผู้บริหารควรใช้ศิลปะให้มากขึ้น หรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรฝึกอบรม ผู้บริหารให้มีศิลปะในการโน้มน้าวจิตใจ
- ๑.๒ ผู้บริหารควรอดทนด้วยความจริงใจ
- ๑.๓ ผู้บริหารตั้งคณะกรรมการบริหาร โดยมีบุคลากรในชุมชนเข้าร่วมในการบริหาร
- ๑.๔ ผู้บริหารตั้งคณะกรรมการ โดยมีคณะครู ผู้ปกครองและชุมชนมาร่วมประเมินในการบริหารโรงเรียน
- ๑.๕ ผู้บริหารตั้งคณะกรรมการดูแลระบบสารสนเทศ ประชาสัมพันธ์
- ๑.๖ ผู้บริหารเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เกี่ยวกับอุปกรณ์ท้องถิ่น สื่อการเรียนการสอน
- ๑.๗ ผู้บริหารควรให้การอบรมบุคลากรในเรื่องการบริหาร โรงเรียนแบบมีทักษะ เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน
- ๑.๘ ผู้บริหารควรส่งเสริมบุคลากรทุกคนให้มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของตนเอง
- ๑.๙ โรงเรียนควรใช้ระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยตั้งเป็นคณะกรรมการเฉพาะงาน โดยมีผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และผู้แทนชุมชนร่วมกัน
- ๑.๑๐ ผู้บริหารควรส่งเสริม สนับสนุน ให้ขวัญกำลังใจกับผู้น้อย
- ๑.๑๑ ก่อนผู้บริหารจะนำกฎ ระเบียบ ข้อบังคับมาใช้ในโรงเรียน ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการจัดทำประชาพิจารณ์
- ๑.๑๒ โรงเรียนควรจัดตั้งคณะกรรมการประเมินประสิทธิภาพอย่างเป็นธรรมเป็นประจำทุกปี

๒. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- ๒.๑ ควรศึกษาเขตการศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหาร โรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาลเน้นหลักคุณธรรม โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร
- ๒.๒ ควรศึกษาเขตการศึกษารูปแบบการบริหาร โรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาลเน้นหลักความโปร่งใส โรงเรียน ประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร
- ๒.๓ ควรศึกษาเขตการศึกษาทำการวิจัยการบริหาร โรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาลเน้นหลักนิติธรรมให้ครอบคลุม ทุก โรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานครทั้ง ๑ เขต

บรรณานุกรม

ข้อมูลวิทยุภูมิ

๑. หนังสือ :

กระทรวงศึกษาธิการ, การบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล, กรุงเทพมหานคร : องค์การรับส่ง
สินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๖.

กล้าณรงค์ จันทิก (ม.ป.ป. อ้างถึงใน จตุมงคล โสณกุล, ๒๕๔๑), **ธรรมรัฐภาคราชการ**, วัฏจักร,
กล้าณรงค์ จันทิก , ม.ป.ป. อ้างถึงใน จตุมงคล โสณกุล, **ธรรมรัฐภาคราชการ**, วัฏจักร
(๖ พฤษภาคม ๒๕๔๑).

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ ,**ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล. (พิมพ์ครั้งที่ ๑)**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว.,๒๕๔๔.

_____, **“ธรรมรัฐภาคการเมือง : บทบาทภาคการเมือง”** รัฐสภาสาร ๔๖, ๕ กันยายน ๒๕๔๑,
เกษม วัฒนชัย, **ธรรมาภิบาลกับคอร์ปชั่นในสังคมไทย**, กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์ปริ้นติ้งแอนด์
พับลิชชิ่ง, ๒๕๔๖.

เกษม วัฒนชัย, **ธรรมาภิบาลกับบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**,
กรุงเทพมหานคร : สำนักนโยบายและแผนการศึกษา, ๒๕๔๖.

คณะผู้วิจัยโครงการแนวทางการสร้างเสริมประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย, ๒๕๔๐.

เจ็จันท์ จงสถิตอยู่, คนเด่น, วารสารนักบริหาร, ๒๕๔๓.

เฉลิม เกิดโมลี, **แนวทางการมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบาย**, เอกสารประกอบการเสวนาวิพากษ์
ตัวแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน, กันยายน ๒๕๔๓.

ชนะศักดิ์ ยูบูรณ์ , **กระทรวงมหาดไทยกับการบริหารจัดการที่ดี**, ในการปกครองที่ดี
(Good Governance), กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๓.

ชัยวัฒน์ สถาอานันต์, ม.ป.ป. อ้างถึงใน นฤมล ทับจุมพล, **แนวคิดและวาทกรรมว่าด้วยธรรมรัฐ
แห่งชาติ**, เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เนื่องในวาระครบรอบ ๕๐ ปี คณะ
รัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (ม.ป.ป. อ้างถึงใน อมรา พงศาพิชญ์ และ นิตยา ภัทรศิริระพันธ์, ๒๕๔๑)
ธรรมรัฐและธรรมราชูร์กับองค์การประชาสังคม, เอกสารประกอบการประชุม
วิชาการ เนื่องในวาระครบ ๕๐ ปี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- _____ **ธรรมนูญและธรรมนูญรื้อกับองค์กรประชาสังคม**. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ
เนื่องในวาระครบ ๕๐ ปี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เชาว์ อินใย, เอกสารประกอบการสอนการประเมินผลการเรียน, เลข : โรงพิมพ์รุ่งแสงธุรกิจการ
พิมพ์, ๒๕๔๑.
- ไชวัฒน์ คำชู, **ธรรมาภิบาล การบริหาร การปกครองที่โปร่งใสด้วยจริยธรรม**, กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์น้ำฝน, ๒๕๔๕.
- ทิพชาติ เหมสุวรรณค์ (ม.ป.ป. อ้างถึงใน จตุมงคล โสณกุล, ๒๕๔๑) **ธรรมนูญภาคราชการ**, วัฏจักร.
ธานินทร์ ศิลป์จารุ, **การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS**, พิมพ์ครั้งที่ ๕,
กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส อาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑.
- ธีรยุทธ บุญมี ม.ป.ป. อ้างถึงใน นฤมล ทับจุมพล, นฤมล ทับจุมพล, **แนวคิดและวาทกรรมว่าด้วย
ธรรมนูญแห่งชาติ**, เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เนื่องในวาระครบรอบ ๕๐
ปี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นงลักษณ์ ยุทธสุทธิพงษ์, **สภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในเขตตรวจ
ราชการที่ ๑๓**. นครราชสีมา : สำนักผู้ตรวจราชการประจำเขตตรวจราชการที่ ๑๓.
- นายวีระ ไชยธรรม, **หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี (Good Governance)**, เอกสาร
ประกอบการบรรยายนายอานันท์ ปันยารชุน, มุมมองนายอานันท์, หนังสือพิมพ์มติชน,
เดือนกรกฎาคม, วันที่ ๒๖, ๒๕๔๒.
- นิตานาด, **วารสารวงการครู**, กรุงเทพมหานคร: ฐานการพิมพ์, ๒๕๔๑.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, **การสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทย**, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิญญูชน
, ๒๕๔๒.
- บุญศักดิ์ กำแหงฤทธิรงค์ (ม.ป.ป. อ้างถึงใน นฤมล ทับจุมพล, ๒๕๔๑) **แนวคิดและวาทกรรมว่า
ด้วยธรรมนูญแห่งชาติ**. เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เนื่องในวาระครบรอบ
๕๐ ปี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, บุญศักดิ์ กำแหงฤทธิรงค์ ม.ป.ป. อ้าง
ถึงใน นฤมล ทับจุมพล, นฤมล ทับจุมพล, **แนวคิดและวาทกรรมว่าด้วยธรรมนูญ
แห่งชาติ**, เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เนื่องในวาระครบรอบ ๕๐ ปี คณะ
รัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ประมวล รุจนเสรี, **การบริหาร – การจัดการที่ดี
(Good – Governance)**, กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์ ปริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง,
๒๕๔๒.

ประเวศ วะสี (ม.ป.ป. อ้างถึงใน นฤมล ทับจุมพล, ๒๕๔๑) **แนวคิดและวาทกรรมว่าด้วยรัฐธรรมนูญแห่งชาติ**, เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เนื่องในวาระครบรอบ ๕๐ ปี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ประเวศ วะสี (ม.ป.ป. อ้างถึงใน นฤมล ทับจุมพล, แนวคิดและวาทกรรมว่าด้วยรัฐธรรมนูญแห่งชาติ, เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เนื่องในวาระครบรอบ ๕๐ ปี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ปัญญา ฉายะจินดาวงศ์และคณะ, **รัฐธรรมนูญ วารสารนักบริหาร**, ๒๕๔๑).

ปีดิเทพ อยู่ยั้ง, **ธรรมาภิบาล (Good Governance) ยุทธศาสตร์, การสร้างกระบวนการรัฐธรรมนูญ วารสารนักบริหาร**, ๒๕๔๓.

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี, **หลักนิติธรรม**, ๒๕๔๒.

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี, **หลักความคุ้มค่า**, ๒๕๔๒.

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี, **หลักความรับผิดชอบ**, ๒๕๔๒.

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี, **หลักคุณธรรม**, ๒๕๔๒.

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี, **หลักนิติธรรม**, ๒๕๔๒.

โรเคส (R.A.W. Rhodes, n.d., Unpaged อ้างถึงใน ทิตยา สุวรรณะชญ, **ประชาสังคมตำบล**, กรุงเทพฯ : มิตรภาพการพิมพ์และสตูดิโอ).

วรภัทร โทษนะเกษม (๒๕๔๒, ออนไลน์) **“การสร้าง Good Governance ในองค์กร”** วารสาร กสท. (๒๕๔๒ ตุลาคม ๑๑-๑๓) วรภัทร โทษนะเกษม, **“การสร้าง Good Governance ในองค์กร”** วารสาร กสท. (๒๕๔๒ ตุลาคม ๑๑-๑๓).

วันชัย วัฒนศัพท์, **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน**, กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สันติวิธีเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย, แหล่งที่มาของข้อมูล.

สถาบันพระปกเกล้า, **ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล**, กรุงเทพมหานคร : กุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๔.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ๒๕๔๑, **ธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน: กลุ่มที่ ๔**, เอกสารการสัมมนาวิชาการประจำปี ๒๕๔๑ เรื่อง “จากวิกฤติสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” วันที่ ๑๑-๑๓ ธันวาคม ๒๕๔๑ ณ โรงแรมแอมบาสซาเคอร์ซีตี้ ชลบุรี. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล, (พิมพ์ครั้งที่ ๑), กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๔.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน **ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล**, (พิมพ์ครั้งที่ ๑), กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว. ๒๕๔๔.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, **หลักความรับผิดชอบ**, แหล่งที่มาของข้อมูล สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, **หลักคุณธรรม**, สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, **หลักคุณธรรม**, สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนหลัก สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ, **กระจายอำนาจทางการศึกษา การเมืองและฉันทานุมัติ** (พิมพ์ครั้งที่ ๒), กรุงเทพมหานคร : เอ็ดเวิร์ด บี.พีส์, ๒๕๔๒.

สุจิตรา บุญรัตนพันธุ์, **ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับรัฐประศาสนศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร : เทพรัดน สูดจิต นิมิตกุล, **กระทรวงมหาดไทยกับการบริหารจัดการที่ดี**, ในการปกครองที่ดี (Good Governance), กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๑).

โสมนัส ณ บางช้าง, “Good Governance”, (การกำกับดูแลที่ดี), วารสารนักบริหาร, ๒๕๔๑.

อมรา พงศาพิชญ์ (๒๕๔๑, ออนไลน์), **องค์กรให้ทุนเพื่อประชาสังคมในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อมรา พงศาพิชญ์, **ธรรมรัฐและธรรมราชผู้กำกับองค์กรประชาสังคม**, เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ เนื่องในวาระครบ ๕๐ ปี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, อัจฉรา โยมสินธุ์, **บรรษัทภิบาลกลยุทธ์ธุรกิจแบบยั่งยืน**, วารสารนักบริหาร, ๒๑: ๓๔-๓๕.

อานันท์ ปันยารชุน ม.ป.ป. อ้างถึงใน **นฤมล ทับจุมพล, นฤมล ทับจุมพล, แนวคิดและวาทกรรมว่าด้วยธรรมรัฐแห่งชาติ**. เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เนื่องในวาระครบรอบ ๕๐ ปี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

๒. วิทยานิพนธ์ :

เกียรติศักดิ์ ศรีสมพงษ์, การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี, วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, ๒๕๔๘.

เฉลิมชัย สมท่า, การบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต ๑, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๗.

ชรินทร์ แผลงดี, รูปแบบการบริหารด้วยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารกลุ่มเครือข่าย โรงเรียนบึงพิมพาสამัคคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต ๒, วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, ๒๕๕๑.

ชัชภูมิ สีชมภู, รูปแบบการบริหารจัดการเขตพื้นที่การศึกษาดมหลักธรรมาภิบาล, วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๔๘.

นางสาวสันถวันท์ พยาเลี้ยง, การบริหารโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๑, ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๕๒.

ศิรินารถ นันทวัฒน์นิรมย์, การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักธรรมาภิบาลอำเภอเมืองลำพูน, การค้นคว้าแบบอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๗.

สุขุมพร ปุญญาคม, การบริหารจัดการที่ดี (Good Governance), กับหลักพระพุทธศาสนาปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑,

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต ๑, วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุพรรณบุรี, ๒๕๕๐.

สุนทร อ่อนวัง, การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลโรงเรียนบ้านนาป่าค่าย

สุวรรณ ทองคำ, สภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสิงห์บุรี, วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๕.

๓. ข้อมูลเว็บไซต์ :

http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp.
http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp.
<http://C:\WINDOWS\TEMP\triJOFCH.htm>.
<http://www.kpi.ac.th/kpiuser/Governance Rule.htm>.
<http://www.kpi.ac.th/kpiuser/Governance.asp>.
http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp.
http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp.
<http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governanceAccountability.htm>,
<http://www.kpi.ac.th/kpiuser/GovernanceEquity.htm>.
<http://www.kpi.ac.th/kpiuser/GovernanceMoral.htm>,
<http://www.kpi.ac.th/kpiuser/GovernanceMoral.htm>.
<http://www.kpi.ac.th/kpiuser/GovernanceWor>.
<http://www.kpi.ac.th/kpiuser/GovernanceWorth.htm>
<http://www.kpi.ac.th/kpiuser/publicparticipation.asp>.
<http://www.kpi.ac.th/kpiuwer/GovernanceAccountability.htm>
<http://www.moe.go.th/wijai/GG.htm>,
www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp,
www.kpi.ac.th/kpiuser/publicparticipation._deflist.asp?chk=&pageno=

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ภาคผนวก ข.

หนังสือขอเชิญ

ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

ภาคผนวก ค.

หนังสือขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถาม

เรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของคณะผู้บริหารและครูผู้สอนใน
โรงเรียนประถมศึกษาเขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
กรุงเทพมหานคร เขต ๒

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน
ของคณะผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาเขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๒ ซึ่งข้อมูลที่ท่านได้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้ไป
ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา เท่านั้น จะไม่ส่งผล
กระทบใด ๆ ต่อตำแหน่งหน้าที่การงานของท่าน ผู้วิจัยจะเก็บรักษาข้อมูลที่ได้ไว้เป็นความลับ และจะ
นำข้อมูลนี้ไปใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป จึงขอความกรุณาท่าน ตอบ
แบบสอบถามตามความเป็นจริง ซึ่งจะนำผลที่ได้มาวิเคราะห์และวิจัยให้เป็นงานที่มีความน่าเชื่อถือ
สมบูรณ์ และเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนมัธยมศึกษา สำหรับผู้บริหาร
ครู และการศึกษาทำวิทยานิพนธ์ต่อไป

ขอขอบคุณผู้ตอบแบบสอบถามล่วงหน้าที่ทำให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามและ
ร่วมแสดงความคิดเห็น ณ โอกาสนี้

พระสมุห์สนอง ยลโก

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา รุ่น ๕

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๕๔

ตอนที่ ๑

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเติมข้อความให้สมบูรณ์และเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ตามความเป็นจริง

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม		สำหรับผู้วิจัย
๑.๑ เพศ	☐ ๑. ชาย ☐ ๒. หญิง	
๑.๒ อายุ	☐ ๑. ต่ำกว่า ๓๑ ปี ☐ ๓. ๔๑ - ๕๐ ปี ☐ ๒. ๓๑ - ๔๐ ปี ☐ ๔. ๕๑ ปีขึ้นไป	
๑.๓ ระดับการศึกษา	☐ ๑.ปริญญาตรี ☐ ๓.ปริญญาเอก ☐ ๒.ปริญญาโท	
๑.๔ ประสบการณ์	☐ ๑. ต่ำกว่า ๖ ปี ☐ ๓. ๑๑ - ๒๐ ปี ☐ ๒. ๖ - ๑๐ ปี ☐ ๔. ๒๑ ปีขึ้นไป	
๑.๕ ตำแหน่ง / หน้าที่	☐ ๑. ผู้บริหาร ☐ ๒. ครูผู้สอน	

ตอนที่ ๒ ความเห็นเกี่ยวกับ การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของคณะผู้บริหารและ
ครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาเขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๒

คำชี้แจง โปรดทำรายการต่อไปนี้ โดยให้ท่านพิจารณาถึงสภาพตามความเป็นจริง แล้วทำ
เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็น ซึ่งกำหนดระดับคะแนน ไว้ดังนี้

- ๕ หมายถึง ระดับความคิดเห็น มากที่สุด
 ๔ หมายถึง ระดับความคิดเห็น มาก
 ๓ หมายถึง ระดับความคิดเห็น ปานกลาง
 ๒ หมายถึง ระดับความคิดเห็น น้อย
 ๑ หมายถึง ระดับความคิดเห็น น้อยที่สุด

ข้อที่	พฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของคณะผู้บริหารและ ครูผู้สอนในโรงเรียน ด้านนิติธรรม	ระดับความคิดเห็น					
		๕	๔	๓	๒	๑	สำหรับ ผู้วิจัย
๑	ผู้บริหารนำพระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ระเบียบและข้อบังคับต่างๆใช้ในการบริหารโรงเรียน						
๒	ผู้บริหารวางกฎระเบียบ ข้อบังคับในการปฏิบัติไว้อย่างชัดเจน						
๓	ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการทำประชาพิจารณ์เกี่ยวกับกฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่โรงเรียนกำหนดขึ้นเพื่อนำมาใช้ในภาย โรงเรียน						
๔	ผู้บริหารได้ออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับและปรับปรุงให้ เหมาะสมกับสถานการณ์อยู่เสมอ						
๕	ผู้บริหารวางกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆอยู่บนพื้นฐานความ ถูกต้อง มีเหตุผลและเป็นธรรม						
๖	ผู้บริหารดำเนินการให้บุคลากรทุกคนปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับอย่างเคร่งครัดและมีเหตุผล						

๗	ผู้บริหารใช้ศิลปะในการโน้มน้าวใจให้บุคลากรปฏิบัติงานให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของโรงเรียน							
๒๑	ผู้บริหารควบคุม ดูแลการปฏิบัติงานด้านการเงิน และพัสดุให้เป็นไป							
ข้อที่	พฤกษกรณบริหารและข้อบังคับหลักธรรมาภิบาลของคณะผู้บริหารและ	ระดับความคิดเห็น						
๒๒	ครูผู้สอนในโรงเรียนให้ทุกคนมีจิตสำนึกตรวจสอบการบริหารงานตามความเหมาะสมได้	๕	๔	๓	๒	๑	สำหรับ	ผู้วิจัย
๘	ผู้บริหารให้ความเสมอภาคและมีความยุติธรรมกับบุคลากรทุกคน							
๙	ผู้บริหารมอบหมายงานให้แก่บุคลากรปฏิบัติตามความเหมาะสม							
๑๐	ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต และโปร่งใส							
๑๑	ผู้บริหารมีความประพฤติดีงาม ตามหลักศีลธรรมจรรยา							
๑๒	ผู้บริหารรับฟังความคิดเห็นของบุคลากรและเพื่อนร่วมงานด้วยความอดทนจริงใจ							
๑๓	ผู้บริหารเป็นผู้มีความเสียสละและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม							
๑๔	ผู้บริหารให้เวลาสุภาพเหมาะสมและให้เกียรติบุคลากรทุกคน							
๑๕	ผู้บริหารพิจารณาความดีความชอบของบุคลากรตามหลักเกณฑ์ด้วยความยุติธรรม							
ข้อที่	พฤกษกรณการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของคณะผู้บริหารและ	ระดับความคิดเห็น						
	ครูผู้สอนในโรงเรียน ด้านความโปร่งใส	๕	๔	๓	๒	๑	สำหรับ	ผู้วิจัย
๑๖	ผู้บริหารจัดการบริหารงานด้วยความโปร่งใสและตรวจสอบได้							
๑๗	ผู้บริหารมีการจัดประชุมชี้แจงการดำเนินงานด้านต่างๆ อย่างเปิดเผยแก่บุคลากรในโรงเรียนให้ทุกคนทราบ							
๑๘	ผู้บริหารประชุมวางแผนการใช้จ่ายเงินงบประมาณอย่างเป็นระบบชัดเจน โปร่งใสตรวจสอบได้							
๑๙	ผู้บริหารมีการแต่งตั้งคณะกรรมการการเบิกจ่ายงบประมาณเพื่อให้มีระบบของการตรวจสอบ							
๒๐	ผู้บริหารควบคุม กำกับดูแล ตรวจสอบการทำบัญชี ทะเบียนการเงิน และพัสดุให้ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน							

ข้อที่	พฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของคณะผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียน ด้านการมีส่วนร่วม	ระดับความคิดเห็น					
		๕	๔	๓	๒	๑	สำหรับ ผู้วิจัย
๒๓	ผู้บริหารมีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของบุคลากรและชุมชน						
๒๔	ผู้บริหารมีการสำรวจความคิดเห็นของบุคลากรเพื่อเป็นข้อมูลในการดำเนินงาน โครงการกิจกรรมของโรงเรียน						
๒๕	ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม โครงการต่างๆของโรงเรียน						
๒๖	ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการดำเนินงานของโรงเรียน						
๒๗	บุคลากรและผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมในการรับรู้สถานการณ์ปัญหา และร่วมเสนอแนะแก้ไขสถานการณ์ ปัญหาของโรงเรียน						
๒๘	ผู้บริหารจัดให้มีการประชุมเพื่อเปิดโอกาสให้บุคลากร ได้มีข้อเสนอแนะและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันเป็นระยะ						
๒๙	ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรและชุมชนมีส่วนร่วมในการเสนอข้อมูลเพื่อตัดสินใจ						
ข้อที่	พฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของคณะผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียน ด้านความรับผิดชอบ	ระดับความคิดเห็น					
		๕	๔	๓	๒	๑	สำหรับ ผู้วิจัย
๓๐	ผู้บริหารและคณะครูมีการกำหนดนโยบายและเป้าหมายในการ						

	ปฏิบัติงานอย่างชัดเจน						
๓๑	ผู้บริหารกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้บุคลากรได้ตรงตามความสามารถและมีความชัดเจน						
๓๒	ผู้บริหารมีการจัดโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน						
๓๓	ผู้บริหารมีความใส่ใจในปัญหาของโรงเรียนและมีความกระตือรือร้นที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียน						
๓๔	ผู้บริหารมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม การปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างเป็นระบบและสม่ำเสมอ						
๓๕	ผู้บริหารกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงานของโรงเรียนเพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ						
๓๖	ผู้บริหารจัดทำแผนการปฏิบัติการประจำปีการศึกษาของโรงเรียนครบถ้วนตรงตามภารกิจทั้ง ๔ งาน ได้แก่ งานวิชาการ งานบุคลากร งานบริหารทั่วไป และงานงบประมาณ/การเงิน						

ข้อที่	พฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของคณะผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียน ด้านความคุ้มค่า	ระดับความคิดเห็น					
		๕	๔	๓	๒	๑	สำหรับ ผู้วิจัย
๓๗	ผู้บริหารรณรงค์ส่งเสริมให้บุคลากร และนักเรียนมีจิตสำนึกใน						

	การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด						
๓๘	ผู้บริหารจัดสรรทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดได้อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด						
๓๙	ผู้บริหารมีการวางแผนการใช้อาคารสถานที่และบริเวณโรงเรียนให้เกิดประโยชน์มากที่สุด						
๔๐	ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรใช้วัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่นจัดทำสื่อการเรียนการสอน						
๔๑	ผู้บริหารวางแผนการใช้วัสดุ วัสดุภัณฑ์ต่างๆที่โรงเรียนซื้อมาได้ อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่ามากที่สุด						
๔๒	ผู้บริหารควบคุม ดูแล บำรุงรักษา ตกแต่งและซ่อมแซมอาคารสถานที่ให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้อย่างสม่ำเสมอ						
๔๓	ผู้บริหารและบุคลากรครูร่วมกันในการพิจารณาใช้ห้องเรียน อาคารเรียน ให้เกิดประโยชน์สูงสุด						

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะในการพัฒนาพฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของคณะผู้บริหาร และครูผู้สอนโรงเรียนประถมศึกษาเขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒

๑.ด้านนิติธรรม.....

.....

.....

๒. ด้านคุณธรรม.....

.....

.....

๓. ด้านความโปร่งใส

.....

.....

๔. ด้านการมีส่วนร่วม.....

.....

.....

๕. ด้านความรับผิดชอบ.....

.....

.....

๖. ด้านความคุ้มค่า.....

.....

.....

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/ ๑๕๔

คณะกรรมาธิการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดศรีสุदारาม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทร. / ๐๘๕-๐๖๘-๔๕๓๗, ๐๘๗-๕๑๗-๖๑๕๒

๑๓ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน โรงเรียนวัดไผ่เงินโชตนาราม

ด้วย พระสมุห์สนอง ฉายา ยติโก นามสกุล จันทักดี รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๒๓๓๐ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญบุ)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/ ๑๕๔

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดศรีสุदारาม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทร. / ๐๘๕-๐๖๘-๔๕๓๗, ๐๘๗-๕๑๗-๖๑๕๒

๑๓ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน โรงเรียนวัดลาดบัวขาว

ด้วย พระสมุห์สนอง ฉายา ยสโก นามสกุล จันภักดี รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๒๓๓๐ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็น ต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญบุ)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/ ๑๕๔

คณะครูศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วัดศรีสุदारาม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
 โทร. / ๐๘๕-๐๖๘-๔๕๓๓, ๐๘๓-๕๑๓-๖๑๕๒

๑๓ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน โรงเรียนวัดราชสิงขร

ด้วย พระสมุห์สนอง ฉายา ยลโก นามสกุล จันภักดี รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๒๓๓๐ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/ ๑๕๔

คณะกรรมาธิการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดศรีสุदारาม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทร. / ๐๘๕-๐๖๘-๔๕๓๗, ๐๘๗-๕๑๗-๖๑๕๒

๑๓ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน โรงเรียนวัดไทร

ด้วย พระสมุห์สนอง ฉายา ยสโก นามสกุล จันภักดี รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๒๓๓๐ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็น ต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

ที่ ศษ ๖๑๐๓.๓/ ๑๕๔

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดศรีสุदारาม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทร. / ๐๘๕-๐๖๘-๔๕๓๗, ๐๘๗-๕๑๗-๖๑๕๒

๑๓ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน โรงเรียนวัดจันทร์นอก

ด้วย พระสมุห์สนอง ฉายา ยลโก นามสกุล จันท์กิติ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๒๓๓๐ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็น ต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปุ)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

ที่ ศษ ๖๑๐๓.๓/ ๑๕๔

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดศรีสุदारาม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทร. / ๐๘๕-๐๖๘-๔๕๓๗, ๐๘๗-๕๑๗-๖๑๕๒

๑๓ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน โรงเรียนวัดจันทรีใน

ด้วย พระสมุห์สนอง ฉายา ยลโก นามสกุล จันภักดี รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๒๓๓๐ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็น ต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปุ)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

ที่ ศษ ๖๑๐๓.๓/ ๑๕๔

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดศรีสุदारาม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทร. / ๐๘๕-๐๖๘-๔๕๓๓, ๐๘๗-๕๑๗-๖๑๕๒

๑๓ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน โรงเรียนวัดบางโคล่นอก

ด้วย พระสมุห์สนอง ฉายา ยลโก นามสกุล จันภักดี รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๒๓๓๐ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปุ)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

Handwritten signature

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/ ๐๗๔

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดศรีสุดาราม บางขุนนนท์

๒๒ สิงหาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน ผศ.ดร.เริงชัย หมั่นชนะ

ด้วย พระสมุห์สนอง ฉายา ยลโก นามสกุล จันภักดี รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๓๓๐ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา เขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ และมีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ ดังนั้นทางโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญป)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ที่ ศษ ๖๑๐๓.๓/ ๐๗๔

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดศรีสุदारาม บางขุนนนท์

๒๒ สิงหาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน รศ.พิเศษ ดร.อำนาจ เคชชัยศรี

ด้วย พระสมุห์สนอง ฉายา ยติโก นามสกุล จันทกิติรทัสประจำตัวนิติศ ๕๓๐๑๔๐๓๓๐ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา เขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดำหลักสูตร ดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ และมีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ ดังนั้นทางโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญป)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์ คณะครุศาสตร์ มจร. โทร ๐๘๑-๖๒๘-๕๖๖๕

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓ / ๓๓๕ วันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน ผศ. ดร. ถิน งามประโคน

ด้วย พระสมุห์สนอง ฉายา ยสโก นามสกุล จันทกิติรหัสนิมิต ๕๓๐๑๔๐๒๓๓๐ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ และมีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ ดังนั้นทางโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์ คณะครุศาสตร์ มจร. โทร ๐๘๑-๖๒๘-๕๖๖๕

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓ / ๓๓๕ วันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน ผศ. ดร. ขวาล ศิริวัฒน์

ด้วย พระสมุห์สนอง ฉายา ยลโก นามสกุล จันทกสิร หัสประจำตัวนิติ ๕๓๐๑๔๐๒๓๓๐ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ และมีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ ดังนั้นทางโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาบริหารการศึกษากิจการคณะสงฆ์ คณะครุศาสตร์ มจร. โทร ๐๘๑-๖๒๘-๕๖๖๕

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓ / ๓๓๕ วันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอกความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน ผศ. วงศพัทธ์ชาติเสถียรวงศ์

ด้วย พระสมุห์สนอง ฉายา ยลโก นามสกุล จันทกิตติรหัสนิมิต ๕๓๐๑๔๐๒๓๓๐ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางคอแหลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาคงพิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ และมีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ ดังนั้นทางโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาคงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษากิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษากิจการคณะสงฆ์

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ : พระสมุห์สนอง ยลโก (จันทักดี)
- เกิด : ๒ มีนาคม ๒๕๐๘
- สถานที่เกิด : บ้านบึงสามัคคี ๒๔/๘ ตำบลหนองโพธิ์
อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม ๔๔๑๓๐
- การศึกษา : ปริญญาตรี วิศวกรรมศาสตร์
สาขาวิชา จิตวิทยาการปรึกษาและการแนะแนว
- ประสบการณ์การทำงาน : ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, ครูพระช่วยสอนศีลธรรมใน
โรงเรียน, พระธรรมวิทยากร ประจำสังักัด มจร.
- อุปสมบท : ๒๓ เมษายน ๒๕๓๒
- สังกัด : วัดลาดบัวขาว เลขที่ ๖๕๐ ถนนเจริญกรุง ซอยเจริญกรุง๘๐
เขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๒๐
โทร ๐๘๕-๐๓๔.๔๑๖๕
- หน้าที่ : ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน,
พระธรรมวิทยากร ประจำสังักัด มจร.
- ปีที่เข้าศึกษา : ๑ มิถุนายน ๒๕๕๓
- ปีที่สำเร็จการศึกษา : ๒๕๕๔
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดลาดบัวขาว เลขที่ ๖๕๐ ถนนเจริญกรุง ซอยเจริญกรุง๘๐
เขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๒๐
โทร ๐๘๕-๐๓๔.๔๑๖๕
yachiko08@hotmail.com